

De voetbalvereniging als bruggenbouwer?

Een kwantitatief onderzoek naar de invloed van verenigingskenmerken op de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal bij voetbalverenigingen

Uitgevoerd door Henrieke Hahn

Universiteit Utrecht

De voetbalvereniging als bruggenbouwer?

Een kwantitatief onderzoek naar de invloed van verenigingskenmerken op de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal bij voetbalverenigingen

Uitgevoerd door:

Henriëke Hahn
3134199

Universiteit Utrecht

Faculteit Sociale Wetenschappen
Master Arbeid, Zorg en Welzijn: beleid en interventie
Begeleider Universiteit Utrecht: M.J.M. Hoogenboom
Tweede lezer: R. Oomkens

Organisatie

Movisie
Catharijnesingel 47
3511 GC Utrecht

De afbeelding op het voorblad is afkomstig van <http://www.knvb.nl>

Voorwoord

Voor u ligt een masterthesis waar vijf maanden lang hard aan gewerkt is. De thesis richt zich op de voetbalverenigingen in Nederland. De weg naar het eindproduct is te omschrijven als het spelen van vele wedstrijden. Sommige wedstrijden gingen kansloos verloren, terwijl anderen met gemak gewonnen werden. De momenten waar ik genadeloos onderuit ging, bleken uiteindelijk het meest leerzaam. Een van de belangrijkste dingen die ik in de afgelopen maanden heb geleerd is dat je meer kunt bereiken dan je zelf denkt.

Het meest lastige aan het schrijven van een masterthesis is maanden lang bezig zijn met een enkel onderwerp. Aan het begin van het traject werden we er al voor gewaarschuwd: je mag tot aan juli gewoonweg niet afwijken van de gekozen weg. Dat is heel erg lastig gebleken. In een overvloed aan theorieën, visies en concepten mag je niet vergeten waar je naar toe gaat. Het is me niet gelukt om continu op de goede weg te blijven. De weg weer terug vinden blijkt echter ook bij dit leerproces te horen.

Deze masterthesis was nooit tot stand gekomen zonder de hulp van mijn thesisbegeleider, Marcel Hoogenboom. Hij liet me keer op keer nadenken over alles wat ik zei en schreef. Ook ben ik dankbaar voor de tijd die hij in onze afspraken heeft gestoken. Geen afspraak is op tijd geëindigd, omdat er altijd wel meer te bespreken was. Ook bedank ik Eline, Arnold en Inez, mijn medestanders in dit hele traject. Zij waren er van het begin tot het einde en begrijpen als geen ander wat het schrijven van een masterthesis met zich mee brengt. Ook bedank ik Wilco Kruijswijk, die vanuit Movisie de nodige ideeën heeft aangedragen om de masterthesis op de goede weg te krijgen.

Als laatste bedank ik mijn familie en vrienden. Ik bedank ze voor hun kritische blik tijdens het controleren van mijn masterthesis. Maar vooral bedank ik ze voor hun aanmoediging, liefde en steun op de momenten dat ik het zelf niet meer zag zitten.

Juli, 2014.

Samenvatting

Sportverenigingen hebben het aanbieden van de sportbeoefening als kerntaak. Deze taak wordt steeds vaker aangevuld met andere, publieke taken. Verenigingen krijgen een maatschappelijke functie op het gebied van gezondheid, onderwijs of integratie (Lucassen & Van der Roest, 2011). De maatschappelijke functie van sportverenigingen wordt aangemoedigd vanuit de overheid. Zo vormt de rijksoverheid beleid dat zich richt op deze bredere functie (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Ook het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2008) vindt dat sportverenigingen een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren door sport in te zetten als middel in plaats van alleen als doel. Verenigingen gaan samenwerkingsverbanden aan met andere instanties, zoals scholen, bedrijven of gemeentes (Lucassen & Van der Roest, 2011).

De sociale relaties die ontstaan in en rondom sportverenigingen worden in deze masterthesis besproken. De sociale relaties geven een individu toegang tot de sociale hulpmiddelen van een vereniging. De mogelijkheid om toegang tot sociale hulpmiddelen te krijgen met behulp van sociale relaties wordt sociaal kapitaal genoemd. Putnam (2000) onderscheidt twee soorten sociaal kapitaal. Verbindend sociaal kapitaal gaat over het sociaal kapitaal dat zich binnen een vereniging ontwikkelt. Het overbruggend sociaal kapitaal wordt gevormd tussen verschillende verenigingen of organisaties.

In deze masterthesis staat de invloed van verenigingskenmerken op de mate van het verbindend en overbruggend sociaal kapitaal centraal. Dit is aan de hand van zeven verenigingskenmerken onderzocht: de grootte van de vereniging, de sociaal-demografische kenmerken van het bestuur, het aantal betaalde krachten, de sociaal-demografische kenmerken van het ledenbestand, de financiële situatie, de accommodatie en de organisatiestructuur (Lucassen & Van Kalmthout, 2011; NOC*NSF & Mulier Instituut, 2013).

Om de relatie tussen de verenigingskenmerken en de mate van de twee vormen van sociaal kapitaal te onderzoeken is er een digitale enquête opgesteld. Deze enquête is naar 2300 amateurvoetbalverenigingen gestuurd. Dit heeft geleid tot een respons van 155 bestuursleden, die namens hun vereniging de vragenlijst in hebben gevuld. Een belangrijke bevinding uit het onderzoek is de relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Een voetbalvereniging lijkt eerst intern de zaken op orde te moeten hebben, voordat er een maatschappelijke rol wordt vervuld. Een andere belangrijke bevinding is het feit dat een professioneel georganiseerde vereniging geen samenhang vertoont met een maatschappelijke rol. Het zijn juist de verenigingen met een vrijwillig karakter die deze maatschappelijke rol vervullen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
1.1 Context.....	5
2. Theoretisch kader.....	7
2.1 Sociaal kapitaal.....	7
2.2 Verbindend sociaal kapitaal.....	10
2.3 Overbruggend sociaal kapitaal.....	11
2.4 Relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal.....	12
2.5 Sociaal kapitaal en de sportvereniging.....	13
2.6 Wat zorgt voor verbindend en overbruggend sociaal kapitaal?.....	14
2.7 Van theorie naar conceptueel model.....	18
3. Onderzoeksvraag.....	20
4. Onderzoeksmethoden.....	21
4.1 Onderzoeksopzet.....	21
4.2 Onderzoekspopulatie.....	21
4.3 Opzet enquête.....	22
4.4 Operationalisering.....	23
4.5 Analytische strategie.....	27
4.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	27
5. Resultaten.....	31
5.1 Beschrijvende statistiek.....	31
5.2 Toetsende analyses.....	34
6. Conclusie.....	40
6.1 Beantwoording vragen.....	40
6.2 Terugkoppeling theorie.....	41
6.3 Vertaling naar praktijk.....	42
6.4 Aanbevelingen.....	42
6.5 Beperkingen.....	43
7. Bronvermelding.....	44
Bijlagen	
Bijlage A: Emailbericht.....	48
Bijlage B: Vragenlijst.....	49
Bijlage C: Multicollineariteit.....	58
Bijlage D: Normale verdeling.....	59
Bijlage E: Betrouwbaarheidsanalyse.....	81
Bijlage F: Factoranalyse.....	82

1. Inleiding

'De voetbalclub is dé plek waar mensen elkaar ontmoeten, waar zij samenwerken en elkaar daarmee bovendien leren respecteren. Voetbal, kortom, is het grootste sociale netwerk van Nederland en heeft een enorme verbindende en maatschappelijke kracht' (KNVB, 2013, p.24).

Voetbalverenigingen en de maatschappij zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden (KNVB, 2013). De verbindende en maatschappelijke functies komen steeds meer centraal te staan bij sportverenigingen. Sportverenigingen hebben het aanbieden van de sportbeoefening als kerntaak, maar deze taak wordt steeds vaker met andere, publieke taken aangevuld.

Verenigingen krijgen een maatschappelijke functie toebedeeld op het gebied van gezondheid, onderwijs of integratie (Lucassen & Van der Roest, 2011). NOC*NSF (2007; 2008) en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2008) zien een belangrijke maatschappelijke rol weggelegd voor sportverenigingen. In hun ogen moeten verenigingen gestimuleerd worden om deze rol uit te breiden. Het Ministerie van VWS (2008) stelt dat sportverenigingen op verschillende gebieden bijdragen kunnen leveren aan de samenleving. Sport kan bijvoorbeeld bijdragen aan het bevorderen van een gezonde samenleving. Ook het NOC*NSF (2008) vindt dat sportverenigingen sport ook als instrument kunnen inzetten.

NOC*NSF, de sportbonden, het Ministerie van VWS en de overheid als geheel willen dat sportverenigingen maatschappelijk actief zijn. De sportvereniging gaat vaker een samenwerking aan met andere instanties. Dit kunnen bijvoorbeeld andere sportverenigingen, gemeentes, scholen of bedrijven zijn (Lucassen & Van der Roest, 2011). Voor instanties die willen samenwerken met verenigingen is het behulpzaam om te weten welke verenigingen er open staan voor een samenwerking. Zijn er verenigingskenmerken te onderscheiden die er toe leiden dat een sportvereniging een maatschappelijke rol vervult? En hebben verenigingen een bepaalde basis nodig om een maatschappelijke rol te kunnen vervullen?

1.1 Context

Sportverenigingen zijn van oorsprong gericht op de sportbeoefening voor de leden (Crum, 2001; Elling & Claringbould, 2005). Sinds de jaren negentig van de twintigste eeuw is het idee ontstaan dat sport ook als instrument kan worden ingezet (Boessenkool, 2011; Crum, 2001). Sportverenigingen krijgen steeds meer een maatschappelijke rol toebedeeld door sportbonden, de overheid en gemeentes (Ministerie van VWS, 2008; NOC*NSF, 2008).

Sportverenigingen kunnen een bijdrage leveren aan maatschappelijke vraagstukken en sport gebruiken om deze vraagstukken op te lossen. Deze vraagstukken zijn onder meer gevormd op het gebied van gezondheid, integratie, onderwijs, werkgelegenheid of economie (Lucassen & Van Kalmthout, 2011).

Gemeentes zien ook een maatschappelijke rol weggelegd voor sportverenigingen (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Sportverenigingen dienen sport in de ogen van de gemeentes in te zetten als instrument voor maatschappelijke vraagstukken. Een ander onderzoek richtte zich op de omvang en mate van betrokkenheid van voetbalverenigingen. Uit dit onderzoek komt naar voren dat amateurvoetbalverenigingen zich in toenemende mate inzetten op maatschappelijk niveau (Van Eekeren & Dijk, 2013). Naast het inzetten van sport als instrument kan een sportvereniging ook functies bekleden die niets met sport te maken hebben. Verenigingen gaan vaker samenwerkingsverbanden aan met andere instanties. Dit kunnen onder meer scholen, bedrijven of gemeentes zijn (Boessenkool, Waardenburg & Lucassen, 2011; Lucassen & Van der Roest).

Sportverenigingen kunnen verschillende rollen vervullen. In dit onderzoek wordt er gekeken in hoeverre verenigingskenmerken bepalend zijn voor de rol die de vereniging vervult.

2. Theoretisch kader

In deze masterthesis wordt onderzocht of verenigingskenmerken een invloed hebben op de mate waarin sportverenigingen zich buiten de eigen grenzen richten. Om deze vraag te kunnen beantwoorden wordt er een theoretisch kader geschetst. In de inleiding kwam het maatschappelijke middenveld al kort aan bod als context van de vereniging. Het verenigen van individuen zorgt voor de ontwikkeling van sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal houdt in dat sociale relaties invloed hebben op het leven van individuen (Fukuyama, 1999; Putnam, 2000). In het theoretische kader wordt als eerste sociaal kapitaal uitgelegd. Vervolgens komt in 2.2 verbindend sociaal kapitaal aan bod en in 2.3 wordt overbruggend sociaal kapitaal toegelicht. In 2.4 staat de relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal centraal. In 2.5 komt de sportvereniging als sociaal netwerk aan bod en in 2.6 worden de verenigingskenmerken beschreven die van invloed zijn op het sociaal kapitaal. Het theoretische kader wordt afgesloten met het vormen van hypothesen en een conceptueel model.

2.1 Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal wordt gevormd door de sociale relaties van individuen en de sociale netwerken, de mate van wederkerigheid en de mate van vertrouwen die voortvloeien uit deze sociale relaties (Putnam, 2000). Deze definitie geeft direct de cruciale eigenschappen weer van sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal ontstaat door sociale relaties en door sociale hulpmiddelen die dankzij deze relaties beschikbaar zijn (Bourdieu, 1986; Fukuyama, 1999). De sociale relatie is een noodzakelijk element voor de vorming van sociaal kapitaal. Individuen die geen deel uit maken van de relatie hebben ook geen toegang tot sociale hulpmiddelen die bij de relatie horen (Fukuyama, 2001; Putnam, 2000). Sociaal kapitaal ontstaat daarnaast alleen als er een sociale interactie is tussen minimaal twee individuen (Coleman, 1988; Fukuyama, 2001; Porte, 1998).

De sociale relaties en sociale hulpmiddelen zijn twee elementen die sociaal kapitaal mogelijk maken. Een ander element van sociaal kapitaal is het hebben van vertrouwen in anderen. Vertrouwen wordt gevormd wanneer betrouwbare individuen met elkaar verbonden zijn binnen een sociaal netwerk waar eerlijkheid de norm is (Ostrom & Ahn, 2009). De vorming van sociaal kapitaal kan leiden tot collectieve actie van individuen binnen een sociale relatie of een sociaal netwerk. Vertrouwen dient dan wel de basis te zijn. Vertrouwen kan worden gedefinieerd als 'een zekere subjectieve mogelijkheid waarmee een individu schat dat een andere individu of groep een bepaalde actie zal uitvoeren' (Ostrom & Ahn, 2009, p.23).

Er kan persoonlijk of algemeen vertrouwen zijn. Persoonlijk vertrouwen is gerelateerd aan persoonlijke sociale relaties, terwijl vertrouwen in de algemene zin is gekoppeld aan een lichtere binding. Bij dit lichte vertrouwen is het vertrouwen gebaseerd op gedeelde sociale netwerken en een idee van wederkerigheid. Hier is er sprake van vertrouwen in onbekende individuen. Moraliteit speelt ook een grote rol (Field, 2008). Tegenover het lichte vertrouwen staat het zware, persoonlijke vertrouwen. Dit vertrouwen is gebaseerd op bestaande sociale relaties (Field, 2008). Een individu met veel licht vertrouwen heeft een bredere reikwijdte van vertrouwen dan een individu die alleen vertrouwen heeft in zijn of haar persoonlijke relaties (Field, 2008; Svendsen & Svendsen, 2009). Zwaar vertrouwen is gebaseerd op de kennis en ervaring dat de bekende individuen betrouwbaar zijn (Svendsen & Svendsen, 2009).

Een sociaal netwerk bestaat uit meerdere sociale relaties bij elkaar (Putnam, 2000). Een sociaal netwerk is gebaseerd op wederkerigheid. Dit houdt in dat er sprake is van een zekere mate van wederzijds vertrouwen tussen individuen. Er kan enkel een wederkerige relatie ontstaan als er sprake is van sociaal vertrouwen tussen de individuen (Putnam, 2000). Wederkerigheid is als onderdeel van sociaal vertrouwen een voorwaarde voor de vorming van sociaal kapitaal (Fukuyama, 2001; Putnam, 2000).

Er zijn twee vormen van wederkerigheid te onderscheiden. Als eerste is er specifieke wederkerigheid. Deze vorm van wederkerigheid is gebaseerd op onderling vertrouwen tussen individuen. Een individu doet specifiek iets voor een ander en verwacht van diezelfde persoon iets terug. De tweede vorm is algemene wederkerigheid. Deze vorm heeft invloed op de gehele gemeenschap. Wederkerigheid is hier niet gebaseerd op het vertrouwen tussen individuen, maar op vertrouwen in de gemeenschap. Er is vertrouwen dat er binnen de gemeenschap hulp wordt geboden wanneer deze nodig is (Putnam, 2000). Putnam (2000) ziet sociaal vertrouwen ook als basis voor wederkerigheid. In zijn ogen is een samenleving met veel sociaal vertrouwen en algemene wederkerigheid efficiënter dan een samenleving met weinig sociaal vertrouwen. Putnam (1995, 2000) is vooral geïnteresseerd in de betekenis van sociaal kapitaal voor gemeenschappen en organisaties. Andere sociologen richten zich op de werking van sociaal kapitaal voor individuen (Bourdieu, 1986).

De sociale normen van een sociaal netwerk zijn ook een element van sociaal kapitaal. Sociale normen zorgen er voor dat individuen zich aan dezelfde regels houden. Ook ontstaat er door sterke sociale normen een gedeelde identiteit ten opzichte van deze regels. Sociale normen zijn de lijm die een sociaal netwerk bij elkaar houden (Leana & Van Buren, 1999). De sterkte van de sociale normen heeft invloed op de vorming van sociaal kapitaal (Coleman, 1988).

Er is tot nu toe over sociale netwerken in het algemeen gesproken. Er zijn echter verschillende vormen van sociale netwerken te onderscheiden (Putnam, 2000). De netwerken kunnen formeel of informeel van aard zijn (Häuberer, 2014). Een informeel sociaal netwerk bestaat uit persoonlijke relaties met vrienden en familieleden. Dit sociale netwerk ontwikkelt zich geleidelijk en onopvallend. Er is geen officiële toegang tot het netwerk vereist (Pichler & Wallace, 2007; Putnam, 2000). De toegang tot een formeel sociaal netwerk vindt wel officieel plaats. Een sociaal netwerk is formeel van aard wanneer er wordt deelgenomen aan een organisatie of vereniging (Pichler & Wallace, 2007). Leden van een formeel sociaal netwerk hebben een breder netwerk van potentiële sociale relaties. Om deze reden is er een grotere kans op de ontwikkeling van sociaal kapitaal (Häuberer, 2014). Verenigingen zijn een voorbeeld van een formeel sociaal netwerk. Er is een lidmaatschap vereist om bij een vereniging te horen.

Kortom, sociaal kapitaal bestaat uit enkele elementen. Het sociaal kapitaal ontwikkelt zich binnen een sociale relatie of sociaal netwerk. Binnen dit netwerk dient er een zekere mate van sociaal vertrouwen te zijn. Een netwerk met veel sociaal vertrouwen is een betere basis voor de ontwikkeling van sociaal kapitaal dan een vereniging met weinig sociaal vertrouwen. De sociale normen van een sociaal netwerk vormen een kader waarbinnen de individuen zich dienen te gedragen.

In deze masterthesis ligt de focus op verenigingen en niet op individuen. Om deze reden is er voor gekozen om het sociaal kapitaal te bekijken vanuit de visie van Putnam (2000). Putnam (1995; 2000) richt zich op gemeenschappen, organisaties en verenigingen met betrekking tot sociaal kapitaal. De definitie van sociaal kapitaal is dan ook gericht op sociale organisaties. Sociaal kapitaal omvat 'de kenmerken van een sociale organisatie, zoals vertrouwen, normen en netwerken, die de efficiëntie van een samenleving bevorderen door gecoördineerde acties te faciliteren' (Putnam, 1993, p.169). Het vertrouwen, de normen en de netwerken zijn in deze definitie de cruciale elementen voor de vorming van sociaal kapitaal.

Sociaal kapitaal wordt gevormd binnen sociale netwerken. Deze netwerken kunnen formeel of informeel van aard zijn. In het vervolg van deze thesis komt enkel het formele netwerk aan bod, omdat het onderzoek zich richt op verenigingen. Een formeel sociaal netwerk kan twee vormen van sociaal kapitaal ontwikkelen. Verbindend sociaal kapitaal is het sociaal kapitaal dat zich binnen een netwerk ontwikkelt. Overbruggend sociaal kapitaal is sociaal kapitaal dat een brug slaat naar andere sociale netwerken (Putnam, 2000; Stolle & Rochon, 1998). In de volgende twee paragrafen worden deze vormen van sociaal kapitaal nader toegelicht.

2.2 Verbindend sociaal kapitaal

Verbindend sociaal kapitaal is gericht op bekendheid met en ervaring van het sociale netwerk. Deze vorm van sociaal kapitaal kijkt alleen naar het eigen sociale netwerk (Putnam, 2000). Verbindend sociaal kapitaal kan worden omschreven aan de hand van de geformuleerde elementen van sociaal kapitaal: het sociale netwerk, sociaal vertrouwen en sociale normen.

Het verbindend sociaal kapitaal wordt gevormd in een netwerk waar de grenzen belangrijk zijn. Er worden geen sociale relaties gevormd buiten het netwerk en er vindt geen interactie plaats met andere sociale netwerken. Binnen een sociaal netwerk met verbindend sociaal kapitaal is er sprake van zwaar vertrouwen. Er is alleen vertrouwen in individuen die deel uitmaken van hetzelfde sociale netwerk (Fukuyama, 2001; Svendsen & Svendsen, 2009). Dit vertrouwen is terug te zien in de sterke sociale normen van de groep. Een netwerk met verbindend sociaal kapitaal hanteert sterke sociale normen (Coleman, 1988). De sociale relaties zijn homogeen van aard, omdat er enkel relaties ontstaan met individuen uit hetzelfde netwerk. Er is weinig licht vertrouwen, waardoor er geen relaties gevormd worden met individuen buiten het eigen netwerk (Putnam, 2000). De wederkerigheid is specifiek van aard. Er is enkel vertrouwen in bekende individuen, wat leidt tot specifieke wederkerigheid. Er wordt enkel hulp gegeven aan en verwacht van bekende individuen (Häuberer, 2014; Fukuyama, 2001).

De vorming van sociaal kapitaal vindt plaats aan de hand van sociale relaties tussen individuen met een gedeelde identiteit. De leden beschikken veelal over dezelfde informatie en overeenkomende kenmerken. Binnen een sociaal netwerk met veel verbindend sociaal kapitaal vindt om deze reden weinig uitwisseling van nieuwe informatie plaats (Coffe & Geys, 2007; Putnam, 2000). Het verbindend sociaal kapitaal is naar binnen toe gericht. Het doel van deze vorm van sociaal kapitaal is het bevorderen van de interne samenhang. De sociale relaties versterken de groepsidentiteit, maar zwakken de banden met andere individuen of groepen af (Häuberer, 2014; Putnam, 2000).

Häuberer (2014) stelt dat de formele sociale netwerken met verbindend sociaal kapitaal zich voornamelijk richten op het bereiken van een hoofddoel. Formele sociale netwerken zijn ontstaan vanwege een bepaald doel. Netwerken met verbindend sociaal kapitaal richten zich alleen op dit interne hoofddoel.

Verbindend sociaal kapitaal kan als een positief of negatief concept worden gezien. Door een afgrenzing van het sociale netwerk is er enkel toegang voor de eigen leden. Bourdieu (1986) ziet verbindend sociaal kapitaal als een negatief concept. Hij stelt dat een sociaal netwerk met verbindend sociaal kapitaal het eigen gedrag boven het functioneren van de samenleving plaatst. Deze vorm van verbindend sociaal kapitaal is echter zeer uitzonderlijk te noemen (Patulny, 2009).

Verbindend sociaal kapitaal kan aan de hand van de besproken literatuur als volgt worden gedefinieerd: Verbindend sociaal kapitaal omvat de gesloten netwerken die op een gezamenlijk doel gericht zijn, waarbinnen leden enkel sociale relaties aan gaan met leden van hetzelfde netwerk, waardoor er sprake is van veel specifiek, zwaar vertrouwen en sterke sociale normen, en er een hoge mate van homogeniteit is binnen het sociale netwerk.

2.3 Overbruggend sociaal kapitaal

In de vorige paragraaf is het verbindend sociaal kapitaal beschreven. Hier tegenover staat overbruggend sociaal kapitaal. Overbruggend sociaal kapitaal wordt in tegenstelling tot verbindend sociaal kapitaal gevormd in sociale netwerken met een open karakter.

Overbruggend sociaal kapitaal overschrijdt de grenzen van het netwerk (Putnam, 2000).

Dit sociaal kapitaal richt zich dus niet alleen op het eigen sociale netwerk (Patulny, 2009; Putnam, 2000). Deze vorm van sociaal kapitaal verbindt individuen uit verschillende sociale netwerken met elkaar. Er worden hierdoor relaties gevormd tussen individuen met verschillende achtergronden. Individuen krijgen dankzij deze sociale relaties toegang tot sociale hulpmiddelen uit andere netwerken (Putnam, 2000). Bij een netwerk met overbruggend sociaal kapitaal vindt er uitwisseling van informatie plaats met andere netwerken (Coffe & Geys, 2007).

In een sociaal netwerk met overbruggend sociaal kapitaal is er sprake van licht vertrouwen. Er is vertrouwen in individuen buiten de grenzen van het eigen netwerk. Door dit lichte vertrouwen is er ook sprake van algemene wederkerigheid (Putnam, 2000). De sociale normen richten zich niet alleen op het eigen sociale netwerk, maar ook daar buiten. Een sociaal netwerk ontwikkelt overbruggend sociaal kapitaal wanneer er interactie is met andere sociale netwerken (Putnam, 2000). De individuen die de sociale relaties vormen zijn afkomstig uit verschillende sociale netwerken. De leden van een sociaal netwerk hebben niet allemaal een gedeelde identiteit, waardoor het netwerk heterogeen van aard is. De sociale interactie tussen verschillende netwerken zorgt er voor dat een brede doelgroep wordt bereikt. Overbruggend sociaal kapitaal kan sociale verschillen verminderen en de externe samenhang tussen groepen bevorderen (Häuberer, 2014; Putnam, 2000). Formele netwerken met overbruggend sociaal kapitaal richten zich op meer dan een doel. Deze netwerken richten zich ook op doelgroepen buiten het netwerk (Häuberer, 2014).

Aan de hand van de besproken literatuur wordt overbruggend sociaal kapitaal als volgt gedefinieerd: Overbruggend sociaal kapitaal omvat de open netwerken die gericht zijn op meerdere doeleinden en een bredere doelgroep, die leden de mogelijkheid geven om grenzen te overschrijden, waardoor er veel licht vertrouwen, er externe sociale normen zijn en er een hoge mate van heterogeniteit in het sociale netwerk is.

Eigenschappen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal

In de vorige paragrafen zijn het verbindend en overbruggend sociaal kapitaal besproken. In tabel 1 zijn de belangrijkste eigenschappen van deze twee vormen weergegeven.

Tabel 1.

Eigenschappen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal

	Verbindend sociaal kapitaal	Overbruggend sociaal kapitaal
Vorming sociaal kapitaal	Intern	Extern
Toegankelijkheid	Gesloten netwerk	Open netwerk
Bevorderen samenhang	Intern	Extern
Sociale relaties	Homogeen	Heterogeen
Bereikbaarheid	Leden binnen het netwerk	Individueen buiten het netwerk
Mate van vertrouwen	Zwaar	Licht
Sociale normen	Intern	Extern
Doel	Een hoofddoel	Meerdere doeleinden

Een sociaal netwerk met verbindend sociaal kapitaal is naar binnen toe gericht en sociale relaties vormen zich ook binnen het netwerk. De leden in dit netwerk hebben vertrouwen in elkaar, maar er is weinig vertrouwen in individuen buiten de grenzen van het netwerk. Binnen het sociale netwerk is een hoofddoel gesteld en sociale normen zijn naar binnen toe gericht. Een netwerk met overbruggend sociaal kapitaal overschrijdt daarentegen de grenzen van het eigen netwerk. Sociale relaties vormen zich tussen individuen van verschillende netwerken, wat resulteert in licht vertrouwen. Er zijn meerdere doeleinden, die niet alleen voor het eigen netwerk gesteld zijn. Er zijn duidelijke verschillen tussen de twee vormen van sociaal kapitaal. Er is echter ook sprake van een relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Deze relatie wordt in de volgende paragraaf besproken.

2.4 Relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal bestaat uit verschillende vormen. Het sociaal kapitaal van een netwerk bestaat uit verbindend en uit overbruggen sociaal kapitaal. Beide concepten bespreken een ander gebied van sociaal kapitaal. Verbindend sociaal kapitaal gaat over de mate waarin individuen binnen een netwerk sociale relaties vormen. Overbruggend sociaal kapitaal richt zich op de individuen met verschillende kenmerken en uit verschillende sociale netwerken (Coffe & Geys, 2007).

Verbindend en overbruggend sociaal kapitaal kunnen beiden positief of negatief zijn. Verbindend sociaal kapitaal kan door de uitsluiting van individuen als negatief worden beschouwd. De sterke insluiting zorgt echter ook voor een interne samenhang. Putnam (2000) ziet overbruggend sociaal kapitaal als beste versie van sociaal kapitaal, omdat er externe samenhang gevormd wordt. Etzioni (2001) geeft echter de keerzijde van overbruggend sociaal kapitaal weer. Hij ziet de rol van de machtsverhoudingen tussen verschillende sociale groepen. De macht van een sociaal netwerk is bepalend voor de mate waarin het eigen sociaal kapitaal door het andere netwerk wordt overgenomen.

Sociale netwerken bevatten zowel verbindend als overbruggend sociaal kapitaal (Putnam, 2000). De twee vormen van sociaal kapitaal zijn geen vaststaande categorieën (Putnam, 2000). Verbindend en overbruggend sociaal kapitaal sluiten elkaar niet uit, ze kunnen naast elkaar bestaan. Het verbindend sociaal kapitaal wordt zelfs als basis gesteld voor overbruggend sociaal kapitaal. Een netwerk met overbruggend sociaal kapitaal bevat een zekere basis van verbindend sociaal kapitaal. Een formeel sociaal netwerk kan geen overbruggend sociaal kapitaal ontwikkelen zonder een zekere mate van verbindend sociaal kapitaal (Adler & Kwon, 2002; Warren et al., 2001).

2.5 Sociaal kapitaal en de sportvereniging

In deze paragraaf wordt de koppeling gemaakt van formele sociale netwerken in het algemeen naar een specifiek sociaal netwerk. De sportvereniging is net als andere verenigingen een formeel sociaal netwerk. Een sportvereniging met verbindend sociaal kapitaal richt zich op de eigen leden. Er is sprake van een sterke sociale in- en uitsluiting (Paxton, 2002; Putnam, 2000). De geslotenheid van de vereniging zorgt er voor dat leden zich met elkaar verbonden voelen. Deze verbondenheid zorgt tegelijkertijd voor de sociale uitsluiting van individuen die geen deel uit maken van de sportvereniging (Häuberer, 2014). Leden gaan alleen sociale relaties aan met leden van dezelfde vereniging. Deze leden hebben veel gedeelde kennis en sociale hulpmiddelen. Hierdoor wordt er weinig nieuwe informatie doorgegeven. Een sportvereniging met verbindend sociaal kapitaal is homogeen van aard. Hoe meer diversiteit er is onder de leden, hoe meer diversiteit er is in kennis, vaardigheden en sociale hulpmiddelen (Häuberer, 2014).

Tegenover de sportverenigingen met verbindend sociaal kapitaal staan de verenigingen met overbruggend sociaal kapitaal. Deze verenigingen hebben een relatie met een bredere gemeenschap en richten zich op meerdere doeleinden. De leden van een vereniging met overbruggend sociaal kapitaal gaan ook nieuwe sociale relaties aan met individuen buiten de eigen vereniging. Door deze nieuwe sociale relaties hebben verenigingen de mogelijkheid om nieuwe informatie en sociale hulpmiddelen uit te wisselen (Putnam, 2000).

In een sportvereniging met overbruggend sociaal kapitaal is er in mindere mate sprake van sociale in- en uitsluiting dan bij verenigingen met verbindend sociaal kapitaal. (Häuberer, 2014). In een sportvereniging met veel overbruggend sociaal kapitaal wordt sport niet enkel meer als doel gezien, maar is het ook een middel of instrument. De sportbeoefening is het primaire doel, maar sport wordt ook ingezet om andere doelen te bereiken. Daarnaast kan een sportvereniging zich ook richten op activiteiten buiten de sport (Boessenkool et al., 2011; Häuberer, 2014).

2.6 Wat zorgt voor verbindend en overbruggend sociaal kapitaal?

In deze paragraaf wordt aan de hand van de literatuur besproken welke kenmerken van invloed kunnen zijn op de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal.

Grootte van de vereniging

De grootte van de sportvereniging is van invloed op de mate waarin verenigingen een maatschappelijke functie hebben. Vooral de grote verenigingen zien een maatschappelijke rol voor zichzelf weggelegd. De kleine verenigingen hebben vaker leden die puur om de sportbeoefening lid zijn. Een sportvereniging die gericht is op de sportbeoefening kan gezien worden als een vereniging met verbindend sociaal kapitaal (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). De vereniging is gericht op de eigen leden en hun sportbeoefening. Grotere sportverenigingen zien een maatschappelijke rol voor zichzelf. Deze verenigingen kunnen worden gezien als verenigingen met overbruggend sociaal kapitaal. De verwachting is dat de mate van overbruggend sociaal kapitaal toe neemt als ook het aantal leden van een vereniging toe neemt. Aan de hand van deze literatuur zijn de volgende hypothesen ontwikkeld:

Hypothese 1: Als de vereniging meer leden heeft, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Hypothese 2: Als de vereniging minder leden heeft, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Sociaal-demografische kenmerken van het bestuur

Het bestuur van een sportvereniging kan beschreven worden op basis van sociaal demografische kenmerken. Als eerste lijkt de verhouding tussen mannen en vrouwen in het bestuur van invloed te zijn op de rol van de sportvereniging. Ook de leeftijd en etniciteit van de bestuursleden spelen een rol (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Verenigingen met een homogene samenstelling ontwikkelen verbindend sociaal kapitaal (Putnam, 2000). Een sportvereniging met een homogeen bestuur op het gebied van de sociaal-demografische kenmerken heeft meer verbindend sociaal kapitaal.

Een vereniging met een heterogeen bestuur lijkt een brede rol te vervullen in de samenleving. De volgende hypothesen zijn gevormd voor de sociaal-demografische kenmerken van het bestuur:

Hypothese 3: Als het bestuur van de vereniging meer diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Hypothese 4: Als het bestuur van de vereniging minder diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Sociaal-demografische kenmerken van het ledenbestand

Niet alleen het aantal leden is kenmerkend voor een sportvereniging, maar ook de invulling van het ledenbestand is van belang. De mate van homogeniteit in een sportvereniging is van invloed op de rol van de sportvereniging. Een homogene groep leidt tot meer verbindend sociaal kapitaal (Putnam, 2000). Sportverenigingen die zich enkel op de eigen doelgroep richten en geen maatschappelijke functie hebben, zijn vaak homogeen. Lucassen en Van Kalmthout (2011) stellen dat een homogene sportvereniging een ledenbestand heeft met veel diversiteit op het gebied van sekse, leeftijd, etniciteit en lichamelijkeheid. Verenigingen met een maatschappelijke functie beschikken over een heterogeen ledenbestand op het gebied van deze sociaal-demografische kenmerken (Lucassen & Van Kalmthout, 2011).

Een netwerk met overbruggend sociaal kapitaal is heterogeen van aard (Häuberer, 2014). Volgens Lucassen en Van Kalmthout (2011) heeft de helft van de zeer actieve sportverenigingen meerdere doelgroepen. Deze sportverenigingen richten zich niet alleen op de eigen leden en zijn actief buiten de grenzen van de vereniging. De sportverenigingen die zich richten op verschillende doelgroepen hebben vaker overbruggend sociaal kapitaal. Op basis van deze literatuur zijn de volgende hypothesen gevormd:

Hypothese 5: Als het ledenbestand van de vereniging meer diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Hypothese 6: Als het ledenbestand van de vereniging minder diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezitten, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Betaalde krachten

De verhouding van betaalde krachten op het totaal aantal medewerkers speelt ook een rol bij de functie van de sportvereniging. Vooral de verenigingen met betaalde krachten richten zich buiten de grenzen van de eigen vereniging (Boessenkool et al., 2011; Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Een vereniging met betaalde krachten lijkt eerder een maatschappelijke rol te vervullen dan een vereniging zonder betaalde krachten (Boessenkool et al., 2011).

Een analyse van deze literatuur leidt tot de volgende hypothesen:

Hypothese 7: Als de vereniging meer betaalde krachten heeft, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Hypothese 8: Als de vereniging minder betaalde krachten heeft, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Financiële balans

Een sportvereniging is financieel in balans wanneer de inkomsten en uitgaven gelijk zijn. Een financieel gezonde vereniging heeft meer inkomsten dan uitgaven. Sportverenigingen met een gezonde financiële situatie hebben minder vaak een brede maatschappelijke rol dan sportverenigingen met een financieel ongezonde situatie (NOC*NSF & Mulier Instituut, 2013). Er lijkt een negatieve samenhang te zijn tussen de financiële situatie en de mate waarin een sportvereniging maatschappelijk actief is. Financieel ongezonde verenigingen proberen vaker via nevenfuncties inkomsten te verkrijgen (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Het is in de literatuur niet bekend of een financieel gezonde vereniging meer verbindend sociaal kapitaal ontwikkelt. Om die reden is er slechts één hypothese gevormd:

Hypothese 9: Als de vereniging op het gebied van inkomsten en uitgaven niet in balans is, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Accommodatie

Volgens Lucassen en Van Kalmthout (2011) hangt de maatschappelijke inzet van sportverenigingen samen met het bezitten van een eigen accommodatie. In de literatuur wordt niet gesproken over de invloed van een vereniging die geen eigen accommodatie bezit. Er wordt alleen gesproken over verenigingen met een eigen accommodatie. In de Sportaanbiedersmonitor van 2012 (NOC*NSF & Mulier Instituut, 2013) komt naar voren dat het hebben van een eigen accommodatie leidt tot een open vereniging. Over de invloed van een accommodatie op verbindend sociaal kapitaal is geen literatuur bekend. Er is daarom slechts één hypothese geformuleerd:

Hypothese 10: Als de vereniging in het bezit is van een eigen sportaccommodatie, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Organisatiestructuur

De organisatiestructuur van een vereniging omvat de wijze waarop de organisatie is ingedeeld. Dit kan op hiërarchische wijze zijn of op een platte manier. In een platte organisatie worden de leden van de vereniging naast elkaar geplaatst (Boessenkool, 2011; Häuberer, 2014). Het bestuur wordt vrijwillig aangesteld en op democratische wijze gekozen (Boessenkool et al., 2011). Het kaderbeleid is ook van invloed op de rol van de sportvereniging (NOC*NSF, 2007). Het verspreiden van externe vacatures hoort bij een hiërarchische organisatiestructuur, waarin bestuursleden meer als manager worden gezien. Het bestuur wordt hier niet op democratische wijze gekozen, maar met behulp van vacatures ingevuld (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Een vereniging met een hiërarchische organisatiestructuur lijkt kenmerkend te zijn voor een vereniging met overbruggend sociaal kapitaal. Een vereniging met een platte organisatiestructuur leidt tot meer verbindend sociaal kapitaal. De volgende hypothesen zijn hier uit voortgekomen:

Hypothese 11: Als de vereniging een organisatiestructuur heeft waarin de leden gelijkwaardig zijn aan elkaar, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

Hypothese 12: Als de vereniging een organisatiestructuur heeft waarin de leden op hiërarchische wijze zijn ingedeeld, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

De verenigingskenmerken

In deze paragraaf zijn verschillende kenmerken van een sportvereniging aan bod gekomen. De verwachting is dat een vereniging over verbindend sociaal kapitaal beschikt als het geen grote vereniging is en de vereniging homogeen is op het gebied van sociaal demografische kenmerken. Een vereniging met verbindend sociaal kapitaal wordt aangestuurd door een platte organisatiestructuur. Ook heeft deze vereniging weinig betaalde krachten. Een vereniging met overbruggend sociaal kapitaal wordt naar verwachting gekenmerkt door een groot ledenbestand met een zeer heterogeen karakter. Ook het bestuur is heterogeen ingedeeld. De organisatiestructuur is hiërarchisch van aard en de vereniging heeft betaalde krachten in dienst. Verenigingen met overbruggend sociaal kapitaal zijn financieel ongezond, maar hebben wel een eigen accommodatie.

Naast de geformuleerde hypothesen is er ook een verwachting met betrekking tot de relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. De verwachting is dat een vereniging met overbruggend sociaal kapitaal ook een mate van verbindend sociaal kapitaal bezit. Op basis van de literatuur uit paragraaf 2.4 is de volgende hypothese opgesteld:

Hypothese 13: Als de vereniging meer verbindend sociaal kapitaal bezit, dan is er ook meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging.

2.7 Van theorie naar conceptueel model

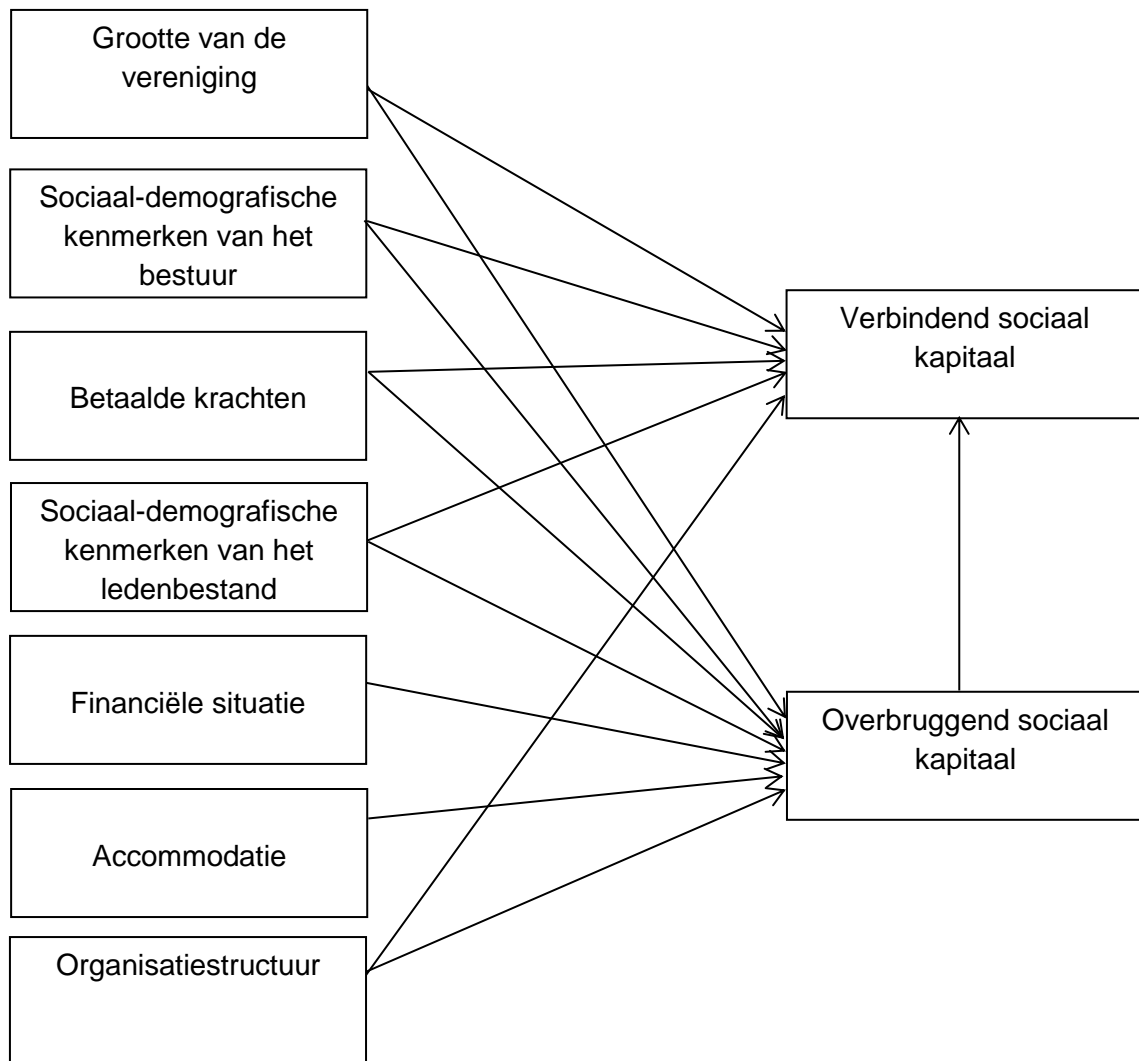
In het theoretische kader is het verbindend en overbruggend sociaal kapitaal besproken. Bij sociaal kapitaal zijn de sociale relaties, het sociale vertrouwen en de sociale normen belangrijke elementen. Op het gebied van sportverenigingen richt verbindend sociaal kapitaal zich op de eigen vereniging. Sociale relaties worden gevormd tussen leden van dezelfde vereniging. Verenigingen met verbindend sociaal kapitaal richten zich op een specifiek hoofddoel, dat bedoeld is voor de eigen leden. De geslotenheid van het netwerk zorgt er voor dat het vertrouwen tussen de leden sterk is. Er is echter weinig vertrouwen in individuen buiten de vereniging. Er worden sterke normen gehanteerd binnen de grenzen van de vereniging.

Tegenover het verbindend sociaal kapitaal staat overbruggend sociaal kapitaal. Een vereniging met overbruggend sociaal kapitaal overschrijdt de grenzen van de vereniging. De sociale relaties zijn heterogeen van aard, omdat ze worden gevormd met individuen uit andere verenigingen, organisaties of gemeenschappen. Er is vertrouwen in mensen die geen lid zijn van de vereniging. Deze vereniging richt zich naast het hoofddoel op andere activiteiten en doelen. Sociale normen zijn gevormd buiten de grenzen van de vereniging.

In dit onderzoek staat centraal of bepaalde verenigingskenmerken van invloed zijn op het verbindend of overbruggend sociaal kapitaal van een vereniging. In paragraaf 2.6 zijn zeven verenigingskenmerken besproken. Op basis van deze kenmerken zijn er hypothesen ontwikkeld. Deze hypothesen zijn verwerkt in een conceptueel model. Dit conceptuele model is te zien in Figuur 1 op de volgende pagina.

Figuur 1.

Het conceptuele model

3. Onderzoeksvraag

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag weergegeven. Op basis van de theorie en het conceptuele model zijn er hoofd- en deelvragen geformuleerd.

Hoofdvraag:

Is de mate waarin voetbalverenigingen beschikken over verbindend dan wel overbruggend sociaal kapitaal afhankelijk van het aantal leden van de vereniging, de sociaal-demografische kenmerken van het bestuur, de sociaal-demografische kenmerken van het ledenbestand, het aantal betaalde krachten, de uitgaven en inkomsten van de verenigingen, het al dan niet bezitten van een eigen sportaccommodatie, en de organisatiestructuur, en is er sprake van een relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal?

Deelvraag 1:

Is de mate waarin de voetbalverenigingen verbindend sociaal kapitaal bezitten afhankelijk van het aantal leden, de sociaal-demografische kenmerken van het bestuur, de sociaal-demografische kenmerken van de leden, het aantal betaalde krachten, de uitgaven en inkomsten, het al dan niet bezitten van een eigen sportaccommodatie, en de organisatiestructuur?

Deelvraag 2:

Is de mate waarin de voetbalverenigingen overbruggend sociaal kapitaal bezitten afhankelijk van het aantal leden, de sociaal-demografische kenmerken van het bestuur, de sociaal-demografische kenmerken van de leden, het aantal betaalde krachten, de uitgaven en inkomsten, het al dan niet bezitten van een eigen sportaccommodatie, en de organisatiestructuur?

Deelvraag 3:

Is de mate van verbindend sociaal kapitaal van voetbalverenigingen van invloed op de mate van overbruggend sociaal kapitaal van voetbalverenigingen?

4. Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk wordt in paragraaf 4.1 de opzet van het onderzoek uitgelegd. In 4.2 staat de onderzoekspopulatie centraal. De opzet van de enquête wordt besproken in 4.3 en de operationalisering van de concepten vindt plaats in 4.4. In 4.5 komt de analytische strategie aan de orde. Als laatste wordt in 4.7 de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek besproken.

4.1 Onderzoeksopzet

Deze masterthesis richt zich op de relatie tussen verenigingskenmerken en het sociaal kapitaal binnen deze verenigingen. In dit onderzoek ligt de focus op sportverenigingen. Het onderzoek is op een specifieke sport gericht, zodat de verschillen tussen sporten niet van invloed zijn op de resultaten. Er is voor gekozen om de voetbalverenigingen in Nederland te onderzoeken. Ten eerste is de KNVB met meer dan 1,2 miljoen leden de grootste sportbond in Nederland. Ten tweede is voetbal de sport met de meeste verenigingen en hierdoor heeft het de grootste onderzoekspopulatie (KNVB, 2013). Ten derde is voetbal een laagdrempelige sport waaraan mensen van verschillende achtergronden deelnemen (Van Haren & Van Veldhoven, 2012).

De keuze voor het type onderzoek is gebaseerd op enkele argumenten. In de theoretische verkenning is naar voren gekomen dat er al veel literatuur beschikbaar is met betrekking tot verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Er is ook informatie beschikbaar over verenigingskenmerken. Daarnaast is het in dit onderzoek mogelijk om een grote doelgroep te benaderen. De onderzoekspopulatie beslaat meer dan 3100 voetbalverenigingen (KNVB, 2013). Ook zijn er met betrekking tot dit onderwerp al gevalideerde vragenlijsten beschikbaar, die gebruikt kunnen worden bij het onderzoek (Han & Hovav, 2012). Om deze redenen is er voor kwantitatief onderzoek gekozen. Er wordt een digitale enquête uitgezet om te onderzoeken of er sprake is van een samenhang tussen verenigingskenmerken en de mate van verbindend of overbruggend sociaal kapitaal.

4.2 Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie in dit onderzoek omvat alle amateurvoetbalverenigingen in Nederland. Onder de amateurvoetbalverenigingen vallen de zaal- en voetbalverenigingen die niet actief zijn in het betaald voetbal. Het betaald voetbal wordt buiten beschouwing gelaten, aangezien deze teams vaak deel uitmaken van een stichting in plaats van een vereniging. In de laatste beschikbare meting komt naar voren dat Nederland over 3168 amateurvoetbalverenigingen beschikt (KNVB, 2013). Om een zo hoog mogelijke respons te verkrijgen wordt de gehele populatie benaderd.

Iedere voetbalvereniging werd benaderd door een e-mail te sturen naar een lid van het bestuur. In deze e-mail was informatie over het onderzoek geplaatst en een link naar een digitale enquête geplaatst. De opzet was om iedere vereniging te benaderen, maar dit bleek niet mogelijk te zijn. Op de website van de KNVB¹ staan alle voetbalverenigingen vermeld met contactgegevens. Via deze lijst is er gezocht naar contactgegevens van het bestuur van de amateurvoetbalverenigingen. Uiteindelijk zijn er 2421 e-mailadressen verzameld. Van de 2421 adressen bleken er uiteindelijk 2300 in werking te zijn. Vanwege de beperkte tijd van dit onderzoek is er voor gekozen om geen herhaalbericht te versturen. Dit kan van invloed zijn geweest op de hoogte van de respons. Ook bleken veel bestuursleden al op vakantie te zijn en daarom niet in staat de vragenlijst in te vullen.

Er werd een non-respons van 10% verwacht. Dit betekent dat er werd verwacht 230 respondenten te verkrijgen. De uiteindelijk steekproef bestaat uit 155 respondenten (N=155). De uiteindelijke non-respons is geen 10%, maar 6,7%. In hoofdstuk 5 wordt onderzocht of deze doelgroep representatief is voor de onderzoekspopulatie.

4.3 Opzet enquête

De gegevens die nodig zijn om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn verkregen met behulp van een enquête. Op SurveyMonkey² is een digitale enquête opgesteld. Er is voor gekozen om de enquête via de e-mail te versturen.³ In dit e-mailbericht is een link naar de digitale survey geplaatst. De enquête is tweeledig van aard. Het eerste deel vraagt naar de kenmerken van de vereniging. Deze vragen zijn ontwikkeld aan de hand van de Sportaanbiedersmonitor 2012 (NOC*NSF & Mulier Instituut, 2013). In het tweede deel van de enquête wordt er gevraagd naar het verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Dit deel van de vragenlijst is afkomstig van Han en Hovav (2012). De originele vragenlijst onderzoekt de sociale binding in tijdelijke projectteams. Deze vragenlijst verdeelt de vormen van sociaal kapitaal in verschillende dimensies. Deze dimensies sluiten aan bij het theoretisch kader van dit onderzoek. In de originele vragenlijst wordt verbindend sociaal kapitaal gemeten aan de hand van vier dimensies en 22 items. Het overbruggend sociaal kapitaal wordt gemeten door drie dimensies en 16 items. De vragenlijst is op enkele punten gewijzigd om de lijst toepasbaar te maken voor dit onderzoek. De items met betrekking tot specifieke informatie over projectteams zijn niet meegenomen in de gewijzigde vragenlijst. Alle vragen zijn vertaald vanuit het Engels. Na vertaling bleken enkele items in het Nederlands tweemaal hetzelfde te vragen. De volgende items zijn samengevoegd: C3/C4, F1/F2, H1/H2. Verder is in alle vragen 'projectteam' gewijzigd naar 'vereniging'.

---

¹ <http://www.knvb.nl/clubsleden/zoeken/alleclubs/page/1>

² <http://www.surveymonkey.com>

³ Zie bijlage A voor het e-mailbericht

Op basis van de theorie en de bestaande vragen zijn er enkele items toegevoegd. De dimensie *externe normen* is geformuleerd met drie items. De originele vragenlijst vraagt naar persoonlijke en werkgerichte relaties. In de gewijzigde vragenlijst zijn er drie soorten relaties: persoonlijke, voetbal-gerelateerde relaties en relaties met betrekking tot verenigingsondersteuning. Met deze uitbreiding ontstonden er meer items in *interne sociale relaties* en *externe sociale relaties*. De items in *interne visie* zijn toepasbaar gemaakt voor voetbalverenigingen, waardoor er vier items overbleven. Bij *extern vertrouwen* is het item met betrekking op het project van het projectteam verwijderd, omdat deze niet van toepassing is. Uiteindelijk meet de vragenlijst verbindend en overbruggend sociaal kapitaal beiden op vier dimensies: *sociale relaties*, *vertrouwen*, *normen* en *visie*⁴. Het verbindend sociaal kapitaal wordt door 25 items gemeten. Overbruggend sociaal kapitaal wordt gemeten met behulp van 22 items.

4.4 Operationalisering

In deze paragraaf wordt de vertaalslag gemaakt van de theoretische concepten naar meetbare variabelen. Als eerste wordt de operationalisering van de afhankelijke variabelen besproken. Daarna volgt de operationalisering van de onafhankelijke variabelen.

Afhankelijke variabelen

Aan de hand van de bestaande vragenlijst van Han en Hovav (2012) zijn verbindend en overbruggend sociaal kapitaal gemeten. In dit onderzoek wordt er niet gesproken over de wijze waarop de scores geïnterpreteerd dienen te worden. In de literatuur is hier ook weinig tot niets over te vinden. Aangezien een kader ontbreekt waarin de scores geplaatst kunnen worden, kan er alleen gekeken worden naar de samenhang tussen de variabelen. Er kan niets worden gezegd over de hoeveelheid van *verbindend* en *overbruggend sociaal kapitaal* in verenigingen. Er is simpelweg geen materiaal om de scores mee te vergelijken.

De items van de afhankelijke variabelen zijn gemeten aan de hand van een 7-punten Likertschaal: *helemaal mee oneens* = 1, *mee oneens* = 2, *een beetje mee oneens* = 3, *neutraal* = 4, *een beetje mee eens* = 5, *mee eens* = 6 en *helemaal mee eens* = 7. De score van de sub-schalen ontstaan door het gemiddelde van de items op de desbetreffende sub-schaal uit te rekenen. Deze score varieert op een schaal van 1 tot 7 punten.

Verbindend sociaal kapitaal

⁴ Zie bijlage B voor de gehele vragenlijst

Verbindend sociaal kapitaal wordt gemeten met behulp van vier sub-schalen: *interne sociale relaties*, *interne normen*, *intern vertrouwen* en *interne visie*. De *interne relaties* worden gemeten door middel van twaalf items, die de sociale relaties binnen de vereniging meten. De *interne normen* van een vereniging worden gemeten aan de hand van vier items. In deze sub-schaal wordt onder meer gevraagd of '*het normaal is om elkaar te helpen binnen de vereniging*'. Het *interne vertrouwen* van een vereniging wordt ook aan de hand van vier items bepaald. Deze vier items meten in hoeverre er sprake is van vertrouwen binnen de vereniging. De vierde dimensie van verbindend sociaal kapitaal is de *interne visie*. Aan de hand van vier items wordt gemeten of leden dezelfde ideeën hebben met betrekking tot voetbal-gerelateerde, verenigingsondersteunende of persoonlijke zaken. De mate van *verbindend sociaal kapitaal* wordt bepaald door de som van de score van de vier sub-schalen. Dit levert een score op tussen de 4 en 28 punten. Deze score wordt enkel gebruikt om de samenhang met de onafhankelijke variabelen te meten. Er wordt niets gezegd over de mate van het verbindend sociaal kapitaal aan de hand van de score.

Overbruggend sociaal kapitaal

Overbruggend sociaal kapitaal wordt ook gemeten met behulp van vier sub-schalen: *externe sociale relaties*, *extern vertrouwen*, *externe normen* en *externe visie*. De *externe sociale relaties* worden gemeten met twaalf items, die betrekking hebben op de sociale relaties tussen leden van een vereniging en (leden van) andere verenigingen of organisaties. Vier items meten het *externe vertrouwen* van een vereniging. Deze items meten het vertrouwen in leden van andere verenigingen of organisaties. De *externe normen* van een vereniging worden niet gemeten in de vragenlijst van Han en Hovav (2012). Toch zijn deze normen wel van belang voor de mate van overbruggend sociaal kapitaal (Coleman, 1988; Putnam, 2000). De items die *interne normen* meten zijn toepasbaar gemaakt voor deze dimensie. Met de items wordt onder meer gemeten of '*het normaal is om andere verenigingen of organisaties om hulp te vragen*'. Drie items meten de *externe visie*. De mate van *overbruggend sociaal kapitaal* wordt bepaald door de score van de vier dimensies bij elkaar op te tellen, wat een score oplevert tussen de 0 en 28 punten. De score wordt alleen gebruikt om de samenhang te meten tussen de onafhankelijke variabelen en overbruggend sociaal kapitaal.

Onafhankelijke variabelen

Grootte van de vereniging

De *grootte van de vereniging* wordt gemeten aan de hand van het totale aantal leden. Dit zijn zowel de actieve als de passieve leden van een vereniging.

Sociaal-demografische kenmerken van het bestuur

De *sociaal-demografische kenmerken van het bestuur* worden op drie manieren gemeten: diversiteit in leeftijd, in sekse en in etniciteit. De drie dimensies worden in dit onderzoek apart gemeten, want het samenvoegen van de deze dimensies zegt weinig over de diversiteit. Om deze reden is er voor gekozen om de sociaal-demografische kenmerken op de volgende manieren te meten. De *sekse van het bestuur* is gemeten door te vragen of de bestuursleden (max. 10) man of vrouw zijn. Vervolgens is er een variabele gemaakt voor het percentage vrouwen in het bestuur. Deze verhouding is berekend door het aantal vrouwen te delen door het totale aantal bestuursleden. Dit levert een score op tussen de 0 en 1. De score maal 100 is het percentage van vrouwen in het bestuur. De *leeftijd van het bestuur* is gemeten door te vragen naar de leeftijd in jaren van maximaal tien bestuursleden. De antwoordcategorieën zijn: 10 tot 20, 20 tot 30, 30 tot 40, 40 tot 50, 50 tot 60, 60 tot 70 jaar en 70 jaar of ouder. Daarna is het aantal verschillende categorieën binnen het bestuur gedeeld door het totale aantal bestuursleden. Zo ontstaat er een score tussen de ,1 en 1. Bij een score van ,1 zit een maximum van tien bestuursleden in dezelfde categorie. Bij 1 is het bestuur het meest divers. De *etniciteit van het bestuur* wordt gemeten door te vragen naar de etniciteit van maximaal tien bestuursleden. De antwoordcategorieën zijn: Nederlands, Turks, Marokkaans, Surinaams, Antilliaans, Pools, Iraaks, Chinees, Afghaans en van een andere etniciteit. Er is daarna een variabele gemaakt met het aantal verschillende etniciteiten binnen het bestuur. Dit aantal is gedeeld door het aantal bestuursleden. De score van de *diversiteit van etniciteit in het bestuur* zit op een schaal van ,1 en 1. Bij 1 hebben alle bestuursleden een andere etniciteit en is er veel diversiteit. Bij ,1 hebben tien bestuursleden allemaal dezelfde etniciteit en is de diversiteit het laagst.

Sociaal-demografische kenmerken van het ledenbestand

Er worden vier sociaal-demografische kenmerken van het ledenbestand gemeten. Deze dimensies zijn de *diversiteit in leeftijd, in sekse, in etniciteit en in lichamelijkeheid*. De vier dimensies worden niet samengevoegd tot een gezamenlijke score, omdat de dimensies apart een beter beeld weergeven van de diversiteit van het ledenbestand. De *diversiteit in leeftijd* wordt gemeten met vijf antwoordmogelijkheden. Er is gevraagd om het aantal leden in te vullen tot 13 jaar, van 13 tot 19 jaar, van 19 tot 30 jaar, van 30 tot 65 jaar en 65 jaar of ouder. Er is gekozen voor deze leeftijdscategorieën op basis van de leeftijdscategorieën bij voetbalteams. Iemand tot 13 jaar zit in de mini's, F, E of D. Van 13 tot 19 jaar zit iemand in de C, B of A. Vanaf 19 jaar zit iemand in de senioren. De senioren zijn vervolgens zelf in drie categorieën verdeeld. Het aantal leeftijdscategorieën boven de 10% wordt daarna bij elkaar opgeteld. Zo ontstaat er een score tussen de 1 en 5, waarbij 1 betekent dat er weinig diversiteit qua leeftijd is. Bij 5 bevatten alle categorieën minimaal 10% van het ledenaantal.

De *diversiteit op het gebied van sekse* wordt berekend door het aantal vrouwen in de vereniging te delen door het totale aantal leden. Uit de berekening volgt een score tussen de 0 en 1. Bij een score van ,5 is de vereniging het meest divers en zijn er evenveel mannen als vrouwen in het ledenbestand te vinden. Een score van 0 houdt in dat er enkel mannelijke leden zijn. Bij 1 bestaat de vereniging alleen uit vrouwen. De *diversiteit in etniciteit* van het ledenbestand wordt gemeten aan de hand van tien antwoordmogelijkheden: Nederlands, Turks, Marokkaans, Surinaams, Antilliaans, Pools, Iraaks, Chinees, Afghaans of van een andere afkomst. In de vragenlijst is er gevraagd naar het (geschatte) percentage van de etniciteit van de leden. De etniciteit van het ledenbestand is het aantal soorten etniciteit met meer dan 5% van de leden. Dit levert een score op tussen de 1 en 10. Bij 1 zijn alle leden van een vereniging van dezelfde etniciteit. Bij 10 bevat een vereniging meer dan 5% leden van alle tien gegeven antwoordmogelijkheden. De *diversiteit in lichamelijkeheid* van de leden wordt gemeten door te vragen naar het aantal leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking binnen de vereniging. Door dit aantal te delen door het totale aantal leden ontstaat er een score tussen de 0 en 1. Deze score maal honderd is het percentage van leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking in het ledenbestand.

Betaalde krachten

De *verhouding van betaalde krachten en vrijwilligers* wordt gemeten door te vragen naar het aantal vrijwilligers, betaalde krachten en het totaal aantal medewerkers. De verhouding is gemeten door het aantal betaalde medewerkers van een vereniging te delen door het totaal aantal medewerkers. Als er evenveel vrijwilligers als betaalde medewerkers zijn is de verhouding 1. De score maal honderd is het percentage van het aantal betaalde krachten op het totaal aantal medewerkers.

Financiële balans

De *financiële balans* van een vereniging wordt gemeten aan de hand van drie items, die betrekking hebben op de balans van inkomsten en uitgaven. De items worden gemeten op basis van een 7-punten Likertschaal: *helemaal mee oneens* = 1, *mee oneens* = 2, *een beetje mee oneens* = 3, *neutraal* = 4, *een beetje mee eens* = 5, *mee eens* = 6 en *helemaal mee eens* = 7. Het gemiddelde van de drie scores is de mate waarin een vereniging op financieel gebied gezond is. Bij een score van 5 of hoger is de vereniging financieel gezond.

Accommodatie

Het al dan niet bezitten van een eigen *sportaccommodatie* of kantine wordt gemeten aan de hand van twee vragen. 'Heeft uw vereniging een eigen sportaccommodatie of complex?' Deze vraag heeft drie antwoordmogelijkheden: Ja, nee en min of meer, de vereniging deelt haar accommodatie met andere verenigingen of organisaties. Ook de vraag 'Heeft uw vereniging een eigen sportkantine?' bevat deze antwoordmogelijkheden.

Organisatiestructuur

De *organisatiestructuur* van een vereniging wordt gemeten aan de hand van zeven items. De items meten de mate waarin een vereniging over een platte of een hiërarchische organisatie beschikt. De items worden gemeten met behulp van dezelfde 7-punten Likertschaal als in de rest van de vragenlijst. Een hoge score betekent na het ompolen van item 1 tot en met 4 een hiërarchische organisatiestructuur. Bij een lage score is er sprake van een platte organisatiestructuur. Het gemiddelde van alle items is de score van een vereniging op een schaal van 1 tot 7. Een score van 5 of hoger betekent dat de vereniging een hiërarchische en professionele structuur bezit. Bij een 3 of lager is er sprake van een platte organisatiestructuur.

4.5 Analytische strategie

De data-analyse van dit onderzoek bestaat uit verschillende delen. Als eerste wordt de betrouwbaarheid en validiteit besproken. Ook is gekeken of er aan de voorwaarden voor een regressieanalyse is voldaan. Niet alle variabelen zijn op intervalniveau gemeten, maar de meesten zijn omgezet naar een intervalmeetniveau. Vervolgens vindt de beschrijving van de onafhankelijke variabelen plaats. Met behulp van een correlatieanalyse wordt de significantie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen getoetst. Aan de hand van regressieanalyses wordt vervolgens de aard en sterkte van de samenhang vastgesteld.

4.6 Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid en validiteit van het gehele onderzoek worden besproken. Daarna komt de betrouwbaarheid en validiteit van het meetinstrument aan bod.

Algemene betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid van een onderzoek wordt bepaald door de afwezigheid van toevallige, onsystematische fouten. De betrouwbaarheid heeft betrekking op de vragen en op de respondenten. De vragen dienen duidelijk gesteld te zijn en de respondenten moeten begrijpen wat er wordt gevraagd (Baarda et al., 2012; Nijdam, 2003).

In de vragenlijst zijn de vragen opgesplitst om ze zo eenduidig mogelijk te houden. De vragen zijn aan alle respondenten op dezelfde wijze voorgelegd, namelijk via een digitale survey. Dit heeft tot echter gevolg dat niet vast te stellen is onder welke omstandigheden de vragenlijst is ingevuld door de respondenten.

Niet alleen de betrouwbaarheid, maar ook de validiteit van een onderzoek is belangrijk. Er bestaat interne en externe validiteit. De interne validiteit betekent dat je meet wat je wilt meten (Rossi, Lipsey & Freeman, 2004). De operationalisering is belangrijk voor de interne validiteit. Bij een foutieve operationalisering meet je uiteindelijk niet wat je wilde meten. In dit onderzoek is geprobeerd de operationalisering zo strak mogelijk te omschrijven, zodat de interne validiteit hoog is. Het is altijd mogelijk dat de respondenten sociaal wenselijke antwoorden geven, omdat ze denken dat het beter is als de vereniging ook externe functies vervult. De externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van het onderzoek. Dit komt aan de orde in hoofdstuk 5 bij de bespreking van de representativiteit van de steekproef.

Betrouwbaarheid en validiteit meetinstrument

De betrouwbaarheid en validiteit van het meetinstrument worden onderzocht voordat er toetsende analyses plaatsvinden. Ook wordt er gekeken of de onafhankelijke variabelen niet met elkaar correleren. Daarnaast is onderzocht of de variabelen normaal verdeeld zijn.

Als eerste wordt de multicollineariteit van de variabelen onderzocht. Dit houdt in dat twee of meer onafhankelijke variabelen met elkaar correleren. De afwezigheid van multicollineariteit is een voorwaarde om een regressieanalyse uit te voeren. Correlerende onafhankelijke variabelen beïnvloeden de analyses, waardoor er verkeerde resultaten naar voren kunnen komen. De multicollineariteit van de variabelen wordt onderzocht aan de hand van de tolerantie-waarde en de VIF-waarde (McClave, Benson, Sincich & Knypstra, 2011). De variabelen met een tolerantie-waarde lager dan ,1 correleren met andere variabelen. De VIF-waarde wordt berekend aan de hand van de som $1/\text{Tolerantie}$. Als de VIF-waarde hoger is dan 10 is er sprake van multicollineariteit (Allen & Bennett, 2010). Er is bij de onafhankelijke variabelen geen sprake van multicollineariteit. De tolerantiewaarden zijn hoger dan ,1 en de VIF-waarden zitten tussen de 1 en 2 in⁵. Vervolgens is er gezocht naar uitschieters. Bij enkele items zijn respondenten verwijderd⁶. De gegevens van deze respondenten waren op dit item onjuist ingevuld.

---

⁵ Zie bijlage C voor de tabel met betrekking tot multicollineariteit.

⁶ Bij *diversiteit in leeftijd in het bestuur* is respondent 153 verwijderd. Bij *diversiteit in sekse van het ledenbestand* zijn respondenten 40, 55, 63, 92, 104 en 155 verwijderd. Bij *diversiteit in leeftijd van het ledenbestand* is respondent 104 verwijderd.

Daarna is er gekeken of de items normaal zijn verdeeld. Er is niet gekeken naar de toetsen van Kolmogorov-Smirnov of Shapiro-Wilk. Deze analyses zijn overgevoelig bij een grotere steekproef, wat in dit onderzoek het geval is (Allen & Bennett, 2010). Om deze reden is er besloten te kijken naar de normale verdeling met behulp van een histogram met normaalcurve, een boxplot en een Q-Q plot. Een boxplot wordt gebruikt bij een verdeling met veel verschillende scores (Nijdam, 2003). Bij enkele items liggen de scores dicht op elkaar en geeft een boxplot geen goed beeld. Om die reden is er voor de normaalverdeling van de afhankelijke variabelen gekeken naar een histogram en naar de Q-Q plot.⁷ De afhankelijke variabelen zijn normaal verdeeld. Enkele items zijn op de Q-Q plot scheef verdeeld, maar aan de hand van het histogram zijn ze normaal verdeeld te noemen.

Enkele onafhankelijke variabelen zijn ook met behulp van de Q-Q Plot en een histogram weergegeven. Dit zijn de items die aan de hand van een 7-punten Likertschaal zijn gemeten en hierdoor weinig verschillende scores hebben. De andere variabelen zijn weergegeven met een boxplot en een histogram. De meeste onafhankelijke variabelen zijn niet normaal verdeeld. Alleen items 5,6 en 7 van de *organisatiestructuur* en het *aantal mannelijke leden* zijn normaal verdeeld. De andere variabelen zijn scheef verdeeld.

Na het uitvoeren van deze analyses wordt de betrouwbaarheid en validiteit gemeten. De betrouwbaarheid wordt gemeten door de Cronbach's alfa. Items met een Cronbach's alfa van meer dan ,7 zijn betrouwbaar te noemen. Om de validiteit te meten vindt er een factoranalyse plaats. Met behulp van deze analyse kan bekeken worden of de verwachte schalen voortkomen uit het meetinstrument⁸. Bij de factoranalyse is gekeken of er variabelen zijn met een lage communaliteit. Een communaliteit geeft aan hoeveel variantie een variabele verklaard. Bij een lage communaliteit onder de ,45 kan de variabele beter worden verwijderd uit de schaal (Allen & Bennett, 2010).

Afhankelijke variabelen

De *interne sociale* relaties hebben na verwijdering van de items 7, 11 en 12 een Cronbach's alfa van ,834. Items 1-10 blijken na de factoranalyse uit twee factoren te bestaan. De eerste factor bestaat uit item 1-6 en gaat over relaties met betrekking tot voetbal en de vereniging. Items 8-10 meten de persoonlijke relaties. Om te bepalen of de twee factoren samen mogen worden gevoegd tot *interne sociale relaties* is er een factoranalyse uitgevoerd voor slechts een component. Uit de analyse blijkt dat de factoren samen mogen worden gevoegd.

---

⁷ Zie bijlage D voor de grafieken m.b.t. de normale verdeling. Hierin staan alleen de grafieken van de items die gebruikt zijn in de toetsende analyses

⁸ Zie bijlage E voor de betrouwbaarheidsanalyse en bijlage F voor de factoranalyse

De vier items van *intern vertrouwen* leveren een Cronbach's alfa op van ,793. Uit de factoranalyse blijken de items onder een factor te vallen. De vier items van *interne normen* leveren een betrouwbaarheid op van ,847. Item 4 blijkt echter een communaliteit te hebben van ,333. Dit item wordt verwijderd om de validiteit te verbeteren. De betrouwbaarheid komt na verwijdering op ,878. De *interne visie* is aan de hand van vier items gemeten met een Cronbach's alfa van 0,876. De schaal meet een factor, met een verklaarde variantie van 65,1%. De schalen *interne sociale relaties*, *intern vertrouwen*, *interne normen* en *interne visie* vormen samen het *verbindend sociaal kapitaal*. De Cronbach's alfa van deze schalen is ,737. Uit de factoranalyse blijkt dat de vier schalen een factor meten.

De *externe sociale banden* zijn gemeten met twaalf items met een Cronbach's alfa van ,660. Na verwijdering van item 2, 11 en 12 is de Cronbach's alfa ,878. Item 7 blijkt na de factoranalyse een communaliteit van ,394 te hebben. De validiteit van de schaal neemt toe na verwijdering van dit item. De analyses worden uitgevoerd met item 1, 3-6 en 8-10. De betrouwbaarheid blijft ,878. De vier items die *extern vertrouwen* meten hebben een hoge betrouwbaarheid. Na de factoranalyse is er voor gekozen om item 1 te verwijderen, aangezien deze een communaliteit van ,284 heeft. Item 2,3 en 4 zijn onderdeel van een factor met een betrouwbaarheid van ,858. De *externe normen* zijn gemeten door drie items die een Cronbach's alfa van ,883 hebben. De items zijn onderdeel van een factor. De *externe visie* bestaat uit drie items met een gezamenlijke Cronbach's alfa van ,876. *Overbruggend sociaal kapitaal* wordt gemeten door de vier sub-schalen: *externe sociale relaties*, *extern vertrouwen*, *externe normen* en *externe visie*. De schalen hebben een Cronbach's alfa van ,778 en meten een factor.

Onafhankelijke variabelen

De *financiële balans* is gemeten aan de hand van drie items. Deze items hebben een Cronbach's alfa van 0,844. Na het uitvoeren van een factoranalyse blijken de drie stellingen samen een factor te vormen. De *accommodatie* wordt gemeten door twee items. De items hebben een Cronbach's alfa van 0,529. De items zijn niet betrouwbaar als schaal. De validiteit van de schaal blijkt ook niet goed. In een factoranalyse geeft de KMO test de hoeveelheid variantie in de data aan. In dit geval is de KMO ,5. Dit is te laag om een factoranalyse met de twee items uit te voeren (Allen & Bennett, 2010). De items worden in de verdere analyses afzonderlijk gebruikt. De variabelen worden voor de toetsende analyses omgezet naar dummy variabelen, omdat ze nu van ordinaal meetniveau zijn. De *organisatiestructuur* is gemeten aan de hand van zeven items. Na het ompolen van item 1 is de Cronbach's alfa ,466. Na verwijdering van item 5, 6 en 7 is de betrouwbaarheid ,736. Item 2 heeft een communaliteit van ,297 en wordt verwijderd. De factoranalyse geeft aan dat de items 1,3 en 4 een factor meten. De Cronbach's alfa van deze items is ,730.

5. Resultaten

In het eerste gedeelte van dit hoofdstuk vindt er een beschrijving van de variabelen plaats. Op deze manier is het mogelijk de data op een vereenvoudigde manier te interpreteren (Gravetter & Wallnau, 2013). Vervolgens worden in paragraaf 5.2 een correlatieanalyse en regressieanalyses uitgevoerd. Aan de hand van deze analyses worden de relaties tussen de onafhankelijke variabelen en afhankelijke variabelen getoetst.

5.1 Beschrijvende statistiek

In deze paragraaf wordt als eerste de representativiteit van de steekproef besproken. Vervolgens worden de onafhankelijke variabelen beschreven.

Representativiteit

In de ledenrapportage van het NOC*NSF over 2012 (Van Haren & Van Veldhoven, 2012) staat vermeld dat een voetbalvereniging gemiddeld 364 leden heeft. In de steekproef ligt het gemiddelde op 512 leden. In het seizoen 2012/2013 waren er 131.948 vrouwelijke leden op een totaal van 1.214.712 (KNVB, 2013). In Tabel 2 is de percentuele verdeling qua sekse te zien voor de populatie en de steekproef. Het verschil tussen de populatie en de steekproef is ongeveer 4%. Op het gebied van sekse is de steekproef representatief voor de onderzoekspopulatie.

Tabel 2.

Het percentage mannen en vrouwen

	Populatie	Steekproef
Mannen	89,1	85,7
Vrouwen	10,9	14,3

De representativiteit is ook onderzocht op het gebied van geografische spreiding. De KNVB hanteert zes districten in het amateurvoetbal (KNVB, 2013). Het percentage van alle voetbalverenigingen per district in Nederland en in dit onderzoek zijn weergegeven in Tabel 3. Noord en Zuid II zijn de verenigingen die in dit onderzoek qua percentage het meeste verschillen van de onderzoekspopulatie. Noord zit 4% onder de normale hoeveelheid en Zuid II zit er 3% boven. De verdeling qua districten verschilt maximaal 4% en komt erg overeen met de verdeling volgens de KNVB en is representatief te noemen.

Tabel 3.

Het percentage voetbalverenigingen naar district

	Percentage van de amateurvoetbalverenigingen in Nederland	Percentage van de amateurvoetbalverenigingen in dit onderzoek
Noord	16,5	12,3
Oost	19,1	16,8
West I	20,5	21,3
West II	12,2	13,5
Zuid I	17,4	18,7
Zuid II	14,3	17,4

De verschillen zijn een paar procent op het gebied van sekse en geografische spreiding. Het verschil bij sekse is 4% en ook bij de geografische spreiding is het grootste verschil in populatie en steekproef 4%. De steekproef is op het gebied van sekse en geografische spreiding representatief te noemen. Wel moet worden gezegd dat er op het gebied van etniciteit en leeftijd lastig vergeleken kon worden. Over de representativiteit op die dimensies is er weinig te zeggen.

Beschrijving variabelen

In de operationalisering is al naar voren gekomen dat het *verbindend sociaal kapitaal* en het *sociaal kapitaal* van een vereniging niet als veel of weinig kan worden omschreven. In dit onderzoek wordt enkel gekeken of een samenhang is tussen verenigingskenmerken en de mate van sociaal kapitaal. Om deze reden worden alleen de onafhankelijke variabelen weergegeven in de frequentietabellen. In Tabel 4 zijn de cijfers weergegeven met betrekking tot het bestuur en de medewerkers.

Tabel 4.

Cijfers met betrekking tot het bestuur en medewerkers

Onafhankelijke variabelen	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	St. Deviatie
Percentage vrouwen in het bestuur	155	0	67	12,91	13,14
Diversiteit leeftijd in het bestuur	154	,14	,83	,49	,14
Diversiteit etniciteit in het bestuur	155	,1	,67	,17	,07
Percentage betaalde krachten	155	0	100	5	9,69

Het meest opvallende aan Tabel 4 is dat er gemiddeld slechts 12,91% vrouwen in het bestuur zitten. Op het gebied van leeftijd en etniciteit is er gemiddeld ook weinig diversiteit in het bestuur. Het percentage van betaalde krachten is gemiddeld 5%, met een maximum van 100% en een minimum van 0%.

Tabel 5.

Cijfers met betrekking tot het ledenbestand

Onafhankelijke Variabelen	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	St.deviation
Totale aantal leden	154	58	1545	509	324,59
Percentage leden tot 13 jaar	152	0	70	24,8	12,07
Percentage leden 13 tot 19 jaar	152	0	50	18,07	8,37
Percentage leden 19 tot 30 jaar	152	0	97	23,33	13,86
Percentage leden 30 tot 65 jaar	152	0	84	24,93	14,45
Percentage leden vanaf 65 jaar	152	0	94	7,15	11,21
Percentage vrouwelijke leden	149	0	85	13,54	10,44
Percentage Nederlandse leden	152	0	100	89,79	16,80
Percentage Turkse leden	152	0	20	1,80	3,49
Percentage Marokkaanse leden	152	0	30	2,84	5,73
Percentage Surinaamse leden	152	0	20	1,09	3,04
Percentage Antilliaanse leden	152	0	10	0,62	1,58
Percentage Poolse leden	152	0	10	0,21	1,01
Percentage Iraakse leden	152	0	2	0,11	0,38
Percentage Chinese leden	152	0	5	0,13	0,69
Percentage Afghaanse leden	152	0	2	0,09	0,32
Percentage leden van een andere etniciteit	152	0	45	2,16	5,18
Aantal leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking	153	0	90	6	11,43

Op het gebied van etniciteit zijn de voetbalverenigingen grotendeels Nederlands (89,79%). Op grote afstand volgen de Turkse, Marokkaanse en Surinaamse leden. Qua leeftijd zitten alle categorieën gemiddeld rond de 20%, alleen de 65+ categorie blijft achter (7,15%).

In Tabel 6 worden de onafhankelijke variabelen weergegeven die betrekking hebben op de structuur van de vereniging. In deze tabel is te zien dat de verenigingen gemiddeld financieel gezond zijn. Een score hoger dan 5 kon als financieel gezond worden geïnterpreteerd. Op de organisatiestructuur scoren de verenigingen gemiddeld 1,89. Dit betekent dat de verenigingen vooral over een platte, horizontale organisatiestructuur beschikken.

Tabel 6.

De structuur van de vereniging

Onafhankelijke variabelen	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	St. Deviatie
Financiële balans	154	1	7	5,66	1,32
Organisatiestructuur	154	1	6	1,89	0,81
Het bezitten van een eigen sportaccommodatie	154	1	3	1,39	0,74
Het bezitten van een eigen Sportkantine	154	1	3	1,24	0,635

5.2 Toetsende analyses

Om te onderzoeken of er een relatie is tussen de verenigingskenmerken en de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal zijn er correlatie- en regressieanalyses uitgevoerd. Voordat er regressieanalyses kon worden uitgevoerd om de sterkte van de relatie te bepalen heeft een correlatieanalyse vastgesteld of er een relatie is. Om multicollineariteit uit te sluiten zijn de onafhankelijke variabelen in paragraaf 4.7 onderling getoetst op correlatie. Bij de onafhankelijke variabelen van dit onderzoek is geen sprake van multicollineariteit.

Correlatieanalyse

In Tabel 7 zijn de correlaties weergegeven tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen. Er is gebruik gemaakt van een bivariate correlatie, wat betekent dat de correlatie tussen twee variabelen is gemeten (Allen & Bennett, 2010). De Pearson correlatie geeft aan hoe sterk de verbanden zijn. Voor *accommodatie* en *kantine* is de Spearman's Rho gebruikt. Deze toets meet de correlatie op ordinaal meetniveau. In de correlatieanalyse wordt een betrouwbaarheidsinterval van 95% gehanteerd (Gravetter & Wallnau, 2013). Bij een betrouwbaarheidsinterval van 95% hoort een significantieniveau van ,05. Bij een significantieniveau lager dan ,05 wordt de hypothese aangenomen.

Tabel 7.

Bivariate correlatieanalyse

		Verbindend sociaal kapitaal	Overbruggend sociaal kapitaal
Totale aantal leden	Pearson r	-,074	-,087
	Sign. (eenzijdig)	,180	,144
	N	154	151
Diversiteit in sekse van het bestuur	Pearson r	,042	,024
	Sign. (eenzijdig)	,301	,385
	N	154	151
Diversiteit in leeftijd van het bestuur	Pearson r	-,030	-,167
	Sign. (eenzijdig)	,358	,020*
	N	154	151
Diversiteit in etniciteit van het bestuur	Pearson r	-,020	-,059
	Sign. (eenzijdig)	,403	,238
	N	154	151
Diversiteit in sekse van het ledenbestand	Pearson r	-,017	,037
	Sign. (eenzijdig)	,417	,326
	N	154	151
Diversiteit in leeftijd van het ledenbestand	Pearson r	,092	,167*
	Sign. (eenzijdig)	,139	,025
	N	142	139
Diversiteit in etniciteit van het ledenbestand	Pearson r	-,083	,051
	Sign. (eenzijdig)	,154	,268
	N	154	151
Diversiteit in lichamelijkeid van het ledenbestand	Pearson r	-,020	,003
	Sign. (eenzijdig)	,401	,485
	N	153	150
Verhouding betaalde krachten op medewerkers	Pearson r	-,012	-,136*
	Sign. (eenzijdig)	,441	,049
	N	154	151
Financiële situatie	Pearson r	,180*	,105
	Sign. (eenzijdig)	,013	,099
	N	154	151
Accommodatie	Spearman's Rho	-,069	-,027
	Sign. (tweezijdig)	,398	,738
	N	154	151
Kantine	Spearman's Rho	,049	,026
	Sign. (tweezijdig)	,542	,750
	N	154	151
Organisatiestructuur	Pearson r	-,275**	-,178*
	Sign. (eenzijdig)	,000	,015
	N	154	151
Verbindend sociaal kapitaal	Pearson r	1	,375**
	Sign. (eenzijdig)		,000
	N		150

Opmerking *: $p < ,05$, **: $p < ,01$

Allereerst worden de hypothesen besproken die gaan over het verbindend sociaal kapitaal.

H2: Als de vereniging minder leden heeft, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Uit de analyse blijkt er geen significant verband te zijn ($p=,180$). De hypothese wordt verworpen.

H4: Als het bestuur van de vereniging minder diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Deze hypothese is op drie manieren getoetst. Op het gebied van *diversiteit in leeftijd van het bestuur* is de relatie niet significant ($p=,358$). De hypothese kan verworpen worden. Op het gebied van *diversiteit in sekse van het bestuur* is er geen significant verband ($p=,301$). Er is ook geen significante relatie op het gebied van *diversiteit in etniciteit van het bestuur* ($p=,404$). Deze hypothesen kunnen ook verworpen worden.

H6: Als het ledenbestand van de vereniging minder diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging. De *diversiteit in leeftijd, in sekse, in etniciteit en in lichamelijke van het ledenbestand* zijn geen van allen significant. De hypothese kan voor alle vier verworpen worden.

H8: Als de vereniging minder betaalde krachten heeft, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is geen significante relatie gevonden. Dit betekent dat de hypothese verworpen kan worden.

H11: Als de vereniging een organisatiestructuur heeft waarin de leden gelijkwaardig zijn aan elkaar, dan is er meer verbindend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is sprake van een significante relatie ($p=,000$). Dit betekent dat de hypothese wordt aangenomen.

De volgende hypothesen hebben betrekking op de mate van overbruggend sociaal kapitaal.

H1: Als de vereniging meer leden heeft, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Het verband is niet significant ($p=,144$). De hypothese wordt verworpen.

H3: Als het bestuur van de vereniging meer diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Op het gebied van *diversiteit in leeftijd van het bestuur* is er een significante relatie ($p=,020$). De hypothese kan worden aangenomen. Op het gebied van *diversiteit in sekse van het bestuur* is er geen significant verband ($p=,385$). Dit is ook het geval bij *diversiteit in etniciteit van het bestuur* ($p=,238$). De hypothese wordt voor deze twee verworpen.

H5: Als het ledenbestand van de vereniging meer diversiteit van sociaal-demografische kenmerken bezit, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is een significante relatie op het gebied van *diversiteit in leeftijd van het ledenbestand* ($p=,025$). De hypothese wordt op het gebied *diversiteit in leeftijd van het ledenbestand* aangenomen. Op het gebied van *diversiteit in sekse, in etniciteit en in lichamelijkeheid* is er geen significante relatie. De hypothese wordt op deze drie gebieden verworpen.

H7: Als de vereniging meer betaalde krachten heeft, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is sprake van een significante relatie ($p=,049$). Dit betekent dat de hypothese kan worden aangenomen.

H9: Als de vereniging op het gebied van inkomsten en uitgaven niet in balans is, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is geen significante relatie gevonden ($p=,099$). Dit betekent dat de hypothese wordt verworpen.

H10: Als de vereniging in het bezit is van een eigen accommodatie, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is geen significante relatie op het gebied van *eigen accommodatie* en *eigen kantine*. De hypothese wordt verworpen.

H12: Als de vereniging een organisatiestructuur heeft waarin de leden op hiërarchische wijze zijn ingedeeld, dan is er meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is sprake van een significante relatie ($p=,015$). Dit betekent dat de hypothese wordt aangenomen.

De laatste hypothese heeft betrekking op de relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal in een vereniging.

H13: Als de vereniging meer verbindend sociaal kapitaal bezit, dan is er ook meer overbruggend sociaal kapitaal binnen de vereniging. Er is sprake van een significante relatie ($p=,000$). Dit betekent dat de hypothese kan worden aangenomen.

Regressieanalyses

Om de aard en sterkte van de samenhang te bepalen worden er regressieanalyses uitgevoerd. Deze analyses worden enkel uitgevoerd met de variabelen die bij de correlatieanalyses een significante relatie vertoonden. In totaal zijn er zes regressieanalyses uitgevoerd. De aangepaste R^2 geeft de verklaarde variantie van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele. De bèta-waarde meet de aard (positief of negatief) en sterkte van de relatie. De significantiewaarde toont of deze aard en sterkte van de relatie gebaseerd zijn op toeval of significant is. Het is al bekend dat deze zes regressieanalyses een significante relatie hebben, omdat er al een correlatieanalyse is uitgevoerd.

Tabel 8.

Enkelvoudige regressieanalyses

		Verbindend sociaal kapitaal	Overbruggend sociaal kapitaal
Diversiteit leeftijd van het bestuur	Aangepaste R ²	-	,021
	Bèta		-,167
	Sign. (p)		,020*
Diversiteit leeftijd van het ledenbestand	Aangepaste R ²	-	,021
	Bèta		,167
	Sign. (p)		,025*
Verhouding betaalde krachten op medewerkers	Aangepaste R ²	-	,012
	Bèta		-,136
	Sign. (p)		,049*
Organisatiestructuur	Aangepaste R ²	,069	,025
	Bèta	-,275	-,178
	Sign. (p)	,001***	,015*
Verbindend sociaal kapitaal	Aangepaste R ²	1,000	,135
	Bèta		,375
	Sign. (p)		,000***

Opmerking *: $p < ,05$, **: $p < ,01$

De hypothese met betrekking tot verbindend sociaal kapitaal:

H11: De *organisatiestructuur* heeft een verklaarde variantie van 6,9% op *verbindend sociaal kapitaal*. Er is sprake van een matige negatieve relatie (-,275).

De hypothesen met betrekking tot overbruggend sociaal kapitaal:

H3: Uit de regressieanalyse blijkt *diversiteit in leeftijd van het bestuur* een verklaarde variantie van 2,1% te hebben op *overbruggend sociaal kapitaal*. De relatie is negatief en matig (-,167).

H5: De *diversiteit in leeftijd van het ledenbestand* heeft een verklaarde variantie van 2,1% op *overbruggend sociaal kapitaal*. De relatie is positief, maar matig (,167).

H7: De *verhouding betaalde krachten en vrijwilligers* heeft een verklaarde variantie van 1,2% op *overbruggend sociaal kapitaal*. De relatie is matig en negatief (-,136).

H12: De *organisatiestructuur* heeft een verklaarde variantie van 2,5% op *overbruggend sociaal kapitaal*. Er is een matige, negatieve relatie (-,178).

De hypothese met betrekking tot de relatie verbindend en overbruggend sociaal kapitaal:

H13: *Verbindend sociaal kapitaal* heeft een verklaarde variantie van 13,5% op *overbruggend sociaal kapitaal*. Er is sprake van een matig, positieve relatie (,375).

Daarnaast is uit de analyses naar voren gekomen dat *financiële situatie* een relatie heeft met *verbindend sociaal kapitaal*. Deze relatie is significant ($,017$). Er is met betrekking tot deze relatie geen hypothese opgesteld, maar de relatie is wel naar voren gekomen.

Concluderend

Na het uitvoeren van een correlatieanalyse en regressieanalyses kunnen de volgende hypothesen worden aangenomen: hypothese 3 (op het gebied van leeftijd), 5 (op het gebied van leeftijd), 7, 11, 12 en 13.

6. Conclusie

Het onderzoek dat in deze masterthesis wordt besproken is uitgevoerd om te kijken of verenigingskenmerken van invloed zijn op de rol die een sportvereniging vervult. Als eerste vindt in dit hoofdstuk de beantwoording van de hoofd- en deelvragen plaats. Vervolgens worden de resultaten aan de theorie gekoppeld. Daarna wordt de vertaling naar de praktijk gemaakt en worden er enkele aanbevelingen gegeven. Als laatste worden de beperkingen van dit onderzoek benoemd.

6.1 Beantwoording vragen

De eerste deelvraag heeft betrekking op de verenigingskenmerken die van invloed zijn op de mate van verbindend sociaal kapitaal. De organisatiestructuur hangt samen met verbindend sociaal kapitaal. Hoe platter de organisatiestructuur van een vereniging, hoe meer verbindend sociaal kapitaal een vereniging bezit. De richting van de relatie tussen de organisatiestructuur en het verbindend sociaal kapitaal is niet bekend. Een andere relatie is gevonden tussen de financiële situatie en het verbindend sociaal kapitaal. In de theorie is er geen informatie gevonden over deze relatie. Uit het onderzoek is echter naar voren gekomen dat er wel degelijk een positieve relatie is.

De tweede deelvraag richt zich op de verenigingskenmerken die van invloed zijn op de mate van overbruggend sociaal kapitaal. Allereerst heeft de diversiteit in leeftijd van het bestuur een positieve samenhang met overbruggend sociaal kapitaal. Hoe meer diversiteit er qua leeftijd in het bestuur zit, hoe meer overbruggend sociaal kapitaal de vereniging bezit. Ook de diversiteit in leeftijd van het ledenbestand heeft een positieve samenhang met overbruggend sociaal kapitaal. Als een vereniging meer leden van verschillende leeftijden heeft, neemt ook het overbruggend sociaal kapitaal toe. Daarnaast is het aantal betaalde krachten ook van invloed. De verwachting was dat meer betaalde krachten ook tot meer overbruggend sociaal kapitaal zouden leiden. Uit het onderzoek blijkt echter dat het hebben van minder betaalde krachten samenhangt met meer overbruggend sociaal kapitaal. Er is ook sprake van een relatie met de organisatiestructuur, maar niet zoals verwacht. De verwachting was dat een vereniging met een hiërarchische organisatiestructuur over meer overbruggend sociaal kapitaal zou beschikken. Uit het onderzoek komt naar voren dat de mate van overbruggend sociaal kapitaal juist positief samenhangt met een platte en democratische organisatiestructuur.

De laatste deelvraag heeft betrekking op de relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal in een vereniging. Uit het onderzoek komt naar voren dat er een positieve relatie is tussen de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal.

De hoofdvraag van dit onderzoek is een samenvoeging van de drie deelvragen. De mate waarin voetbalverenigingen over verbindend of overbruggend sociaal kapitaal beschikken wordt in enkele gevallen bepaald door verenigingskenmerken. Een platte organisatiestructuur heeft een relatie met de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. De financiële situatie blijkt een samenhang te hebben met verbindend sociaal kapitaal. De diversiteit in leeftijd van het bestuur en van het ledenbestand heeft een relatie met overbruggend sociaal kapitaal. Ook heeft het aantal betaalde krachten een samenhang met overbruggend sociaal kapitaal, maar anders dan werd verwacht. Als laatste is er een relatie gevonden tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. In de volgende paragraaf vindt de terugkoppeling naar de theorie plaats. Deze terugkoppeling zorgt er voor dat de resultaten in een context geplaatst kunnen worden.

6.2 Terugkoppeling theorie

Op het gebied van de organisatiestructuur werd vanuit de theorie de verwachting geschept dat een professionele structuur tot meer overbruggend sociaal kapitaal zou leiden (Boessenkool et al., 2011; Lucassen & Van Kalmthout, 2011; Häuberer, 2014).

Boessenkool (2011) stelt dat in de ogen van velen een sportvereniging enkel kan voortbestaan door zich te profileren als een maatschappelijke onderneming, met de betaalde krachten als basis. Uit dit onderzoek is gebleken dat een platte organisatiestructuur en minder betaalde krachten juist samenhangen met overbruggend sociaal kapitaal. Daarnaast vertoont een platte organisatiestructuur ook een relatie met meer verbindend sociaal kapitaal. Een verenigingskenmerk leidt hier tot beide vormen van sociaal kapitaal. In de literatuur komt niet terug dat een bepaald kenmerk met verbindend en overbruggend sociaal kapitaal samenhangt.

Er blijkt ook een positieve samenhang te zijn tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Adler en Kwon (2002) en Warren et al. (2001) stellen dat verbindend sociaal kapitaal de basis is voor overbruggend sociaal kapitaal. Deze richting lijkt het meeste voor de hand te liggen, maar de causaliteit is niet bekend. Om deze reden is er niet met zekerheid te zeggen dat verbindend sociaal kapitaal de basis is voor overbruggend sociaal kapitaal.

In de theorie wordt heterogeniteit als een eigenschap van sociaal kapitaal gezien (Putnam, 2000). Een heterogene vereniging heeft vaker een maatschappelijke rol dan een homogene vereniging (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). Uit dit onderzoek blijkt heterogeniteit alleen op het gebied van leeftijd een samenhang te hebben met overbruggend sociaal kapitaal. De relatie van een homogeen ledenbestand en bestuur is niet gevonden in dit onderzoek. Dit kan betekenen dat de heterogeniteit en homogeniteit in dit onderzoek anders is gemeten dan in andere onderzoeken over sociaal kapitaal.

Op basis van de theorie werd ook verondersteld dat sportverenigingen met een financieel ongezonde situatie vaker een maatschappelijke rol vervullen (Lucassen & Van Kalmthout, 2011). NOC*NSF & Mulier Instituut, 2013). Deze relatie is niet teruggevonden in het onderzoek. Dit kan komen door het feit dat verenigingen in financiële problemen steeds vaker fuseren (KNVB, 2013; Lucassen & Van Kalmthout, 2011). In de theorie is niet gesproken over de invloed op de mate van verbindend sociaal kapitaal, maar in het onderzoek is er wel een relatie gevonden. Een financieel gezonde vereniging hangt samen met een vereniging met verbindend sociaal kapitaal.

6.3 Vertaling naar de praktijk

Er werd verwacht dat een professioneel georganiseerde vereniging met een hiërarchische structuur en veel betaalde krachten een maatschappelijke rol zou vervullen. In dit onderzoek is echter naar voren gekomen dat het vrijwillige karakter van de vereniging samenhangt met de vervulling van een bredere rol in de maatschappij. Ook de relatie van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal is naar de praktijk te vertalen. Op basis van de theorie lijkt verbindend sociaal kapitaal de basis te zijn voor overbruggend sociaal kapitaal. Dit kan betekenen dat een vereniging eerst intern de zaken op orde moet hebben, voordat er een bredere rol vervuld kan worden. Deze causale relatie kan echter niet zomaar worden verondersteld. Een vereniging met verbindend sociaal kapitaal heeft intern de zaken op orde, zowel op financieel niveau als op het gebied van de organisatiestructuur.

6.4 Aanbevelingen

Er is in dit onderzoek naar voren gekomen dat er verenigingskenmerken zijn die samenhangen met de rol die een sportvereniging vervult. Voor vervolgonderzoek is het mogelijk om dieper in te gaan op de relatie tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Deze relatie kan onderzocht worden bij andere verenigingen, maar ook op het gebied van amateurvoetbalverenigingen kan het onderzoek nog een stuk gedetailleerder plaatsvinden. Het is wellicht ook mogelijk om te onderzoeken wat de causaliteit is tussen de twee vormen van sociaal kapitaal. Hier is wel een longitudinaal onderzoek voor nodig. Door verenigingen meerdere jaren te volgen is het mogelijk om vast te stellen of het verbindend en overbruggend sociaal kapitaal stijgt of daalt.

Daarnaast is er nog meer onderzoek nodig naar de verenigingen met een vrijwillig karakter en de verenigingen met een meer professionele insteek. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat verenigingen met een vrijwillig karakter een bredere rol vervullen. Er is meer onderzoek nodig naar de invloed van de organisatiestructuur op het sociaal kapitaal van een vereniging om vast te kunnen stellen dat een professioneel georganiseerde vereniging niet vaker een maatschappelijke rol vervult.

6.5 Beperkingen

Dit onderzoek bracht een aantal beperkingen met zich mee. Op methodologisch vlak is niet de causaliteit, maar de correlatie tussen de verenigingskenmerken en de mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal onderzocht. Om deze reden is het niet mogelijk om te stellen dat de verenigingskenmerken tot een bepaalde mate van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal hebben geleid. Hetzelfde geldt voor de relatie van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal. Er kan alleen gesproken worden over een samenhang tussen bepaalde verenigingskenmerken en verbindend of overbruggend sociaal kapitaal.

Een andere beperking is dat het onderzoek kleinschalig van aard is. Slechts zes procent van alle amateurvoetbalverenigingen in Nederland nam deel aan dit onderzoek. Ondanks dat de steekproef op het gebied van sekse en geografische spreiding representatief was, kan er niet worden gegeneraliseerd. Het aantal respondenten had hoger kunnen zijn wanneer enkele methodologische punten anders waren aangepakt. Enkele vragen hadden anders geformuleerd kunnen worden. Om de benodigde informatie te verkrijgen met betrekking tot de verenigingskenmerken en het sociaal kapitaal van de vereniging was er een lange enquête vereist. Een kortere vragenlijst had waarschijnlijk tot een hogere respons geleid. Wel was het dan de vraag geweest of alle benodigde informatie ook was verkregen. Een andere mogelijke reden voor de lage respons is de periode waarin de enquête is verspreid. Het was pas mogelijk om in juni de enquête te verspreiden. Op dat moment was het voetbalseizoen al afgelopen. Om die reden waren er al bestuursleden op vakantie of niet meer in staat om de vragenlijst in te vullen. Een andere beperking in de vragenlijst was de antwoordmogelijkheid bij sommige vragen. Er zijn respondenten geweest die de aantallen foutief bij elkaar optelden en een ongeldig getal invulden. In vervolgonderzoek kan dit voorkomen worden door het mogelijk te maken dat een ingevulde vraag automatisch de getallen bij elkaar optelt.

Daarnaast kon er in dit onderzoek niet gesproken worden over de hoeveelheid van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal van verenigingen. In de literatuur is weinig bekend over een kader voor de twee vormen van sociaal kapitaal. De vragenlijst die is gebruikt om verbindend en overbruggend sociaal kapitaal te meten bleek geen manier aan te dragen om de scores te interpreteren. Op deze manier is het niet mogelijk om te zeggen of een vereniging over veel of weinig verbindend en overbruggend sociaal kapitaal beschikte. Om wel een interpretatie van de scores te kunnen geven dient er een kader ontwikkeld te worden. De scores van verbindend en overbruggend sociaal kapitaal kunnen dan daarmee worden vergeleken.

7. Bronvermelding

Adler, P.S. & Kwon, S-W. (2002). Social capital: prospects for a new concept. *The academy of management review*, 27(1), 17-40.

Allen, P. & Bennett, K. (2010). *PASW Statistics by SPSS: a practical guide version 18.0*. Melbourne: Cengage Learning.

Baarda, B., Bakker, E., Van der Hulst, M., Julsing, M., Fischer, T., Van Vianen, R. & De Goede, M. (2012) *Basisboek Methoden en Technieken. Kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Boessenkool, J. (2011). Sportverenigingen: een plaatsbepaling. In J. Boessenkool, J. Lucassen, M. Waardenburg, & F. Kemper (red.), *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities* (pp. 21-30). Nieuwegein: Arko Sports Media.

Boessenkool, J., Waardenburg, M., & Lucassen, J. (2011). Toekomst van de sportvereniging: Hoe nu verder? In J. Boessenkool, J. Lucassen, M. Waardenburg, & F. Kemper (red.), *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities* (pp. 165-175). Nieuwegein: Arko Sports Media.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In: J. Richardson (Ed), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. (pp. 241-258). New York: Greenwood.

Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*. 94(Supplement), S95-S120.

Crum, B. (2001). *Over de versporting van de samenleving*. Haarlem: De Vrieseborch.

Eekeren, F. van & Dijk, B. (2013). *De maatschappelijke betrokkenheid van het Nederlandse amateurvoetbal. Cijfers en karakteristieken*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Elling, A. & Claringbould, L. (2005). Mechanisms of inclusion and exclusion in the Dutch sports landscape: who can and wants to belong? *Sociology of sport journal*, 22, 498-515.

Etzioni, A. (2001). Is bowling together sociologically lite? *Contemporary sociology*, 30(3), 223-224.

Field, J. (2008). *Social capital*. New York: Routledge.

Fukuyama, F. (1999). *Social capital and civil society*. Washington: International Monetary Fund.

Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, 22(1), 7-20.

Gravetter, F.J. & Wallnau, L.B. (2013) *Statistics for the behavioral sciences*. Wadsworth: Cengage Learning.

Han, J. & Hovav, A. (2013). To bridge or to bond? Diverse social connections in an IS project team. *International journal of project management*, 31, 378-390.

Haren, B. van & Veldhoven, N. van (2012). *Ledental NOC*NSF over 2012*. Arnhem: NOC*NSF.

Häuberer, J. (2014). Social capital in voluntary associations. *European Societies*, DOI: 10.1080/14616696.2014.880497

KNVB (2013). *Jaarverslag 2012/2013*. Geraadpleegd op de website van de KNVB: http://bin617.website-voetbal.nl/sites/knvb.nl/files/Jaarverslag/2012/pdf/KNVB_jaarverslag_2013-jaarverslag_totaal.pdf

Leana, C.R. & Buren, H.J. van (1999). Organizational social capital and employment practices. *The academy of management review*, 24(3), 538-555.

Lucassen, J. & Kalmthout, J. van (2011). Sportverenigingen als maatschappelijke dienstverlener. In J. Boessenkool, J. Lucassen, M. Waardenburg, & F. Kemper (red.), *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities* (pp. 55-77). Nieuwegein: Arko Sports Media.

Lucassen, J. & Roest, J-W. van der (2011). Samenwerking, hybridisering en fusies bij sportverenigingen. In J. Boessenkool, J. Lucassen, M. Waardenburg, & F. Kemper (red.), *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities* (pp. 95-114). Nieuwegein: Arko Sports Media.

McClave, J.T., Benson, P.G., Sinchich, T. & Knypstra, S. (2011). *Statistiek. Een inleiding*. Amsterdam: Pearson Benelux.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2008). *Kracht van sport*. Geraadpleegd van:

http://www.combinatiefuncties.nl/io%5Cdownloads%5Cdownloads%5CBrochure_Kracht_van_Sport.pdf

Nijdam, A.D. (2003). *Statistiek in onderzoek 1. Beschrijvende technieken*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

NOC*NSF (2007). *Sport groeit: sportagenda 2012*. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF (2008). *Realisatieplan sportagenda 2012*. Arnhem: NOC*NSF.

NOC*NSF & Mulier Instituut. (2013). *SportAanbiedersMonitor 2012*. Arnhem: NOC*NSF.

Ostrom, E., & Ahn, T.K. (2009). The meaning of social capital and its link to collective action. In G.T. Svendsen & G.L.H. Svendsen (red), *Handbook of social capital: The troika of sociology, political science and economics* (pp. 17-35). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Patulny, R. (2009). The sociability of nations: international comparisons in bonding, bridging and linking social capital. In G.T. Svendsen & G.L.H. Svendsen (red), *Handbook of social capital: The troika of sociology, political science and economics* (pp. 402-425). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Paxton, P. (2002). Social capital and democracy: an interdependent relationship. *American Sociological Review*. 67(2), 254-277.

Pichler, F. & Wallace, C. (2007). Patterns of formal and informal social capital in Europe. *European Sociological Review*, 23(4), 423-435.

Putnam, R.D. (1993). *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.

Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.

Rossi, P.H., Lipsey, M.W. & Freeman, H.E. (2004). *Evaluation. A systematic approach*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Stolle, D. & Rochon, T.R. (1998). Are all associations alike? : Membership diversity associational type, and the creation of social capital. *American Behavioral Scientist*. 42(1), 47-65.

Svendsen, G.T. & Svendsen, G.L.H. (2009). The troika of sociology, political science and economics. In G.T. Svendsen & G.L.H. Svendsen (red), *Handbook of social capital: The troika of sociology, political science and economics* (pp. 1-13). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Warren, M.R., Thompson, J.P. & Saegert, S. (2005). The role of social capital in combating poverty. In M.R. Warren, J.P. Thompson & S. Saegert (red), *Social capital and poor communities* (pp. 1-28). New York: Russel Sage Foundation.

Bijlage A: Emailbericht

Onderwerp: Meer dan voetbal? Een onderzoek naar verenigingskenmerken.

Geachte heer/ mevrouw,

Een voetbalvereniging kan zich alleen op het voetbal richten, of zich ook bezighouden met activiteiten buiten de grenzen van de vereniging of de sport. In mijn afstudeeronderzoek probeer ik te achterhalen of bepaalde kenmerken van voetbalverenigingen van invloed zijn op de mate waarin deze verenigingen zich op (meer dan) voetbal richten. Om deze vraag te kunnen beantwoorden ben ik op zoek naar (bestuurs)leden met enige kennis over het ledenbestand en de invulling van het bestuur. Als u dat bent, dan wil ik u graag vragen om tien minuten van uw tijd om mijn vragenlijst in te vullen. Indien u zelf niet over deze informatie beschikt, wilt u dit bericht dan naar de juiste persoon doorsturen?

De gegevens worden enkel gebruikt voor mijn afstudeeronderzoek aan de Universiteit van Utrecht. De verwerking van de gegevens vindt geheel anoniem plaats. U kunt starten met de vragenlijst door de volgende link te openen:

<https://nl.surveymonkey.com/s/kenmerkenvoetbalverenigingen>

Mocht u vragen hebben over het onderzoek of over de vragenlijst, dan kunt u contact opnemen door dit bericht te beantwoorden.

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en medewerking.

Met vriendelijke groet,

Henriëke Hahn

Mail: h.h.hahn2@students.uu.nl

Universiteit van Utrecht

Master: Arbeid, zorg en welzijn; beleid en interventie.

Bijlage B: Vragenlijst

Inleiding bij vragenlijst

Geacht (bestuurs)lid,

Zijn er bepaalde kenmerken van uw voetbalvereniging bepalend voor de mate waarin uw vereniging zich op meer dan voetbal richt? Dat is de vraag die ik voor mijn afstudeerscriptie aan de Universiteit van Utrecht wil beantwoorden met behulp van de volgende vragenlijst.

Om de juiste gegevens te verzamelen voor mijn onderzoek is deze vragenlijst opgesteld.

De gegevens worden geheel anoniem verwerkt. Het eerste deel van de vragenlijst gaat over de kenmerken van uw voetbalvereniging. Het tweede deel bestaat uit stellingen en richt zich op de interne en externe gang van zaken van uw vereniging.

Aan het begin van de enquête wordt gevraagd om de verenigingsnaam en locatie van de vereniging. De locatie van uw vereniging wordt enkel gebruikt om de geografische verdeling van de voetbalverenigingen vast te stellen. Alle gegevens worden geheel anoniem verwerkt.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten. Indien u graag de resultaten van het onderzoek wilt ontvangen, kunt u aan het einde van de vragenlijst uw e-mailadres achterlaten. Mocht u nu al vragen hebben, dan kunt u contact opnemen via

h.h.hahn2@students.uu.nl

Alvast hartelijk dank voor uw tijd en medewerking!

Met vriendelijke groet,

Henriëke Hahn

Vragenlijst

1. Wat is de naam van uw voetbalvereniging? .....

2. In welke gemeenten bevindt uw voetbalvereniging zich? .....

3. Hoeveel leden heeft uw vereniging?

Het aantal leden dat competitie speelt:.....

Het aantal leden dat geen competitie speelt:.....

Het totale aantal leden: .....

4. Hoe ziet het bestuur van uw vereniging er uit? Vul de gegevens in van het aantal bestuursleden van uw vereniging (max. 10 bestuursleden).

Dit is gevraagd in te vullen voor maximaal de voorzitter, secretaris, penningmeester en 7 bestuursleden.

Antwoordmogelijkheden sekse: man/ vrouw

Antwoordmogelijkheden leeftijd: 10-20 jaar/ 20-30 jaar/ 30-40 jaar/ 40-50 jaar/ 50-60 jaar/ 60-70 jaar/ 70 jaar of ouder.

Antwoordmogelijkheden etniciteit: Nederlands/ Turks/ Marokkaans/ Surinaams/ Antilliaans/ Pools/ Iraaks/ Chinees/ Afgaans/ Van een andere afkomst.

5. Hoeveel vrijwilligers en betaalde krachten waren er in het seizoen 2013/2014 binnen uw vereniging actief? (Een betaalde kracht is een medewerker met een salaris).

Het aantal vrijwilligers: .....

Het aantal betaalde krachten: .....

Het totale aantal medewerkers: .....

6. Hoe is het ledenbestand van uw vereniging opgebouwd naar leeftijd, gezien over het seizoen 2013/2014? Het gaat hier om het (geschatte) aantal van zowel actieve als passieve leden.

Aantal leden tot 13 jaar: .....

Aantal leden van 13 tot 19 jaar: .....

Aantal leden van 19 tot 30 jaar:.....

Aantal leden van 30 tot 65 jaar:.....

Aantal leden van 65 jaar of ouder:.....

7. Hoe is het ledenbestand van uw vereniging opgebouwd naar sekse, gezien over het seizoen 2013/2014? Het gaat hier om het (geschatte) aantal van zowel actieve als passieve leden.

Aantal mannelijke leden: .....

Aantal vrouwelijke leden: .....

8. Hoe is het ledenbestand van uw vereniging opgebouwd naar etniciteit, gezien over het seizoen 2013/2014? Het gaat hier om het (geschatte) percentage van zowel actieve als passieve leden.

Indien er geen leden van de gegeven etniciteit zijn, vult u een 0 in. Het totale percentage van alle leden moet uitkomen op 100%.

% Nederlandse leden: .....

% Turkse leden: .....

% Marokkaanse leden: .....

% Surinaamse leden: .....

% Antilliaanse leden: .....

% Poolse leden: .....

% Iraakse leden: .....

% Chinese leden: .....

% Afghaanse leden: .....

% Leden met een andere etniciteit: .....

9. Wat is het aantal leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking binnen uw vereniging, gezien over het seizoen 2013/2014? Het gaat hier om het (geschatte) aantal van zowel actieve als passieve leden.

Aantal leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking: .....

10. Deze vraag gaat over de financiën van uw vereniging. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
---------------------	------------	-----------------------	----------	---------------------	----------	-------------------

1. We hebben binnen onze vereniging minstens zoveel inkomsten als uitgaven
2. We zorgen er binnen onze vereniging voor dat de inkomsten en uitgaven in balans zijn
3. Onze vereniging kan als gezond worden getypeerd

11. Heeft de vereniging een eigen sportaccommodatie of –complex? Er is ook sprake van een eigen accommodatie of complex wanneer de voorzieningen niet het eigendom zijn van de vereniging, maar zij wel verantwoordelijk is voor het dagelijkse beheer.

Ja

Min of meer, de vereniging deelt haar voorzieningen met andere verenigingen en/of organisaties

Nee

12. Heeft de vereniging een eigen sportkantine? Er is ook sprake van een eigen kantine wanneer de kantine niet het eigendom is van de vereniging, maar zij wel verantwoordelijk is voor het dagelijkse beheer.

Ja

Min of meer, de vereniging deelt haar kantine met andere verenigingen en/of organisaties

Nee

13. Deze vraag gaat over de wijze waarop uw vereniging is georganiseerd. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
---------------------	------------	-----------------------	----------	---------------------	----------	-------------------

1. Het bestuur van onze vereniging wordt democratisch door de leden gekozen
2. De leden van onze vereniging zijn gelijkwaardig aan onze bestuursleden
3. Vacatures worden binnen onze vereniging verspreid
4. De leden hebben inspraak in de wijze waarop onze vereniging wordt bestuurd
5. De bestuursleden zijn managers van onze vereniging
6. Vacatures worden extern van de vereniging verspreid
7. Het bestuur staat boven onze vereniging en haar leden

14. In de volgende twee vragen komen stellingen aan bod over uw vereniging. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
---------------------	------------	-----------------------	----------	---------------------	----------	-------------------

1. In onze vereniging helpen mensen elkaar met voetbal-gerelateerde problemen wanneer dat nodig is
2. In onze vereniging hebben mensen regelmatig contact met elkaar over voetbal-gerelateerde zaken
3. In onze vereniging kunnen mensen elkaar advies geven over voetbal-gerelateerde zaken
4. In onze vereniging helpen mensen elkaar met verenigingsondersteunende zaken

5. In onze vereniging hebben mensen regelmatig contact met elkaar over verenigingsondersteunende zaken
  6. In onze vereniging kunnen mensen elkaar advies geven over verenigingsondersteunende zaken
  7. In onze vereniging zijn er veel vriendengroepen
  8. In onze vereniging delen mensen persoonlijke informatie met elkaar
  9. In onze vereniging bouwen mensen persoonlijke relaties met elkaar op
  10. In onze vereniging helpen mensen elkaar bij persoonlijke problemen
  11. Onze vereniging heeft het aanbieden van voetbal als hoofddoel
  12. Onze vereniging richt zich alleen op voetbal-gerelateerde zaken
15. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
---------------------	------------	-----------------------	----------	---------------------	----------	-------------------

13. In onze vereniging kunnen leden op elkaar vertrouwen
14. In onze vereniging helpen leden elkaar
15. De leden in onze vereniging zijn te vertrouwen
16. Ik kan er op vertrouwen dat iedereen binnen onze vereniging zijn taken uitvoert
17. Het is binnen onze vereniging normaal om samen te werken
18. Het is binnen onze vereniging normaal om medewerking te verlenen
19. Het is normaal binnen onze vereniging om elkaar te helpen
20. Het wordt binnen onze vereniging geaccepteerd als mensen fouten maken

21. De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën om problemen op te lossen
  22. De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er uit hoort te zien
  23. De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er op het gebied van voetbal uit hoort te zien
  24. De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er naast het voetbal uit hoort te zien
16. In de laatste twee vragen komen er stellingen aan bod over uw vereniging en haar omgeving. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Een beetje mee oneens	Neutraal	Een beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
---------------------	------------	-----------------------	----------	---------------------	----------	-------------------

1. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons met voetbal-gerelateerde problemen kunnen helpen
2. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties waar contact mee wordt onderhouden over voetbal-gerelateerde onderwerpen
3. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons van voetbal-gerelateerd advies (kunnen) voorzien
4. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons met verenigingsondersteunende zaken (kunnen) helpen
5. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties waar contact mee wordt onderhouden over verenigingsondersteunende zaken

6. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons van verenigingsondersteunend advies (kunnen) voorzien
  7. Er zijn veel vriendengroepen tussen leden van onze vereniging en mensen van andere verenigingen of organisaties
  8. Leden van onze vereniging delen persoonlijke informatie met mensen van andere verenigingen of organisaties
  9. Er zijn leden van onze vereniging, die persoonlijke relaties hebben met mensen van andere verenigingen of organisaties
  10. Er zijn mensen van andere verenigingen of organisaties, die kunnen helpen bij persoonlijke problemen van leden van onze vereniging
  11. Onze vereniging houdt zich met meer activiteiten bezig dan met voetbal alleen
17. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen.

Helemaal mee oneens
Mee oneens
Een beetje mee oneens
Neutraal
Een beetje mee eens
Mee eens
Helemaal mee eens

12. Onze vereniging heeft een maatschappelijke functie
13. Leden van andere verenigingen of organisaties kunnen onze vereniging helpen als dat nodig is
14. In onze vereniging vertrouwen we mensen uit andere verenigingen of organisaties
15. Mensen uit andere verenigingen of organisaties kunnen hulp bieden zonder misbruik van onze vereniging te maken
16. Andere verenigingen of organisaties zijn te vertrouwen
17. Het is normaal binnen onze vereniging of samen te werken met andere verenigingen of organisaties

18. Het is normaal binnen onze vereniging om medewerking te verlenen aan andere verenigingen of organisaties
19. Het is normaal binnen onze vereniging om hulp te vragen aan andere verenigingen of organisaties
20. Onze vereniging heeft een visie, die vergelijkbaar is met de visie van vele andere verenigingen of organisaties
21. Onze vereniging heeft een missie, die vergelijkbaar is met de missie van vele andere verenigingen of organisaties
22. Onze vereniging heeft een verwachting, die vergelijkbaar is met de verwachting van andere verenigingen of organisaties

Bijlage C. Multicollineariteit

Coefficients^a

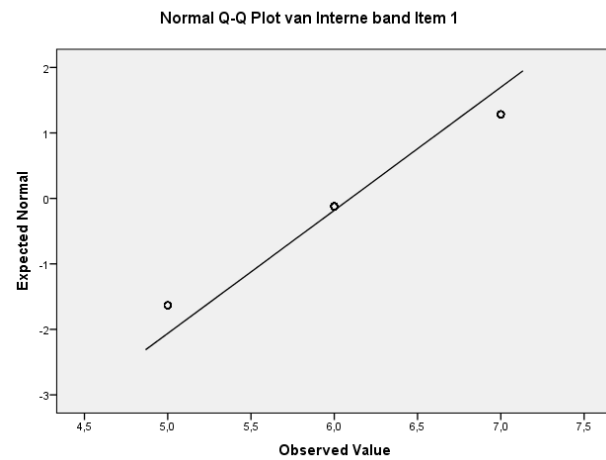
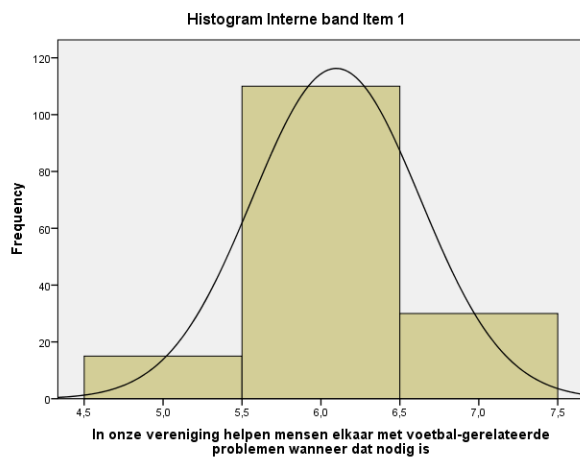
Model		Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
1	Het totale aantal leden van de voetbalvereniging	,857	1,167
	De verhouding van sekse in het bestuur	,848	1,180
	De verhouding van leeftijd in het bestuur	,829	1,206
	De verhouding van etniciteit in het bestuur	,684	1,462
	De verhouding van betaalde krachten op het totale aantal medewerkers	,977	1,024
	De verhouding tussen mannen en vrouwen in het ledenbestand	,793	1,262
	De verhouding van leden met een beperking op het totale aantal leden	,914	1,094
	De etniciteit van het ledenbestand	,732	1,366
	De financiële balans van een vereniging	,883	1,132
	De organisatiestructuur van een vereniging	,827	1,210

a. Dependent Variable: Het verbindend sociaal kapitaal van een vereniging

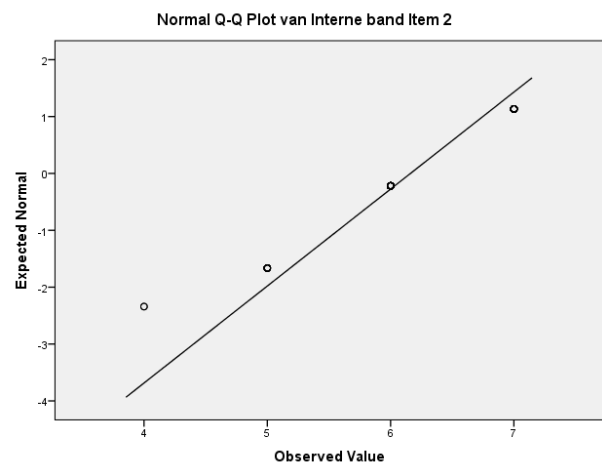
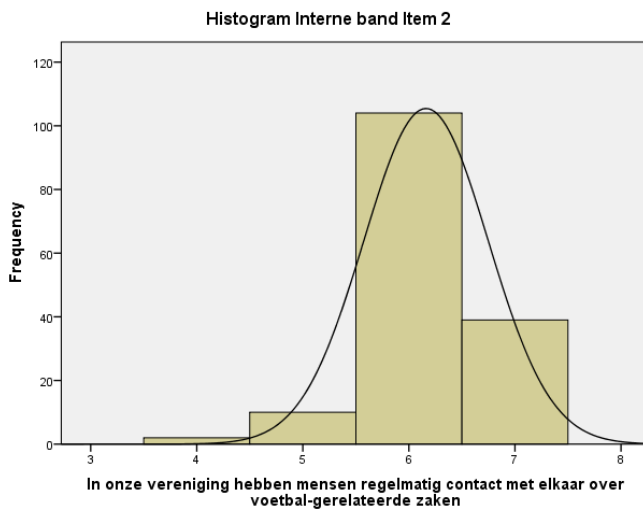
Bijlage D. Normale verdeling

Afhankelijke variabelen

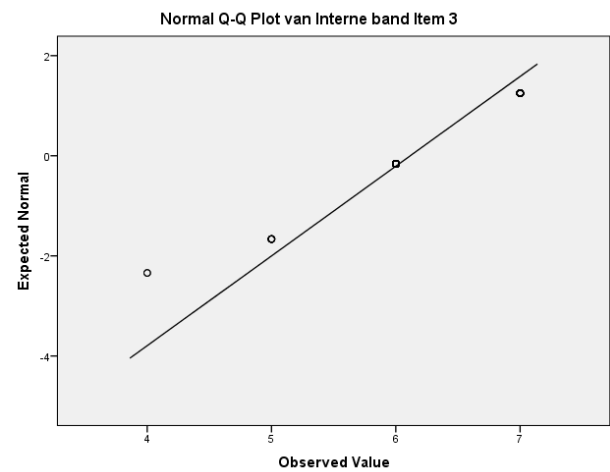
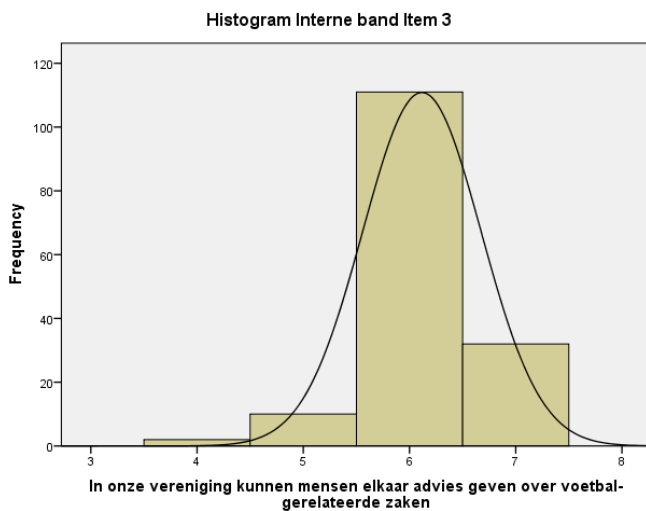
Interne sociale relaties Item 1

Interne sociale relaties Item 2

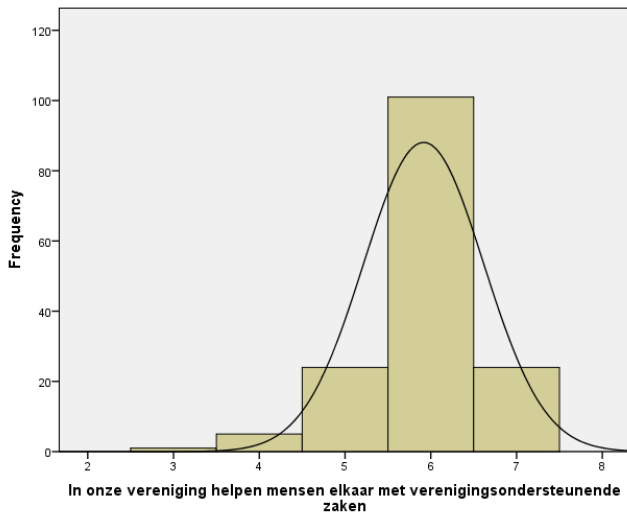
Interne sociale relaties Item 3

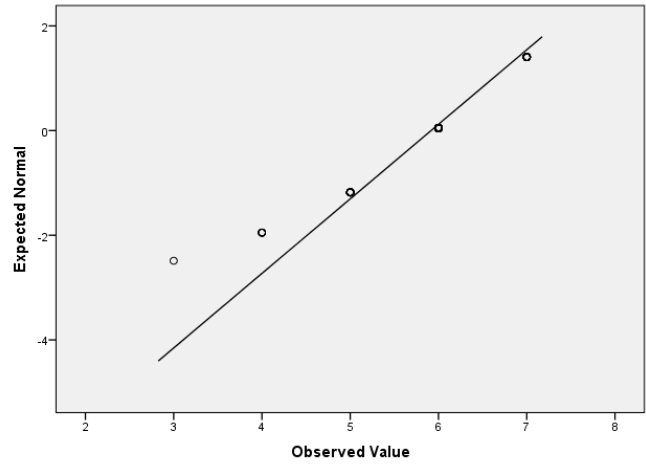

Interne sociale relaties Item 4

Histogram Interne band Item 4

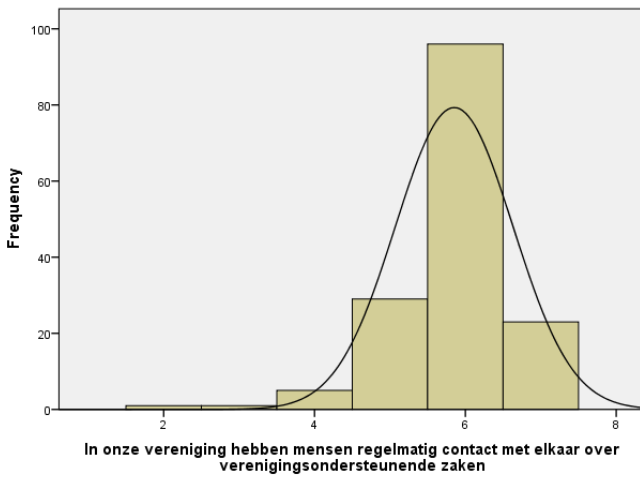

Normal Q-Q Plot van Interne band Item 4

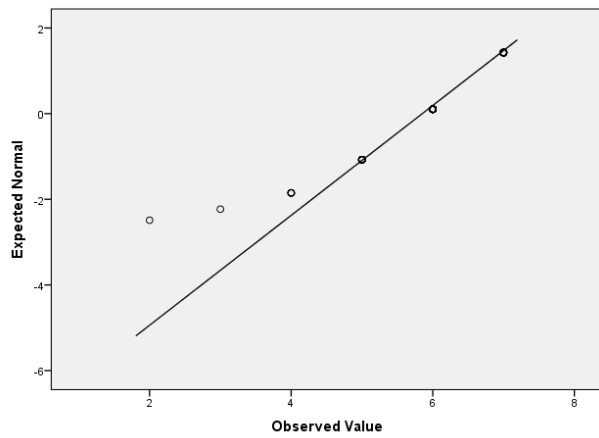

Interne sociale relaties Item 5

Histogram Interne band Item 5

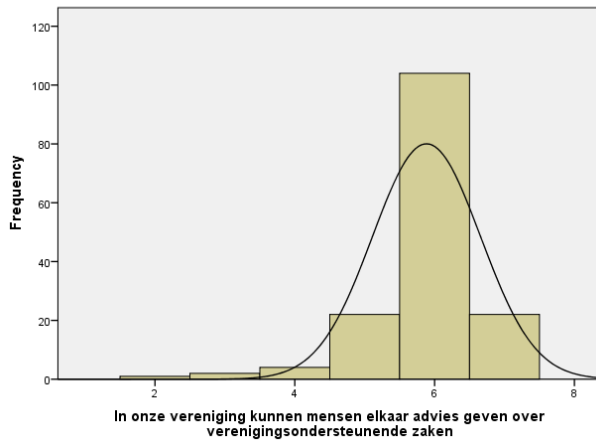

Normal Q-Q Plot van Interne band Item 5

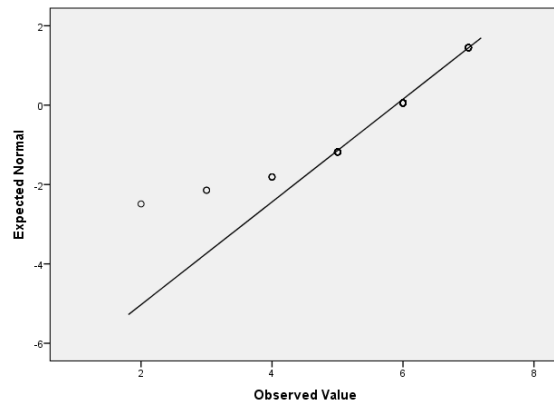

Interne sociale relaties Item 6

Histogram Interne band Item 6

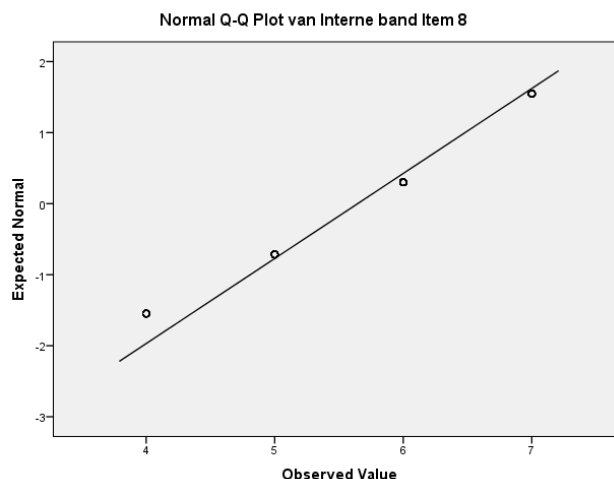
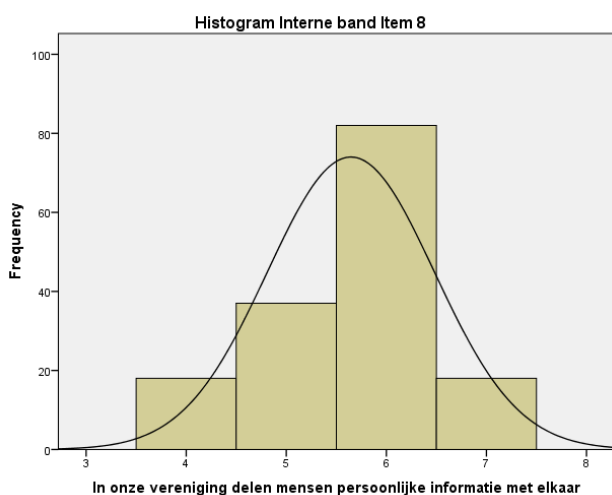

Normal Q-Q Plot van Interne band Item 6

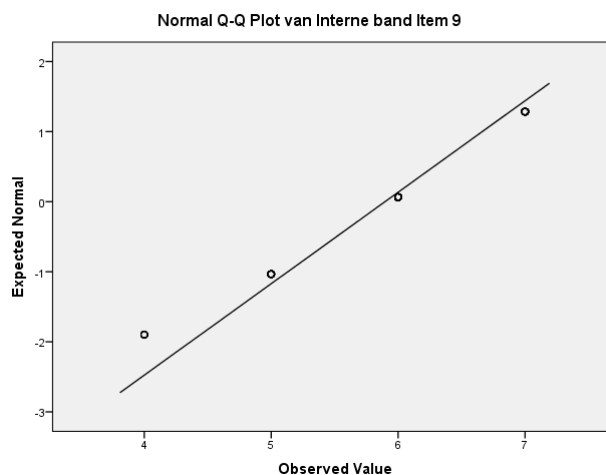
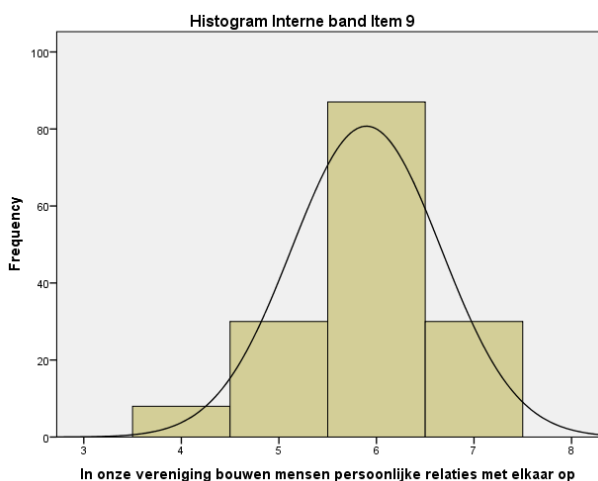

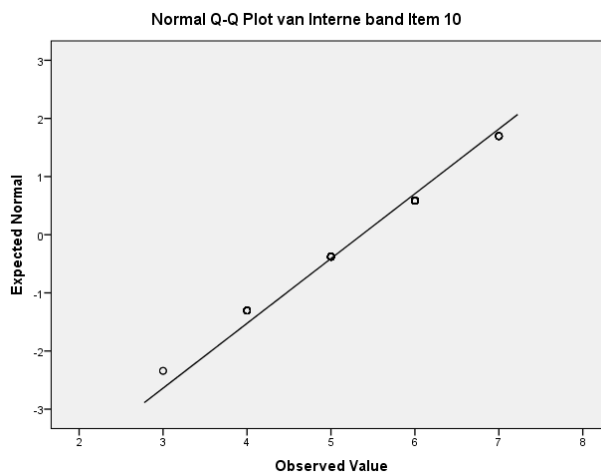
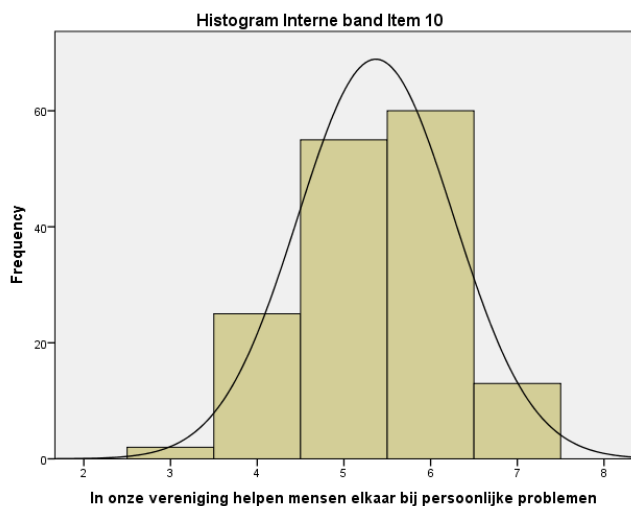
Interne sociale relaties Item 8

Interne sociale relaties Item 9

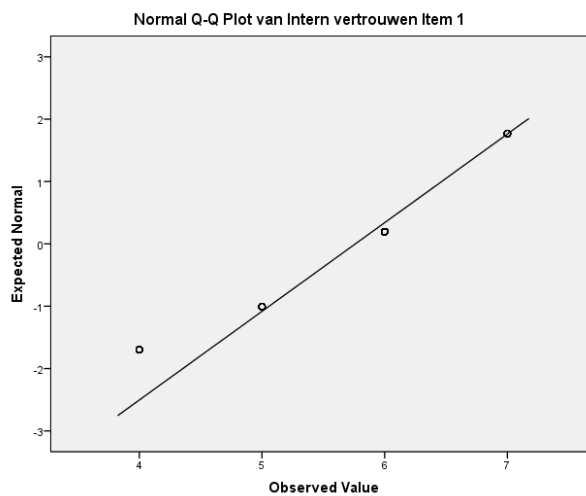
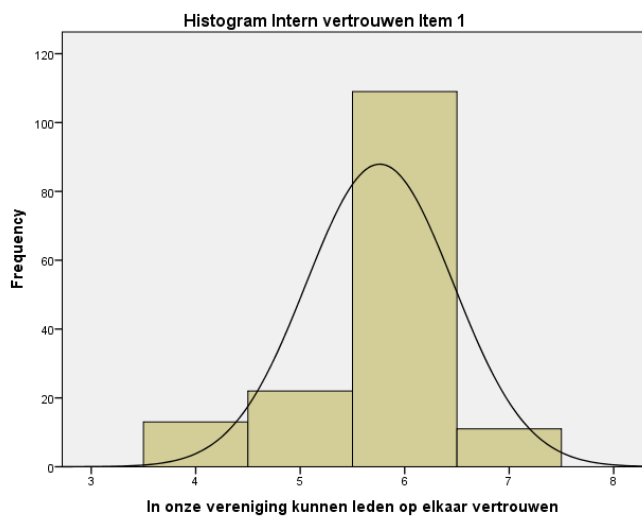

Interne sociale relaties Item 10

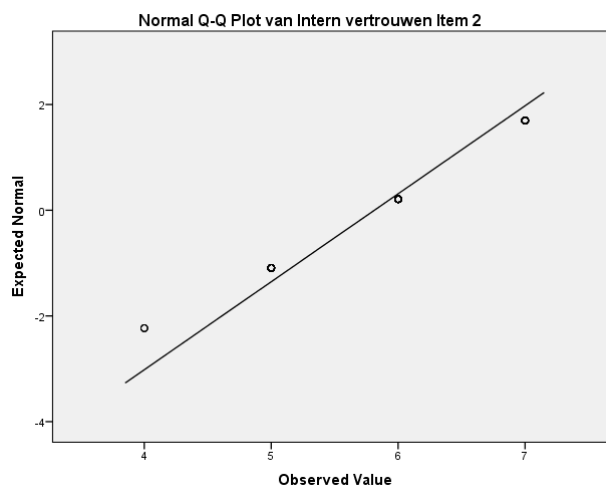
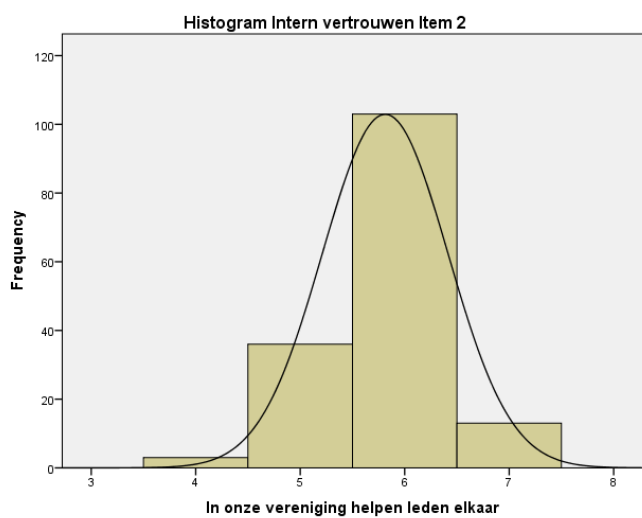

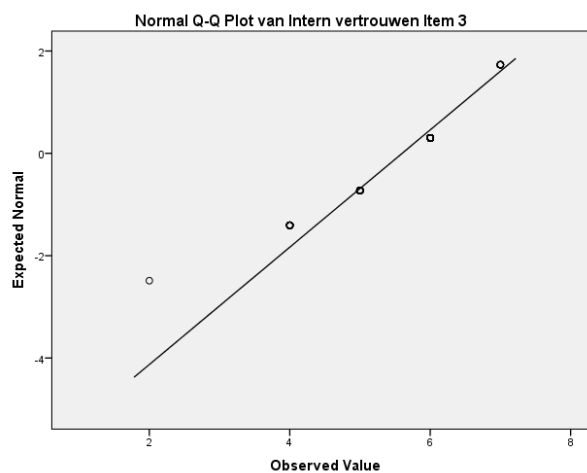
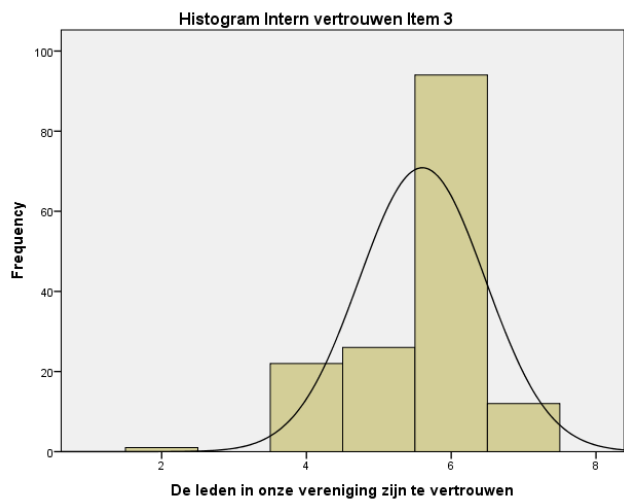
Intern vertrouwen Item 1

Intern vertrouwen Item 2

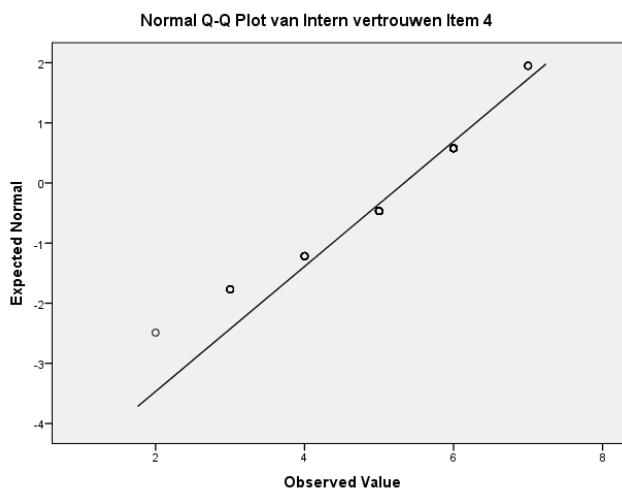
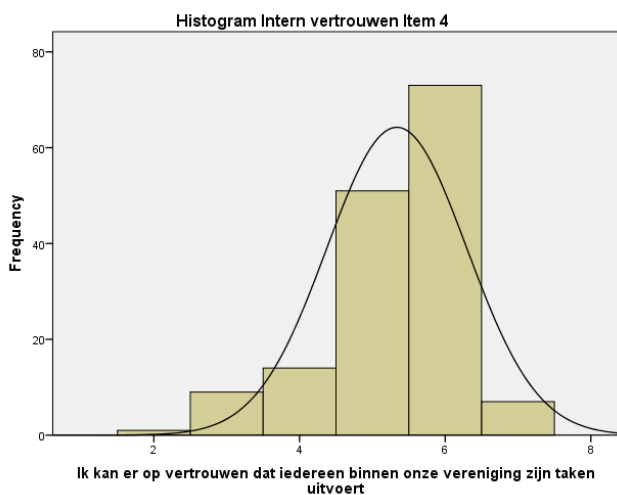

Intern vertrouwen Item 3

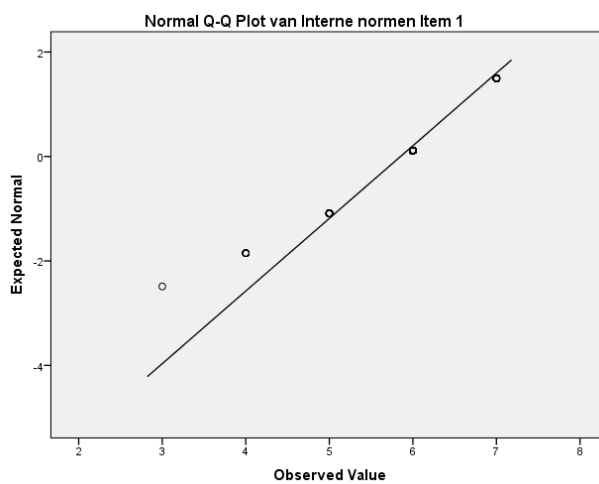
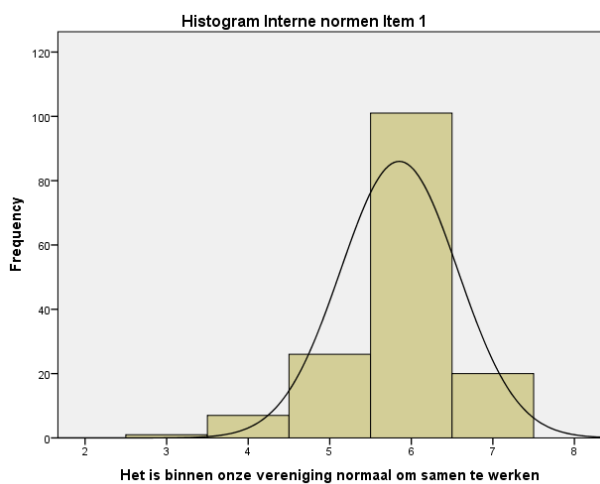

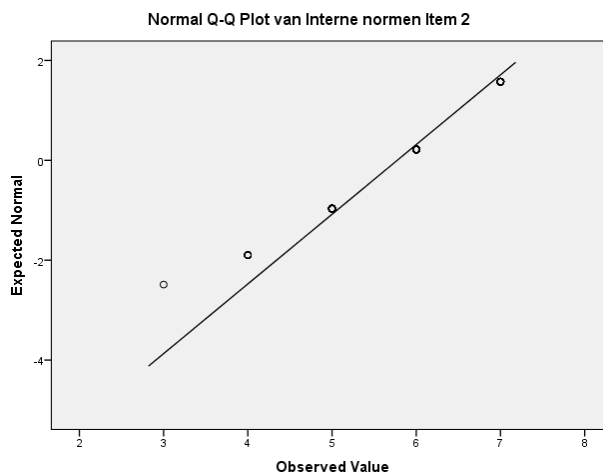
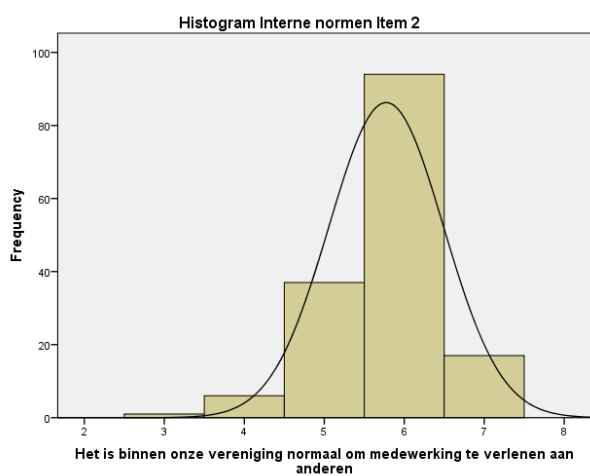
Intern vertrouwen Item 4

Interne normen Item 1

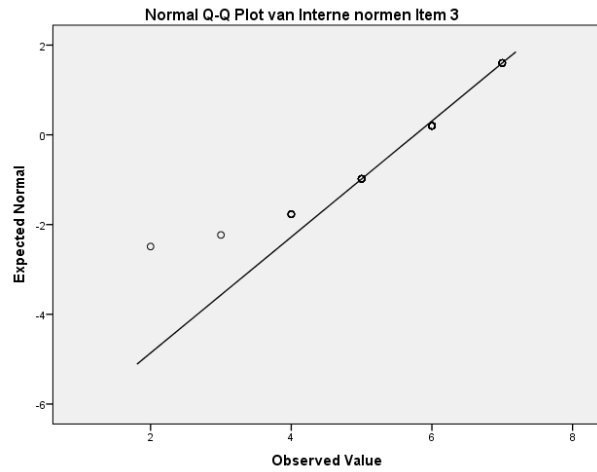
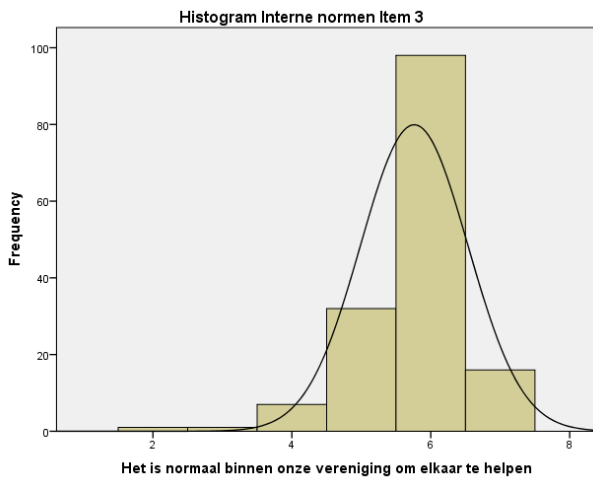

Interne normen Item 2

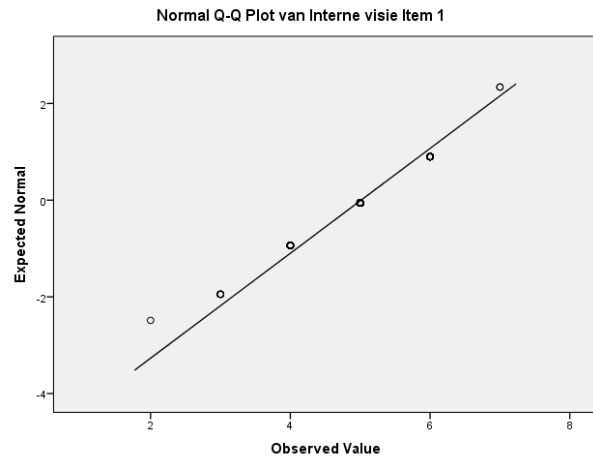
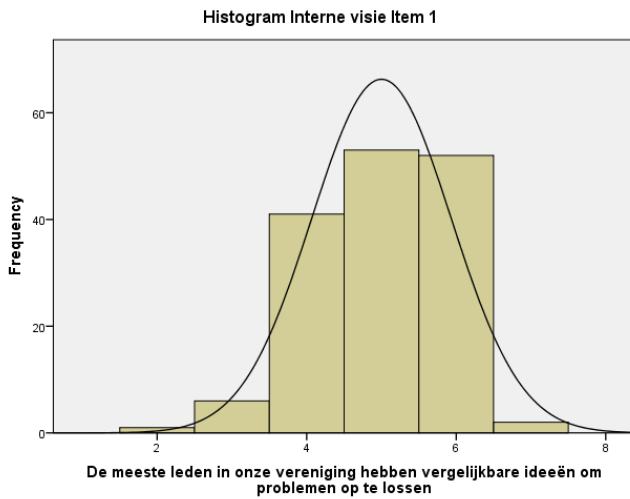

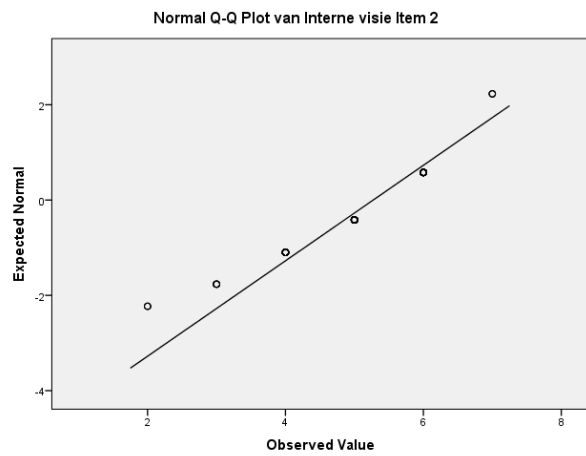
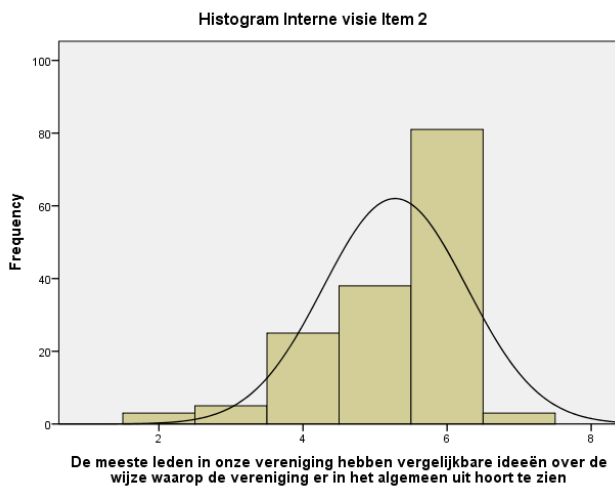
Interne normen Item 3

Interne visie Item 1

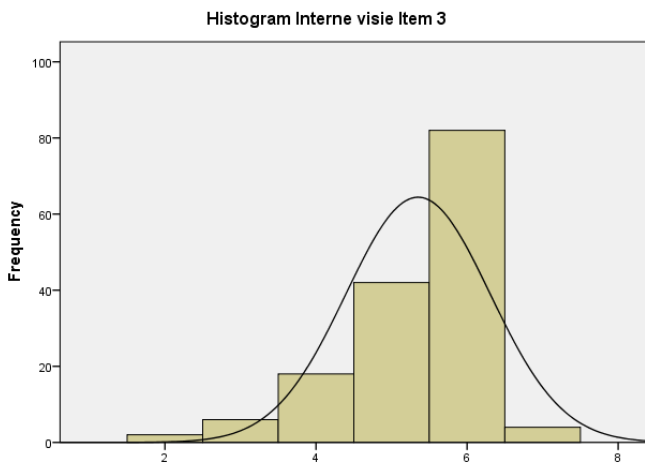

Interne visie Item 2

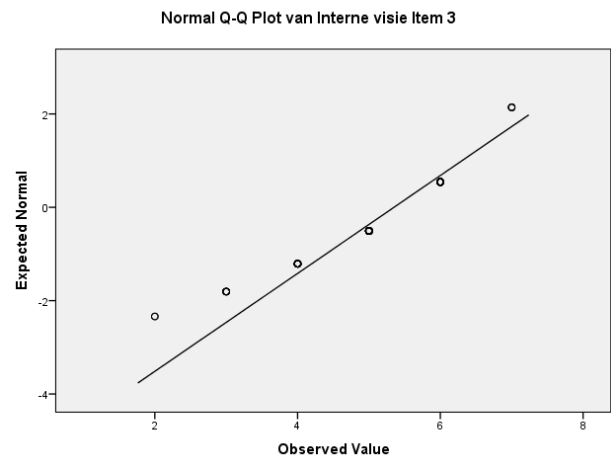

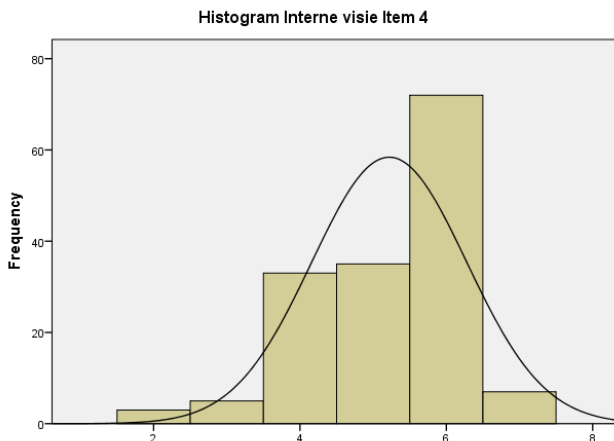
Interne visie Item 3

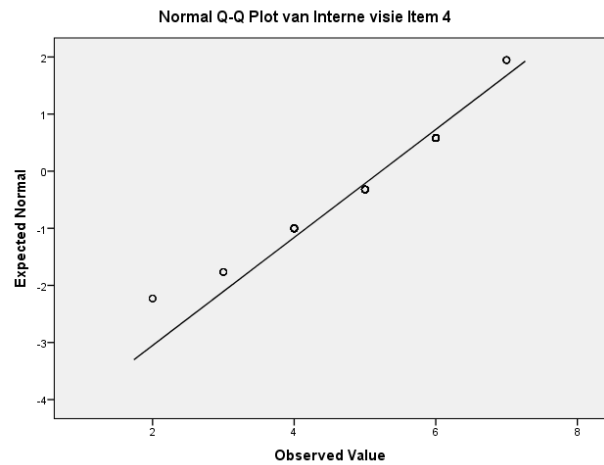
De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er op het gebied van voetbal uit hoort te zien

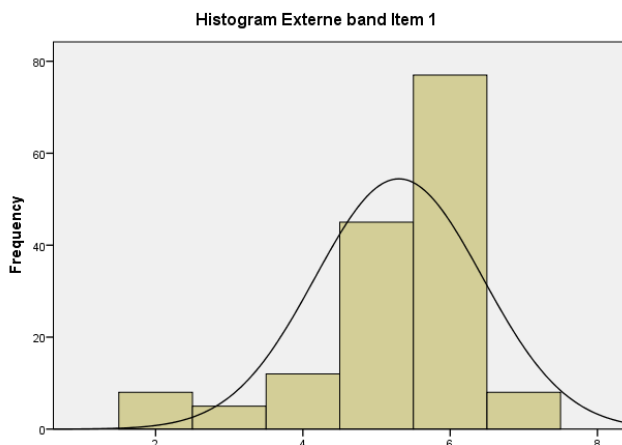
Interne visie Item 4

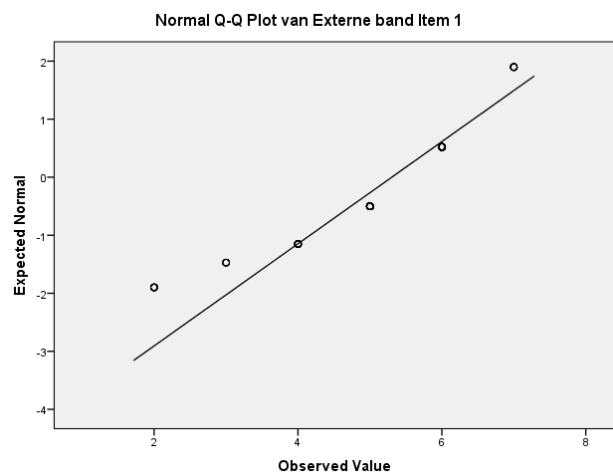
De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er naast het voetbal uit hoort te zien

Externe sociale relaties Item 1

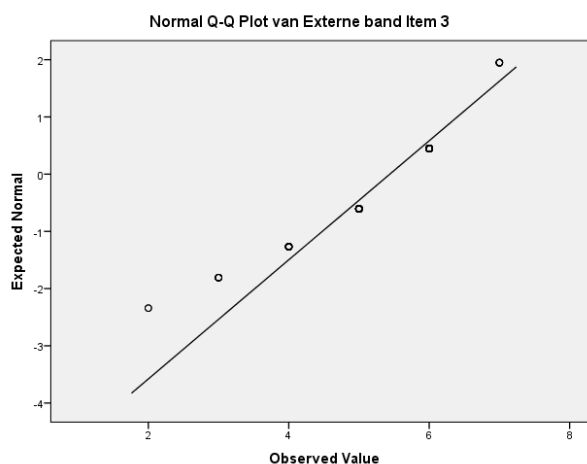
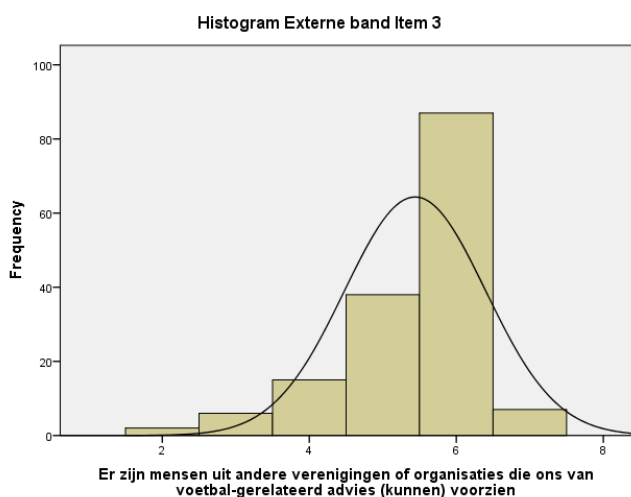

Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons met voetbalgerelateerde problemen kunnen helpen

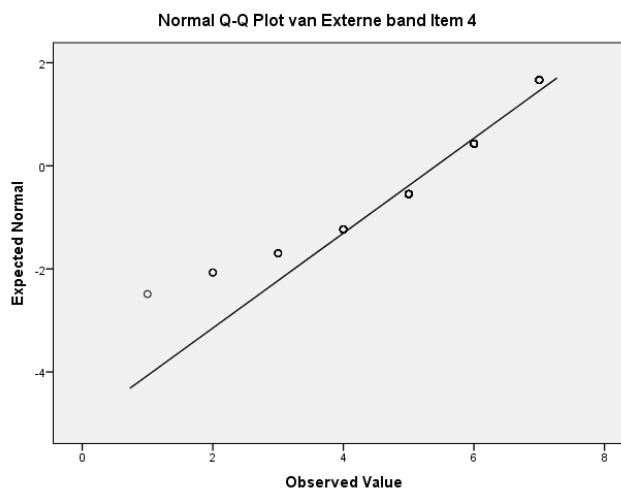
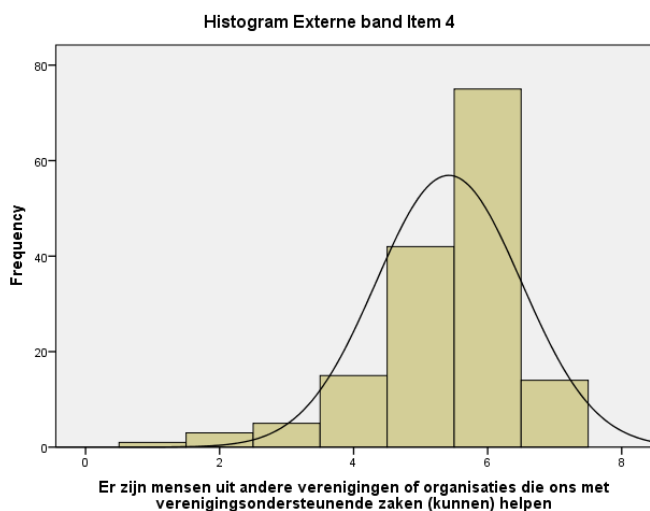

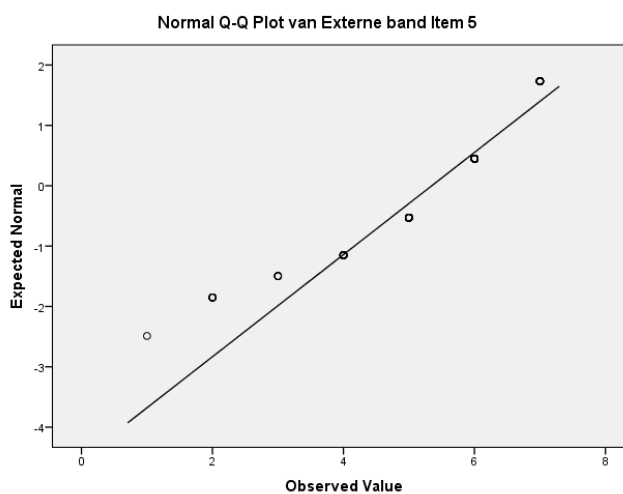
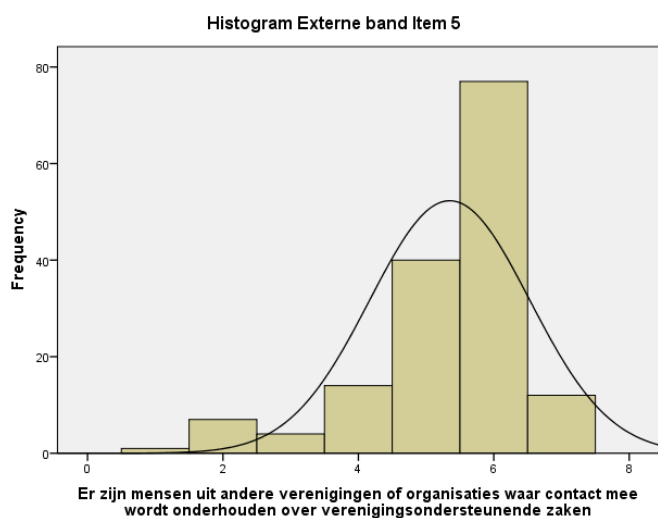
Externe sociale relaties Item 3

Externe sociale relaties Item 4

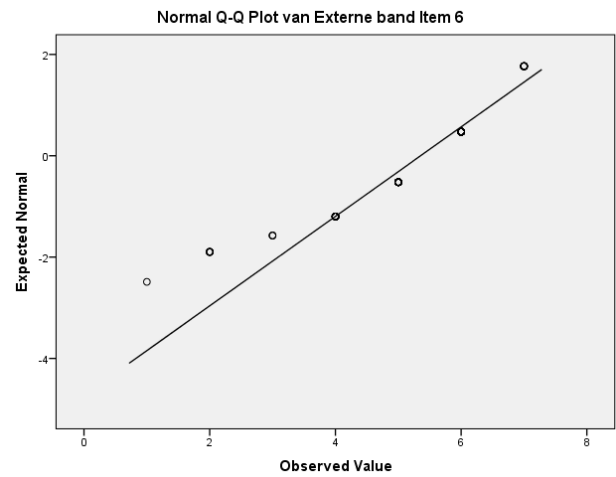
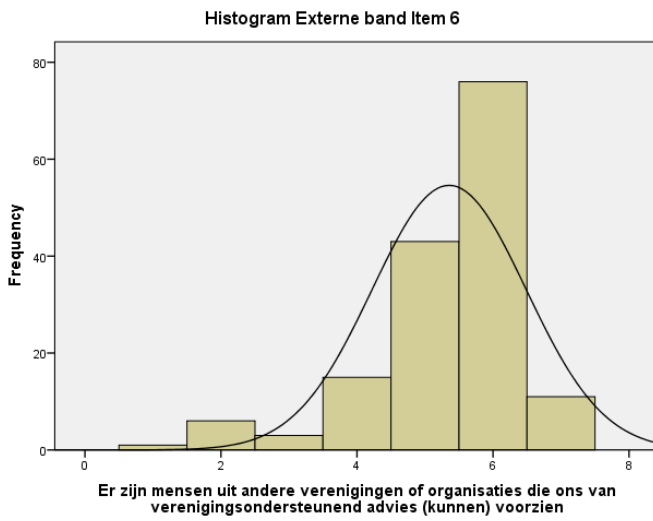

Externe sociale relaties Item 5

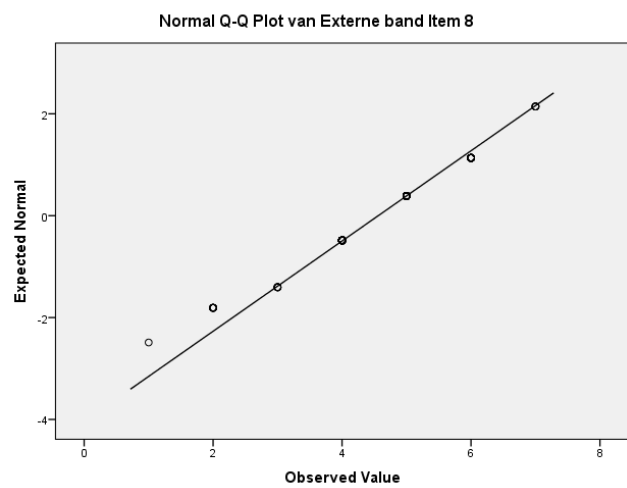
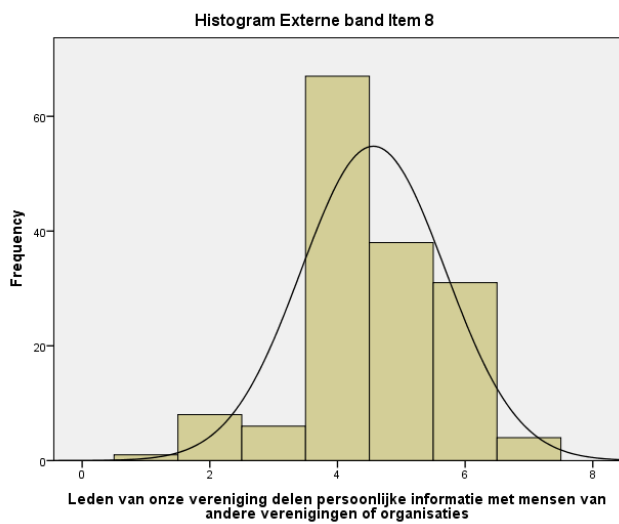

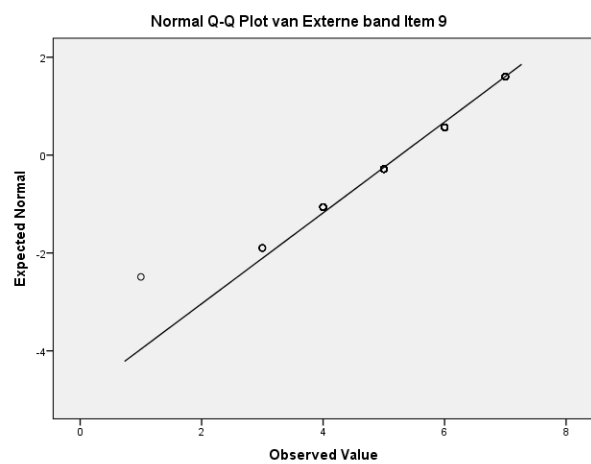
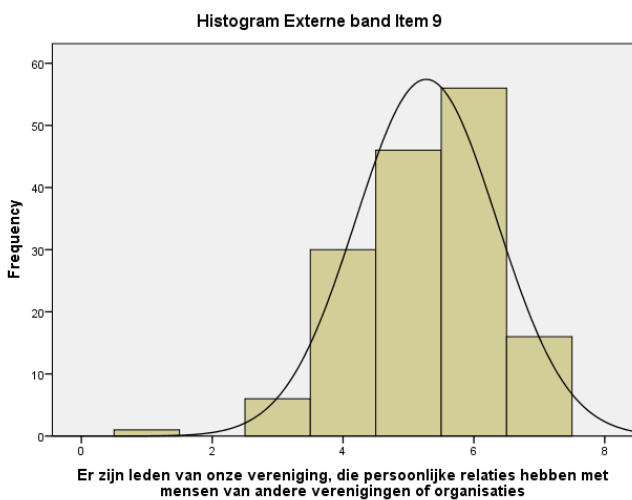
Externe sociale relaties Item 6

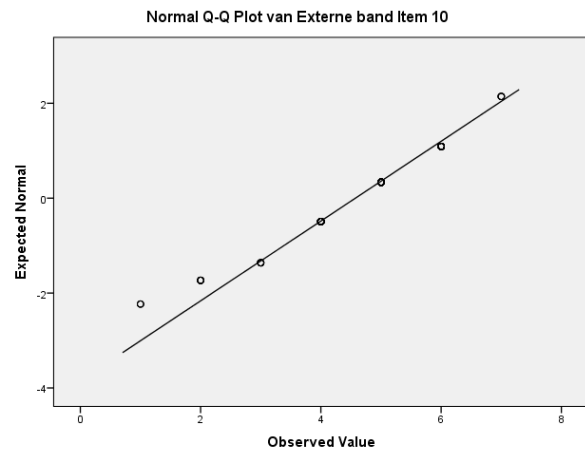
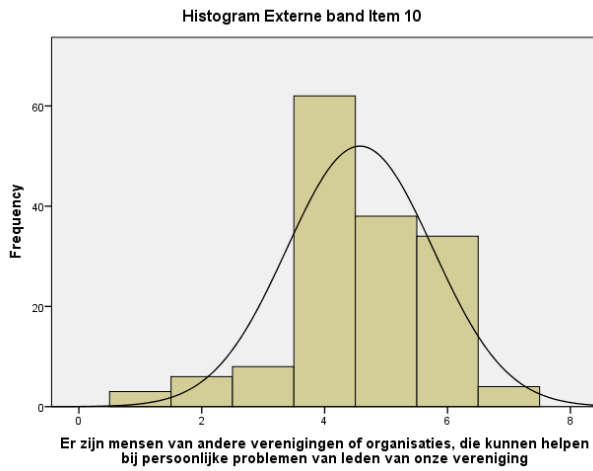
Externe sociale relaties Item 8

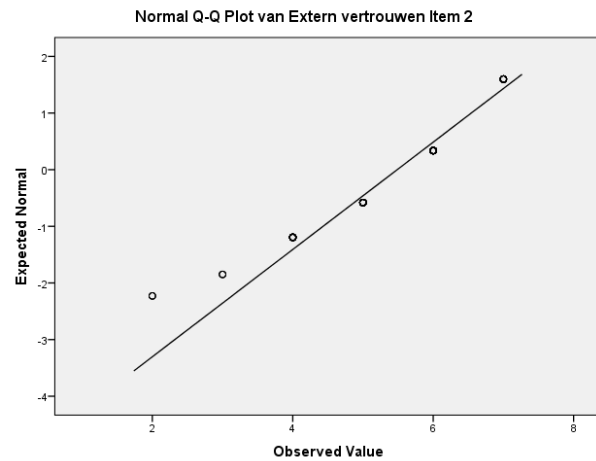
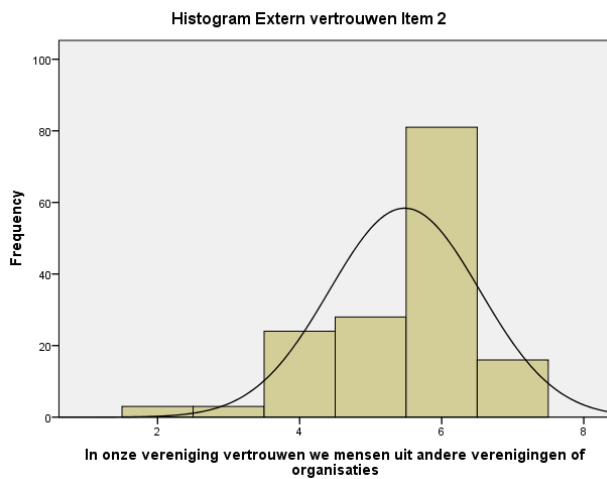
Externe sociale relaties Item 9

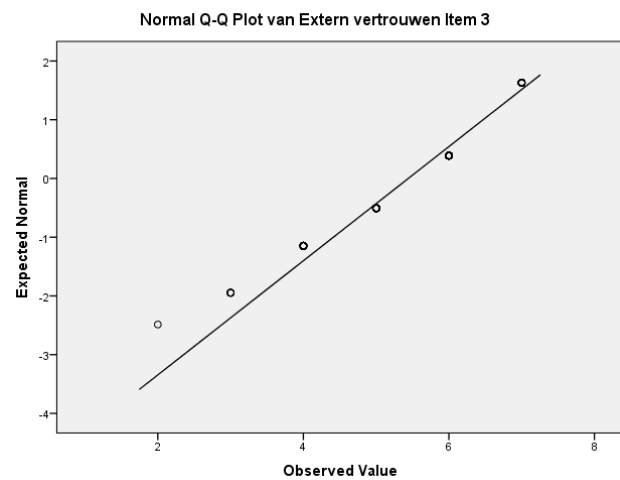
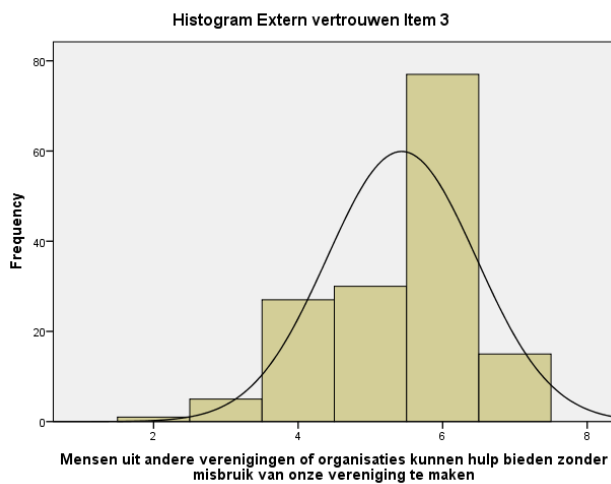
Externe sociale relaties Item 10

Extern vertrouwen Item 2

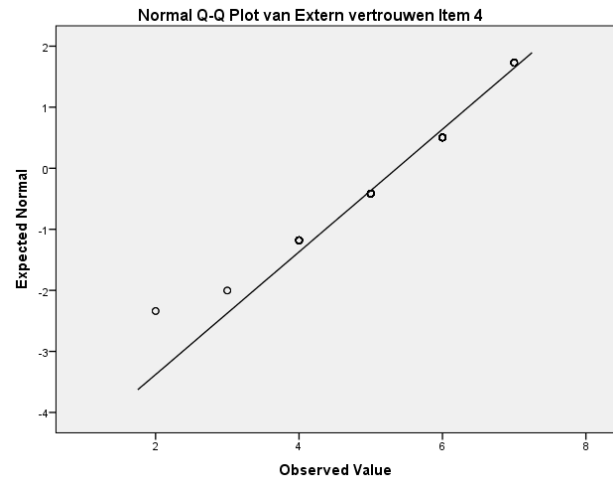
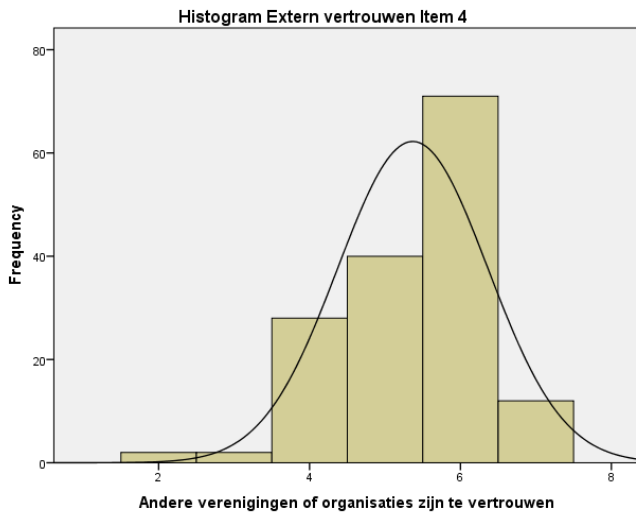

Extern vertrouwen Item 3

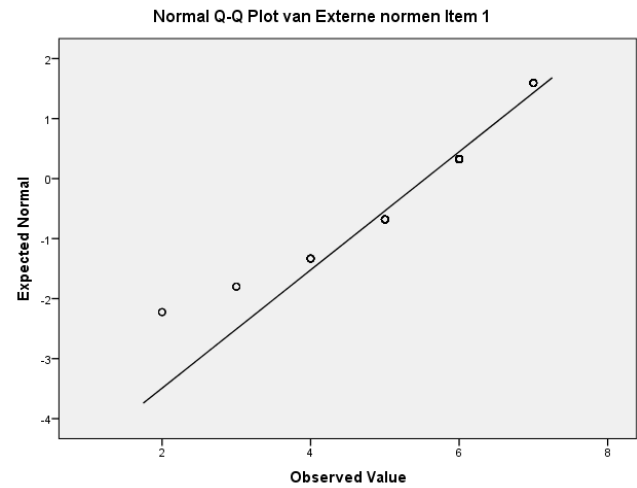
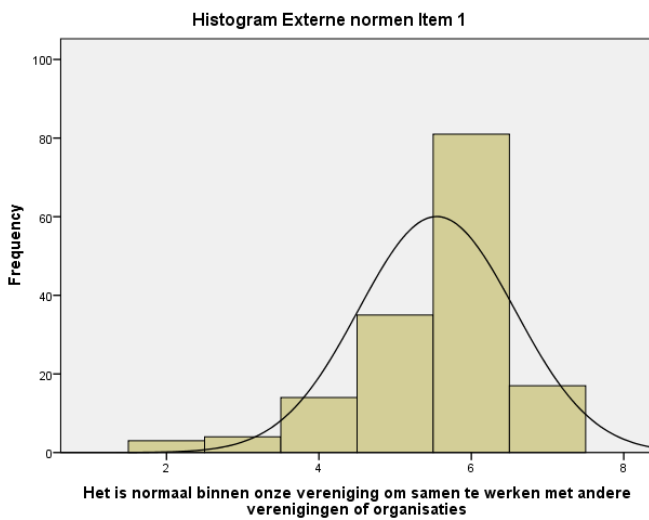

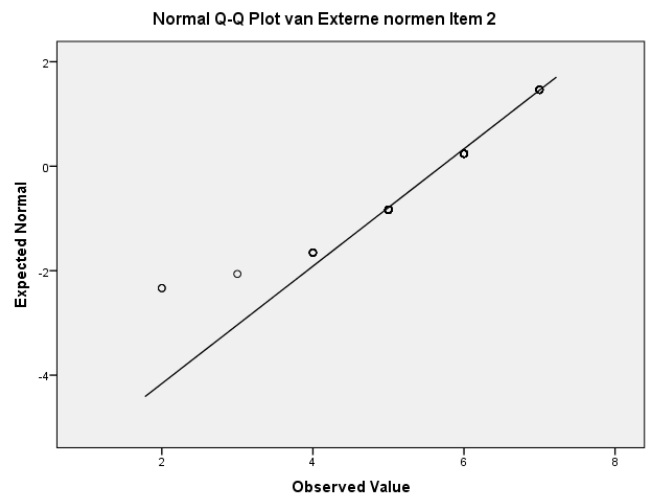
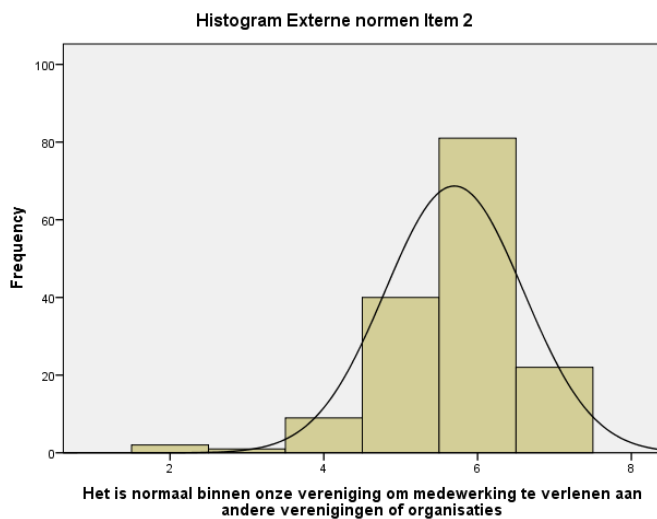
Extern vertrouwen Item 4

Externe normen Item 1

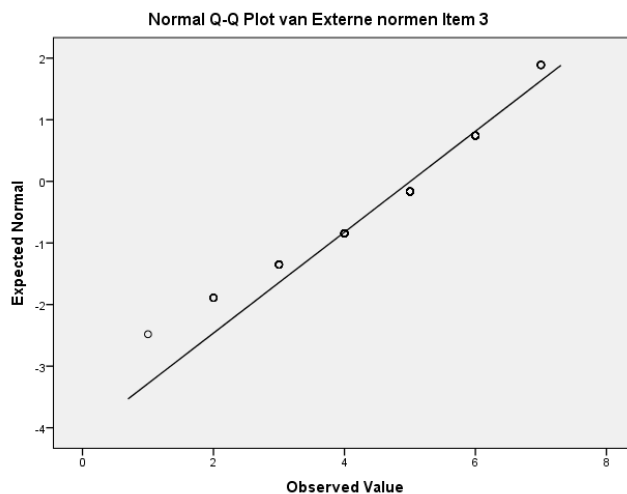
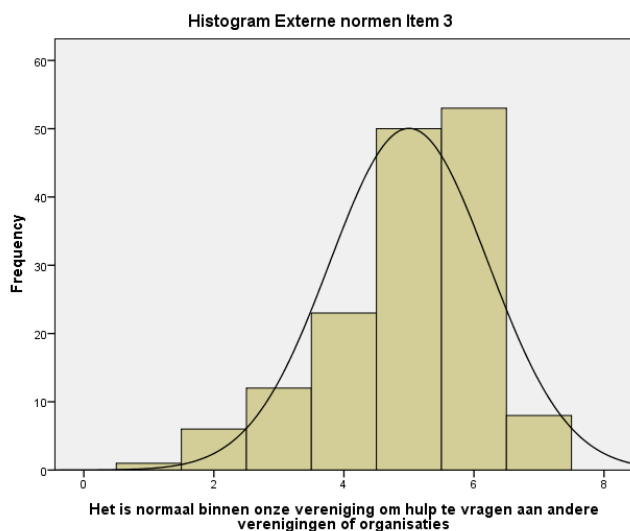

Externe normen Item 2

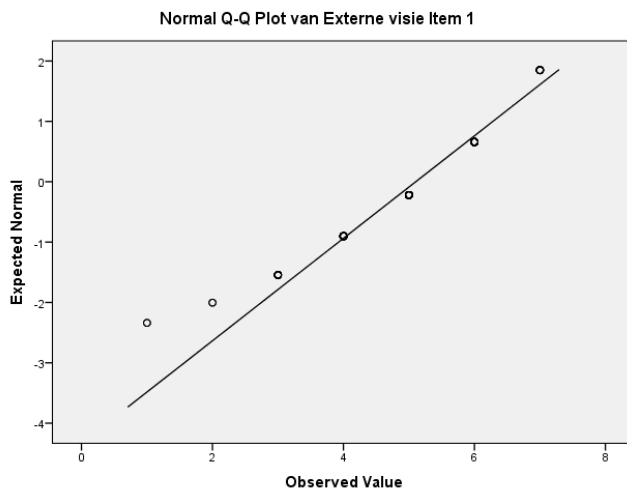
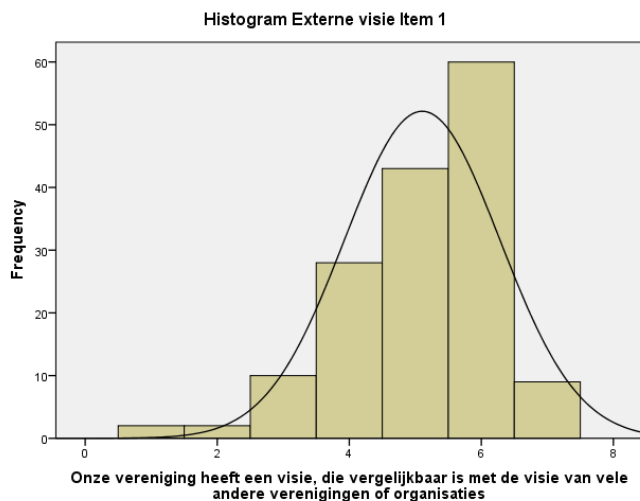

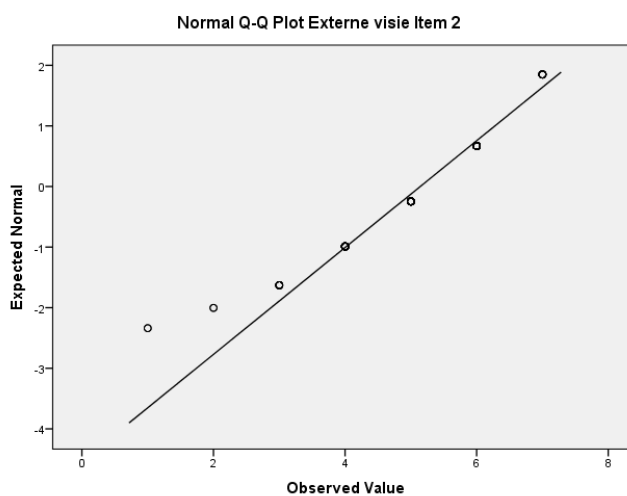
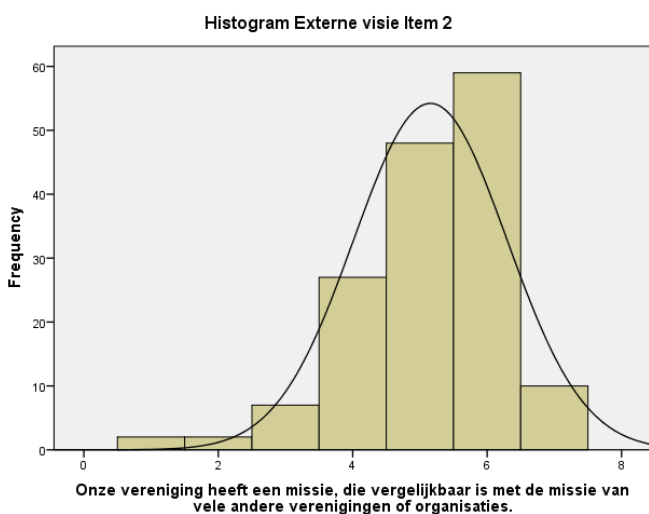
Externe normen Item 3

Externe visie Item 1

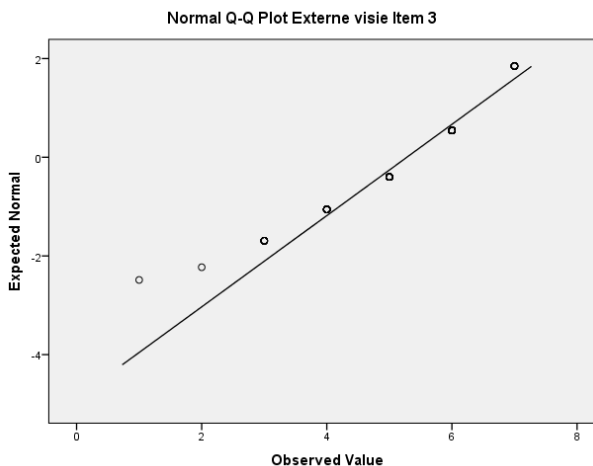
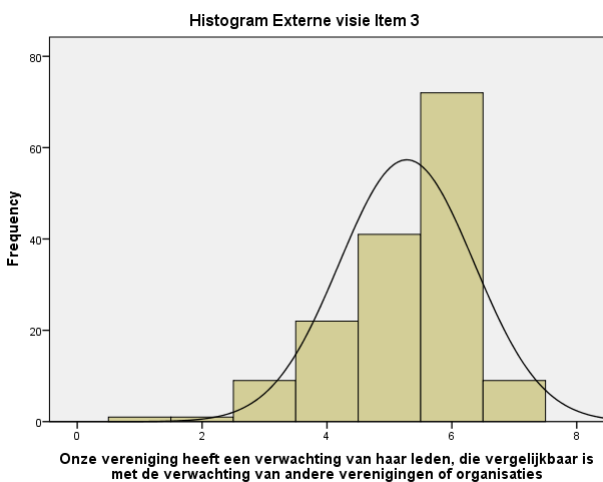

Externe visie Item 2

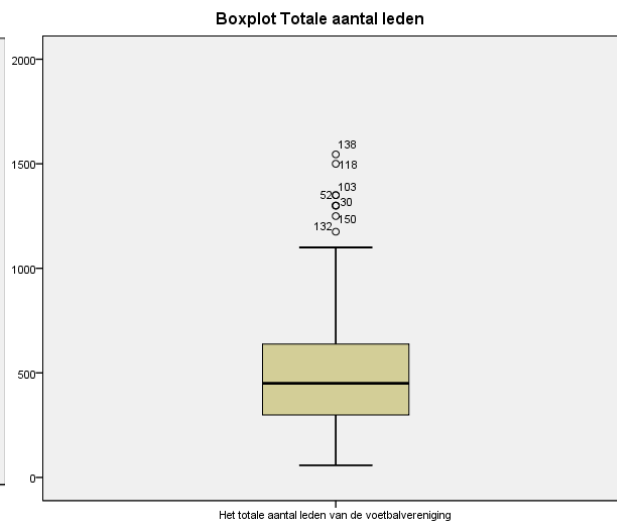
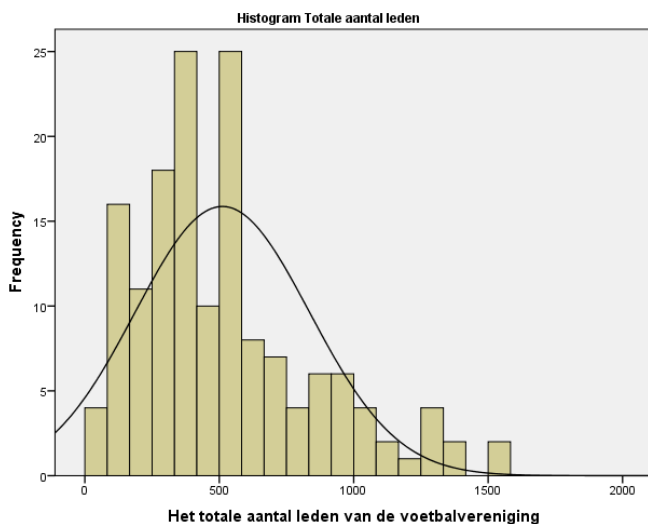

Externe visie Item 3

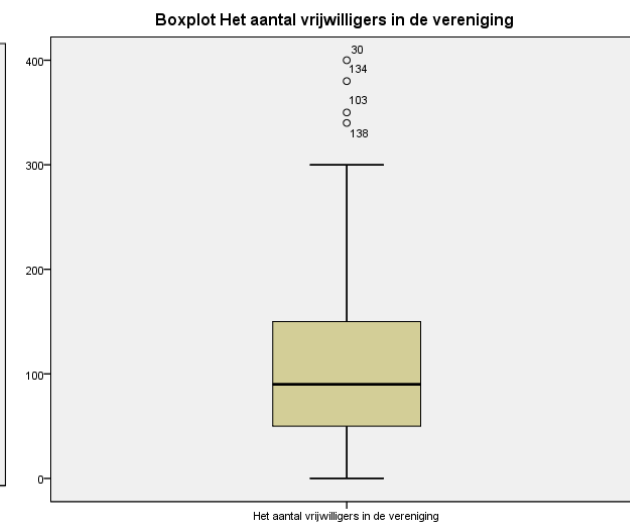
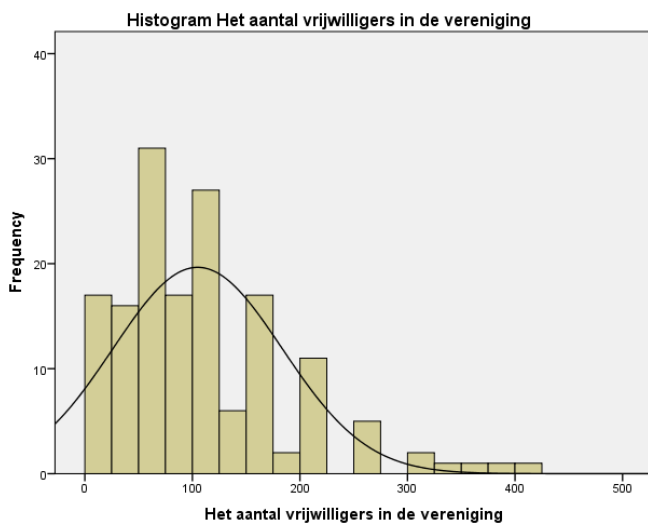

Onafhankelijke variabelen

Totale aantal leden

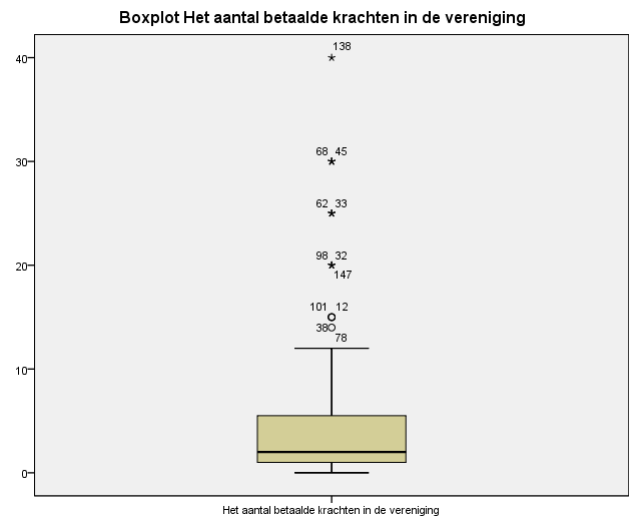
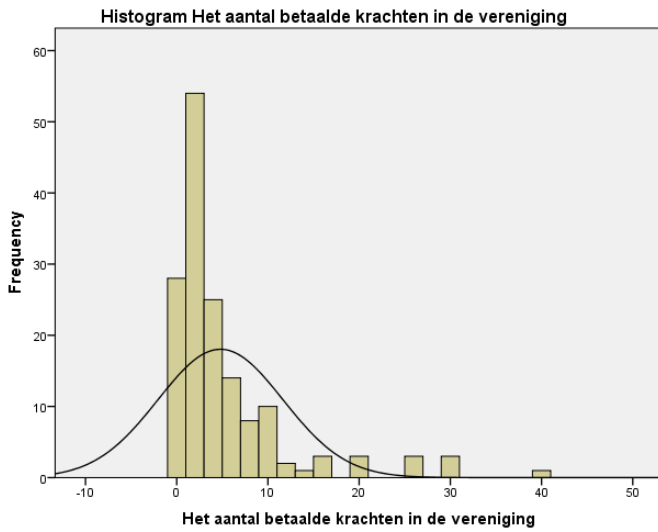
Aantal vrijwilligers

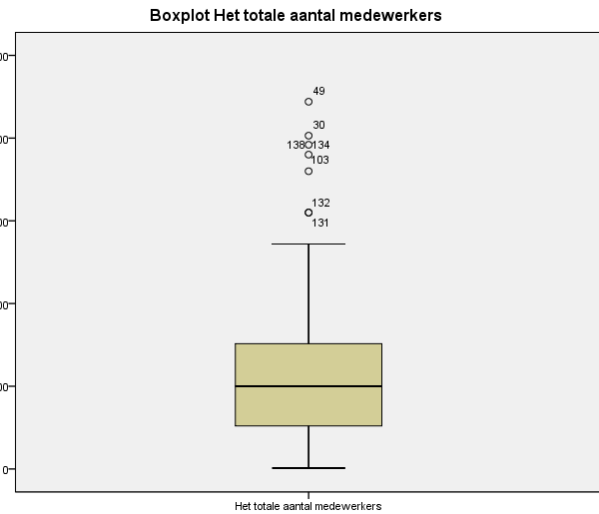
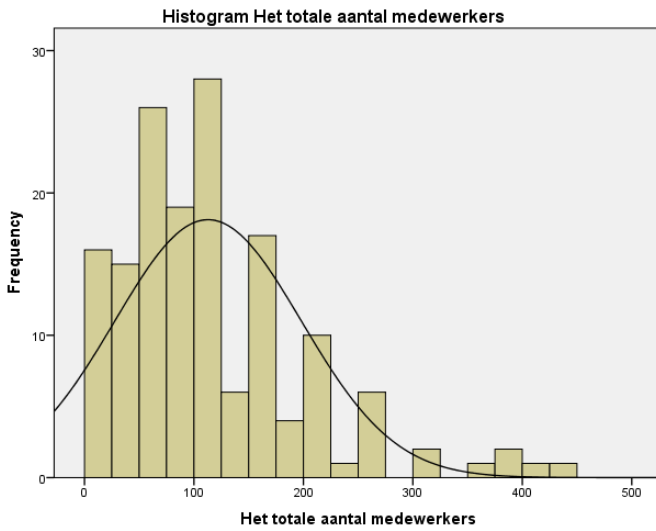

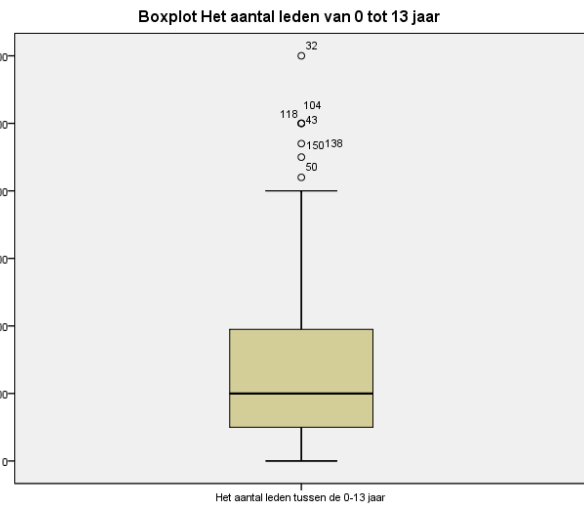
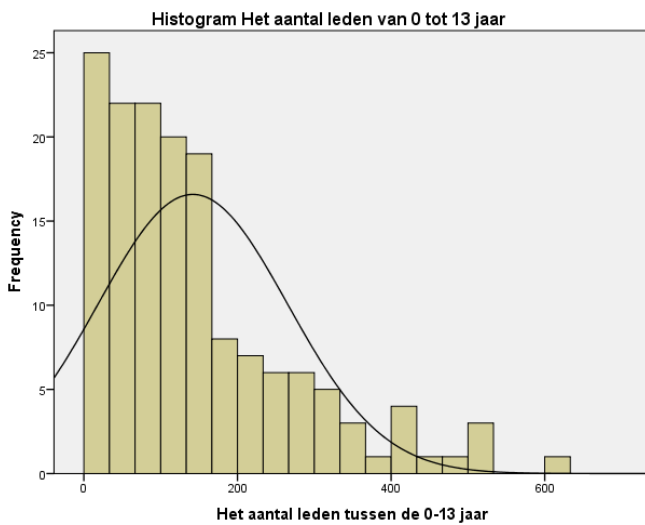
Aantal betaalde krachten

Totale aantal medewerkers

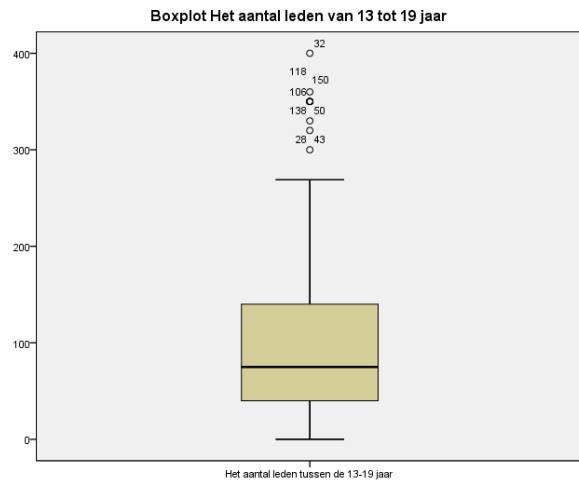
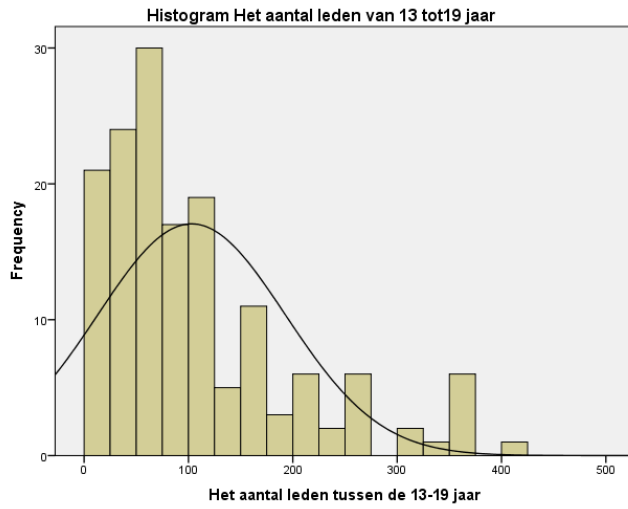

Aantal leden van 0 tot 13 jaar

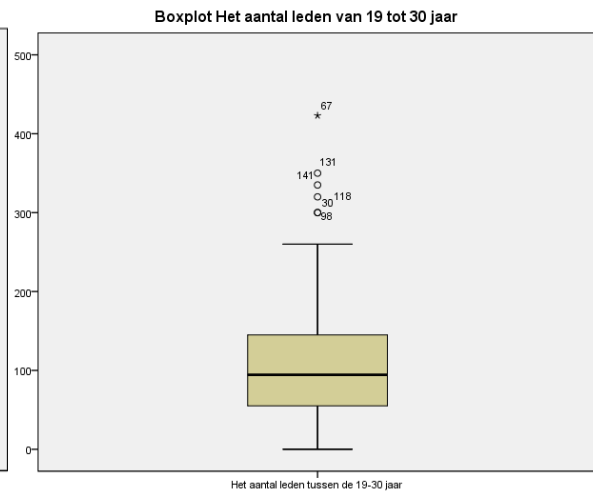
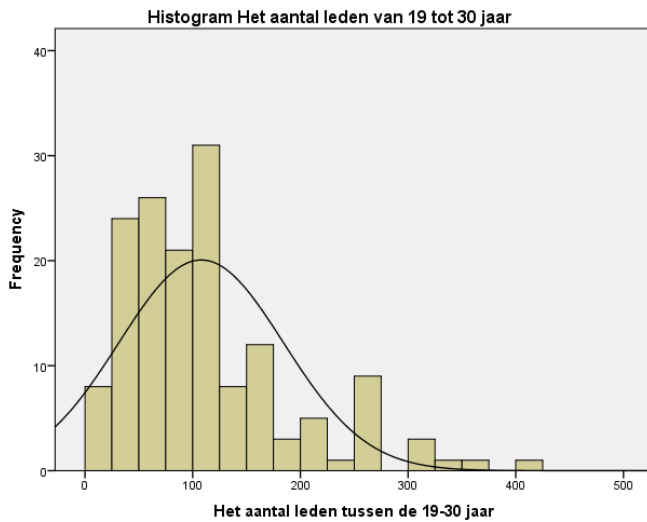

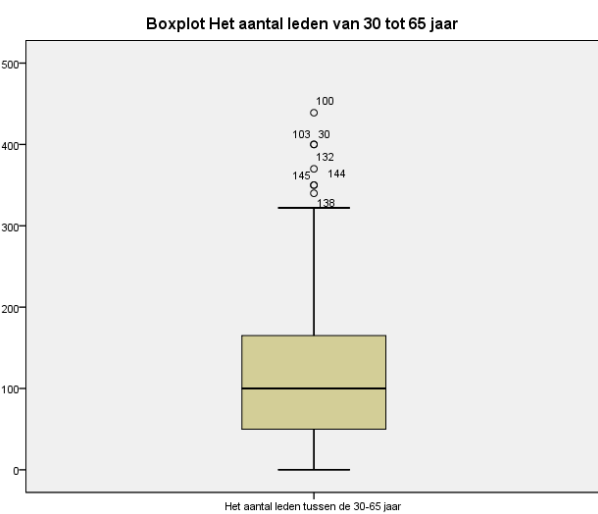
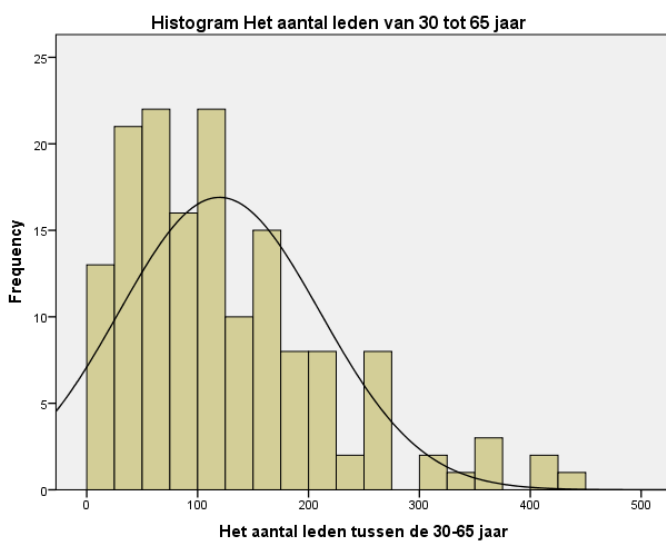
Aantal leden van 13 tot 19 jaar

Aantal leden van 19 tot 30 jaar

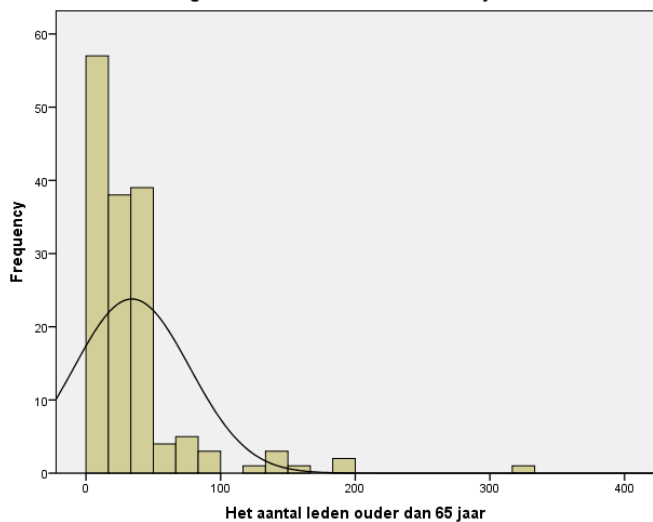
Aantal leden van 30 tot 65 jaar

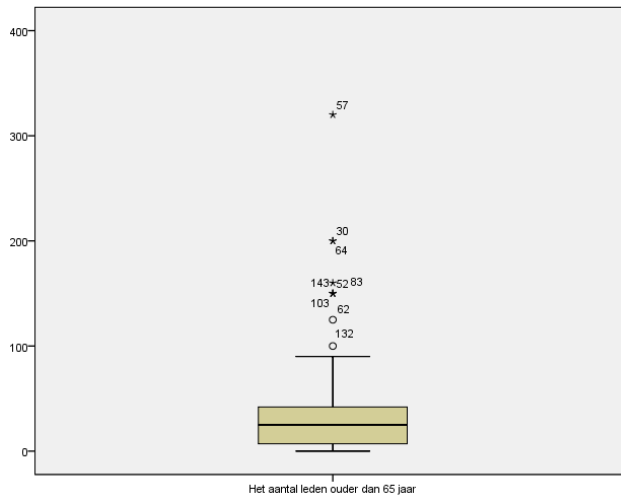

Aantal leden van 65 jaar of ouder

Histogram Het aantal leden ouder dan 65 jaar

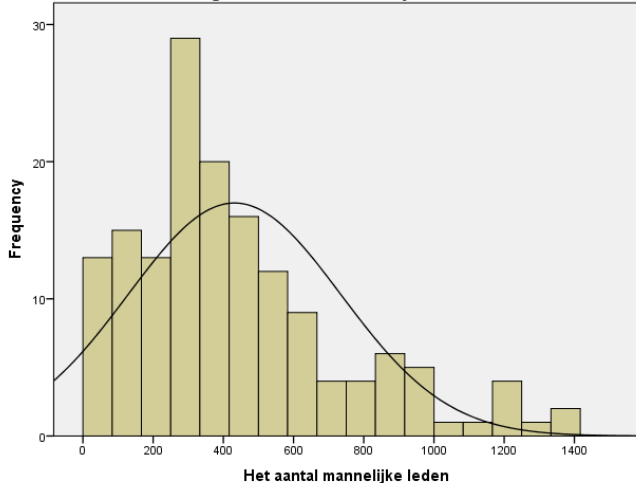

Boxplot Het aantal leden ouder dan 65 jaar

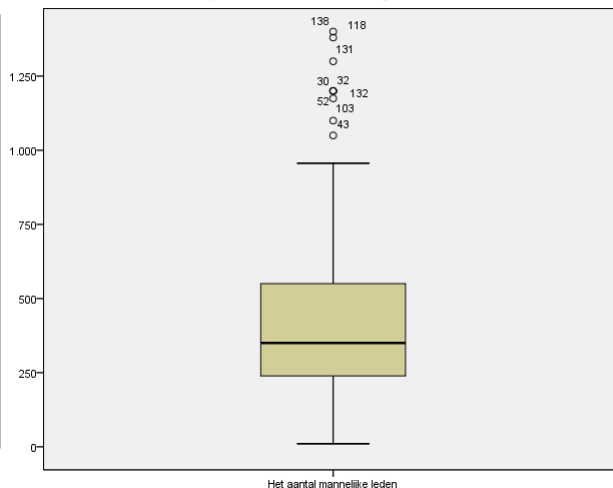

Het aantal mannelijke leden

Histogram Het aantal mannelijke leden

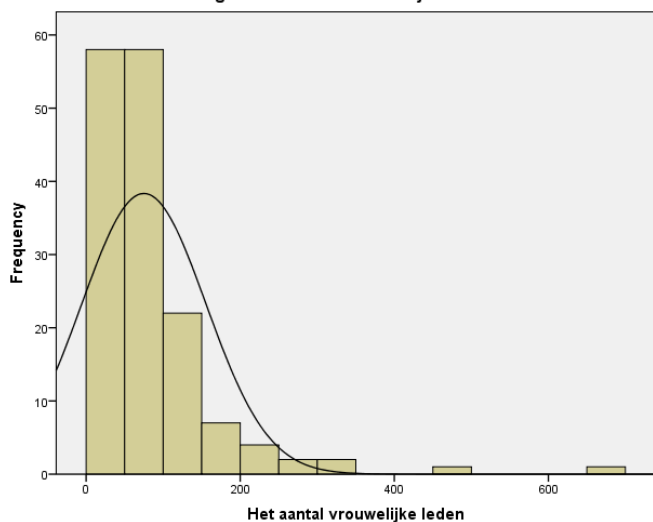

Boxplot Het aantal mannelijke leden

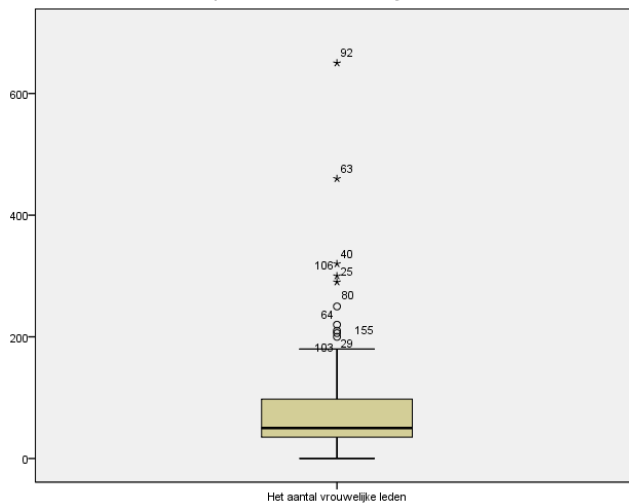

Het aantal vrouwelijke leden

Histogram Het aantal vrouwelijke leden

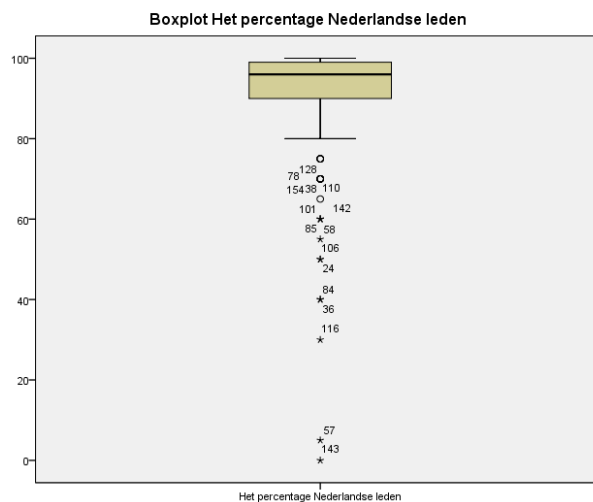
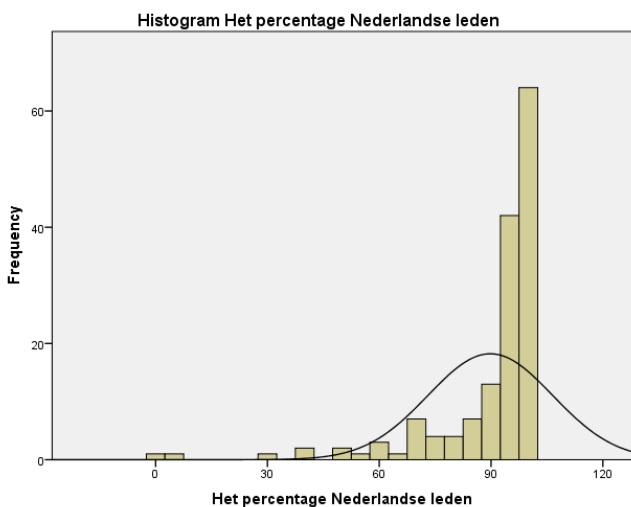

Boxplot Het aantal vrouwelijke leden

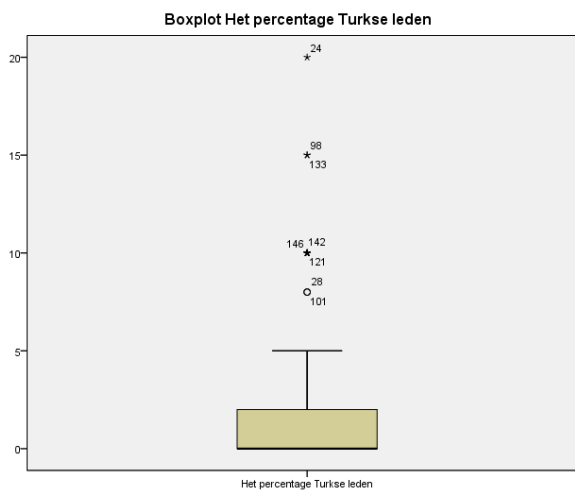
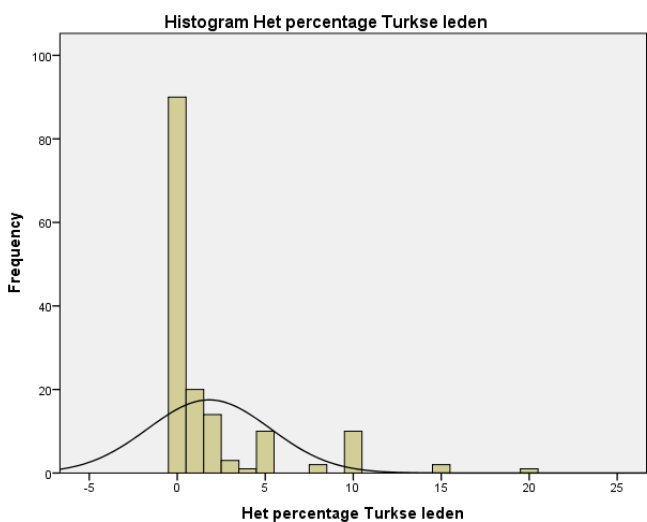

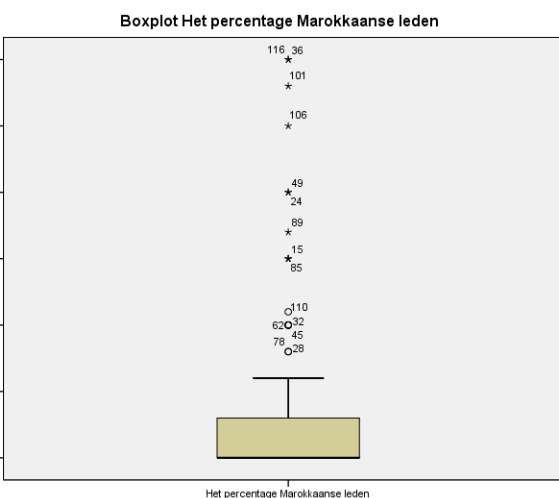
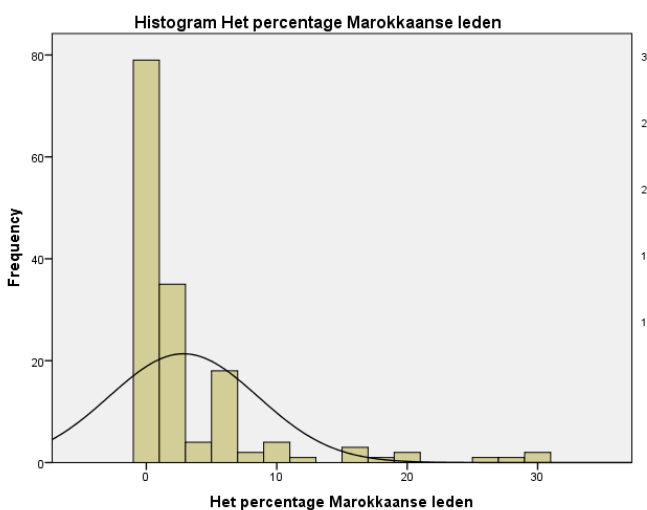
Het percentage Nederlandse leden

Het percentage Turkse leden

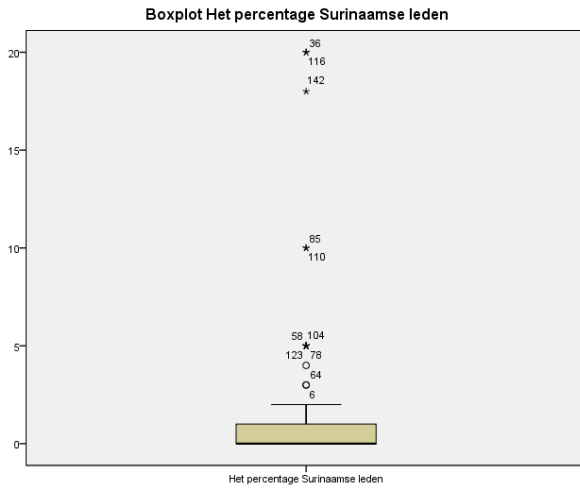
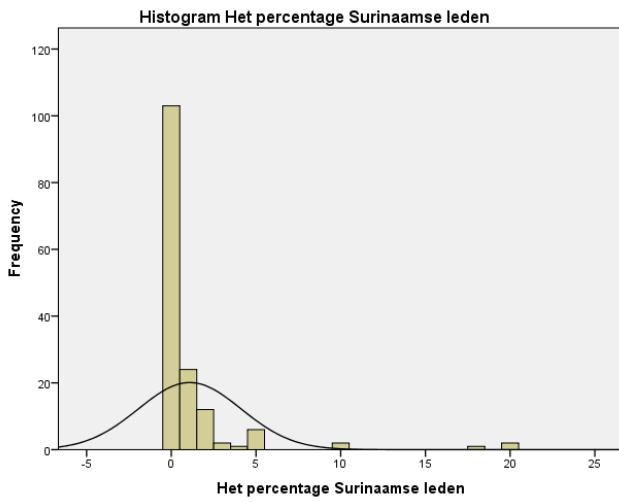

Het percentage Marokkaanse leden

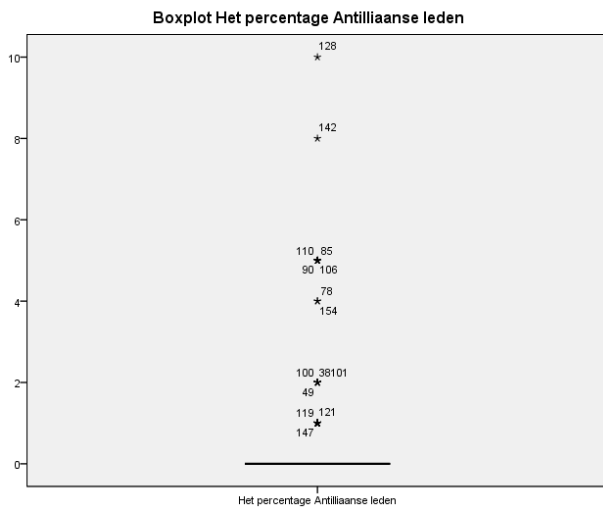
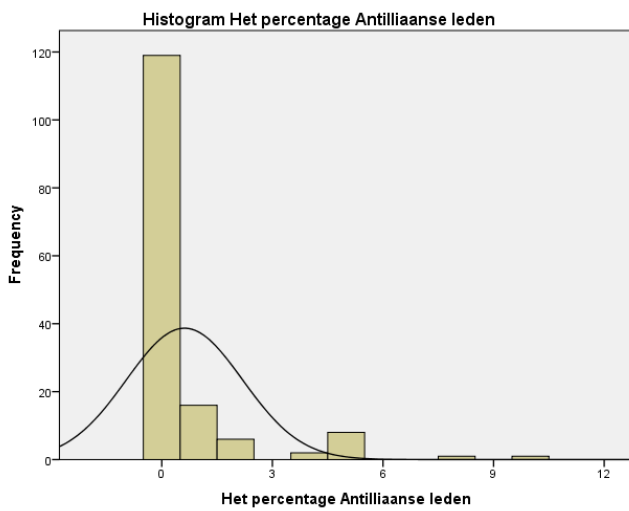

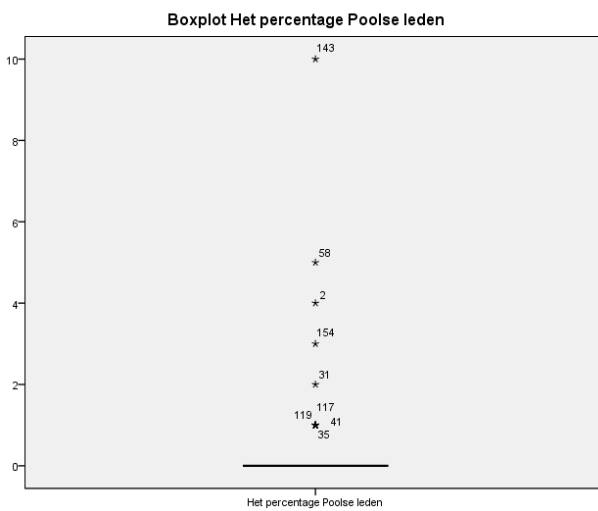
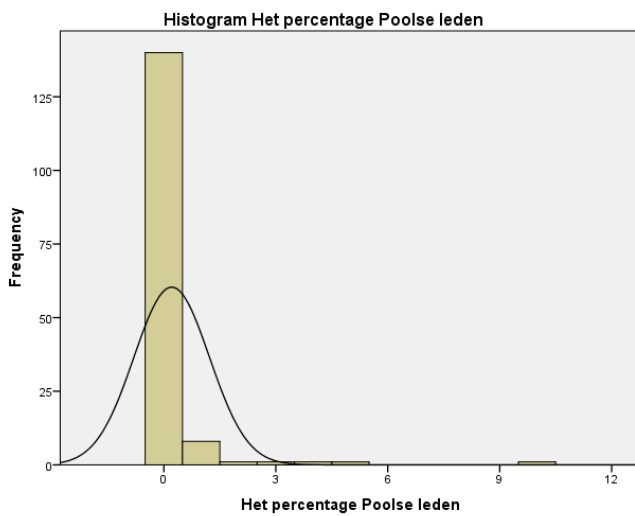
Het percentage Surinaamse leden

Het percentage Antilliaanse leden

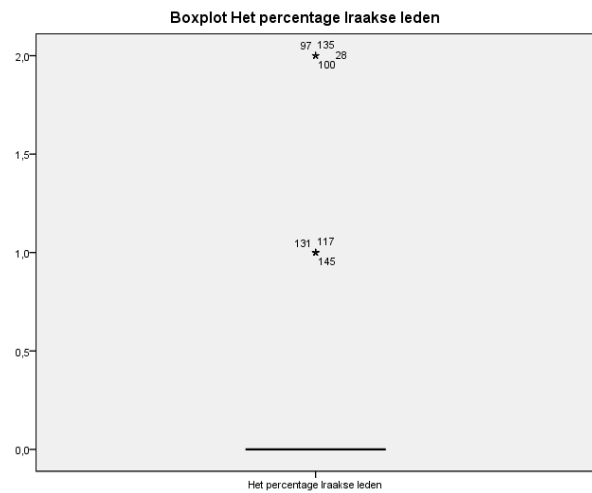
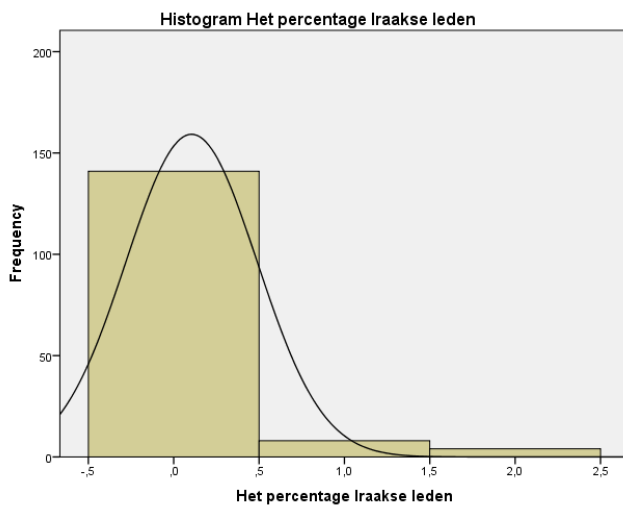

Het percentage Poolse leden

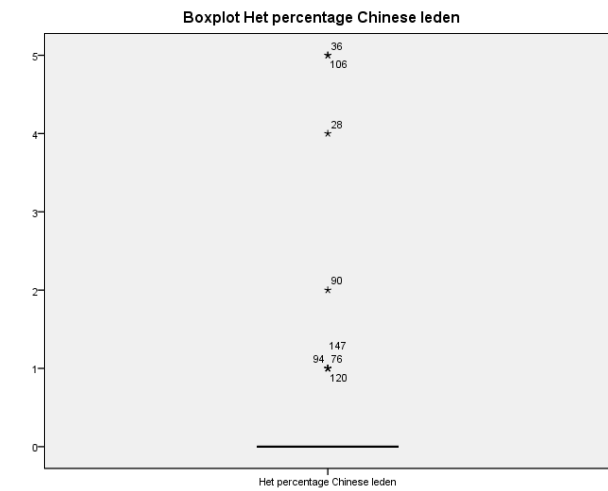
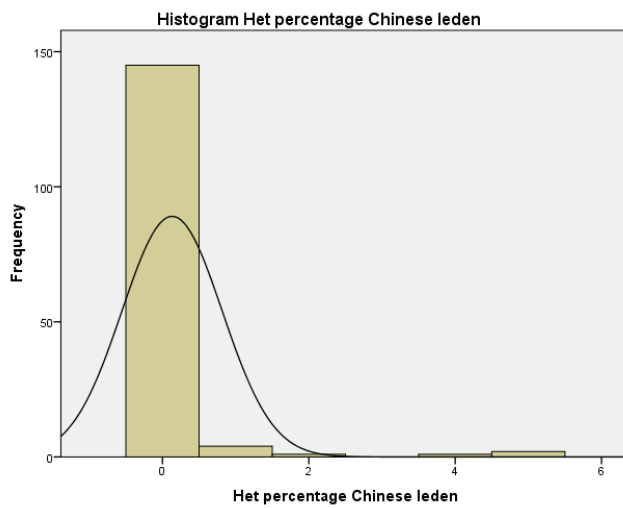

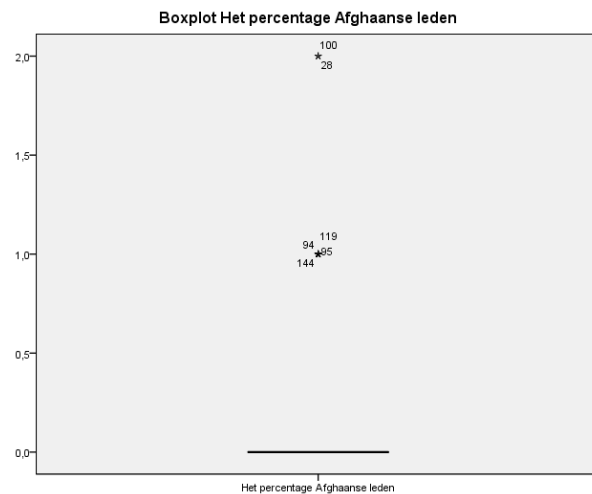
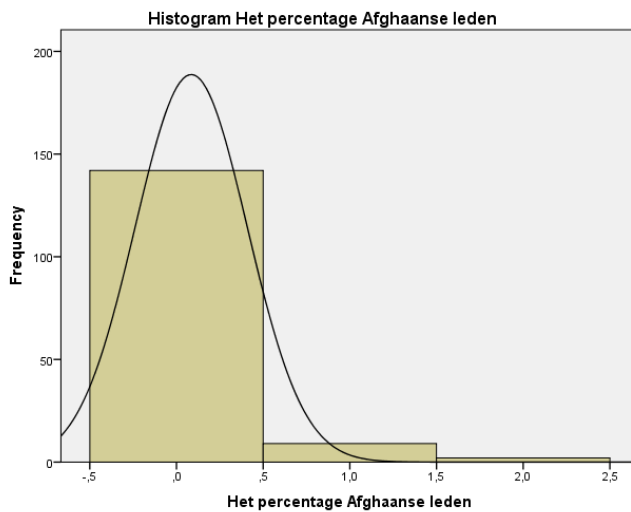
Het percentage Iraakse leden

Het percentage Chinese leden

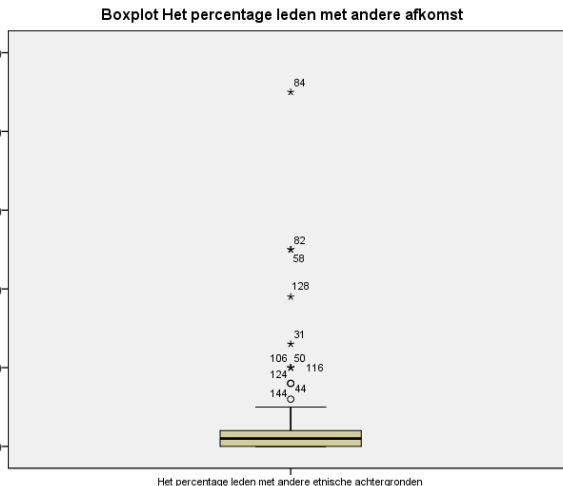
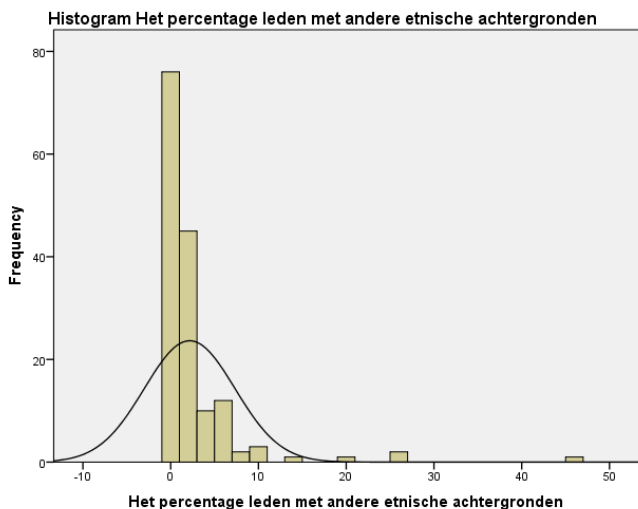

Het percentage Afghaanse leden

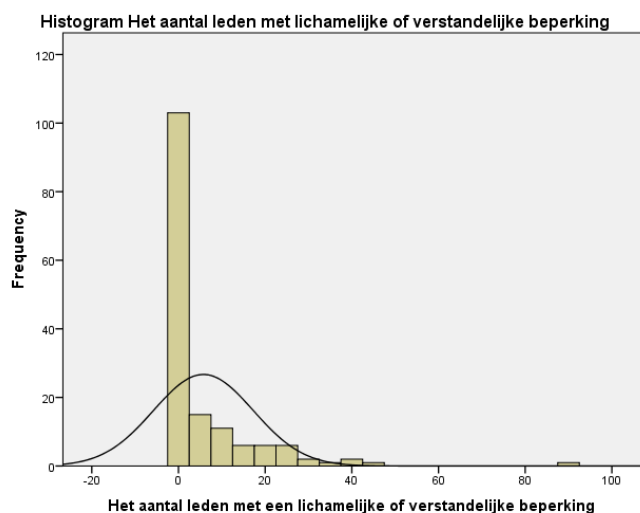

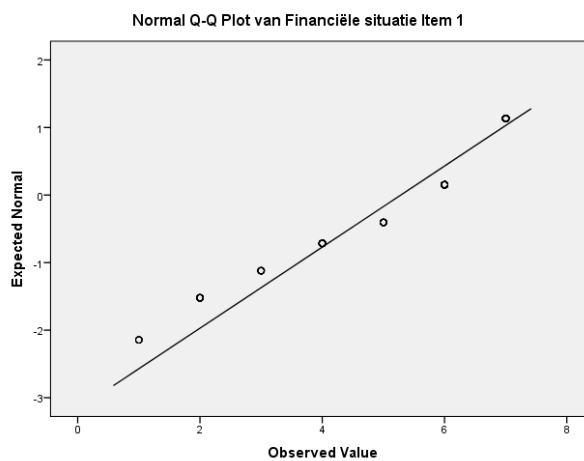
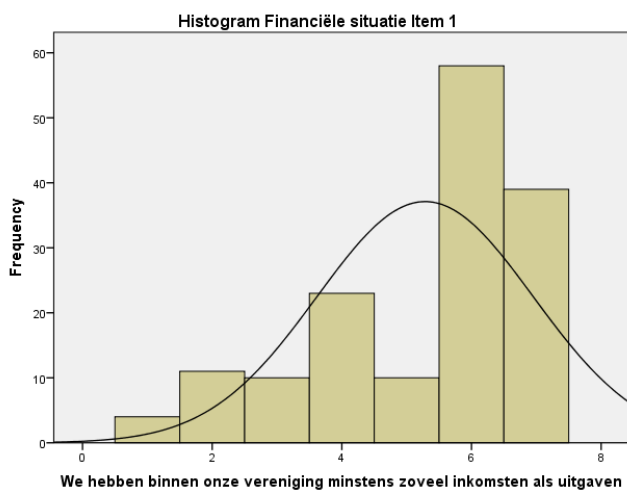
Het percentage leden met andere afkomst

Het aantal leden met een lichamelijke of verstandelijke beperking

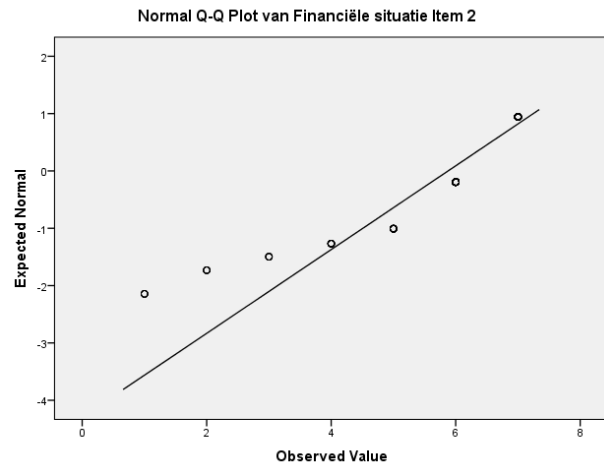
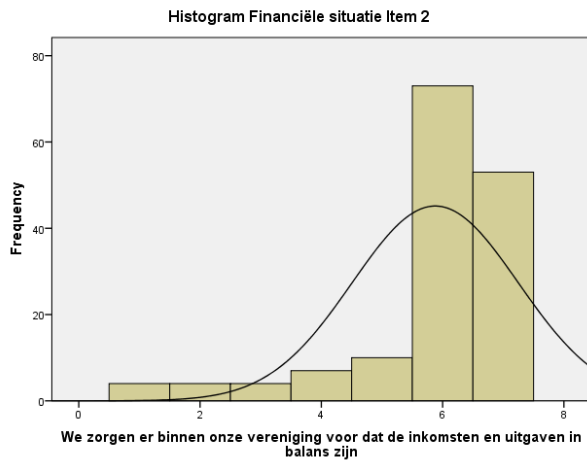

Financiële situatie Item 1

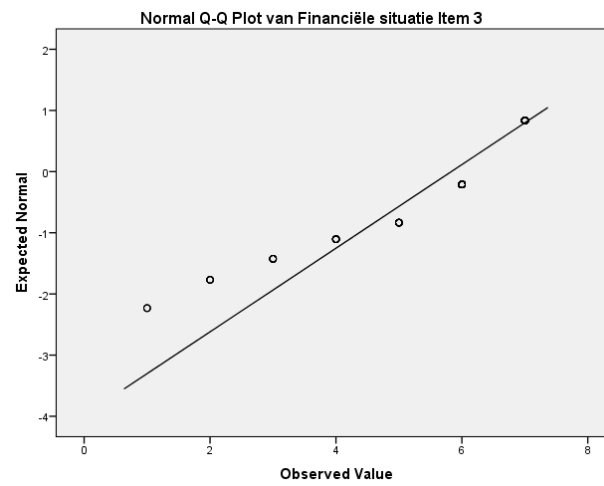
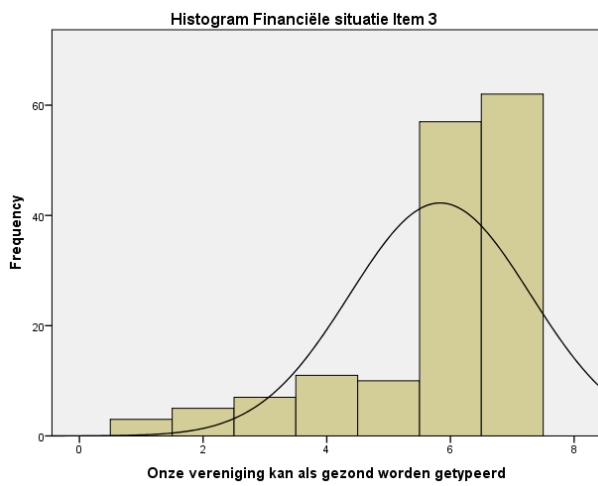

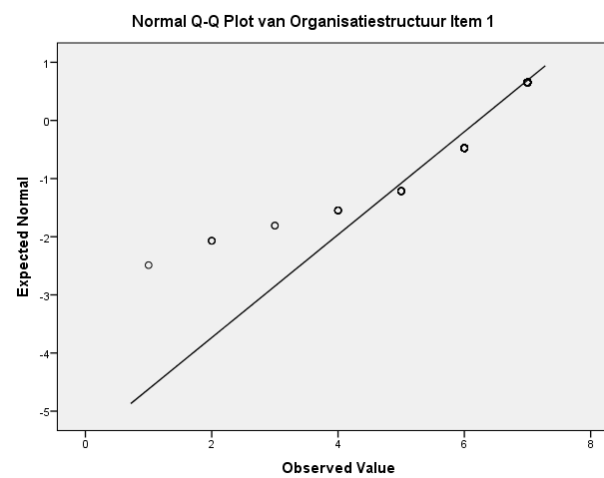
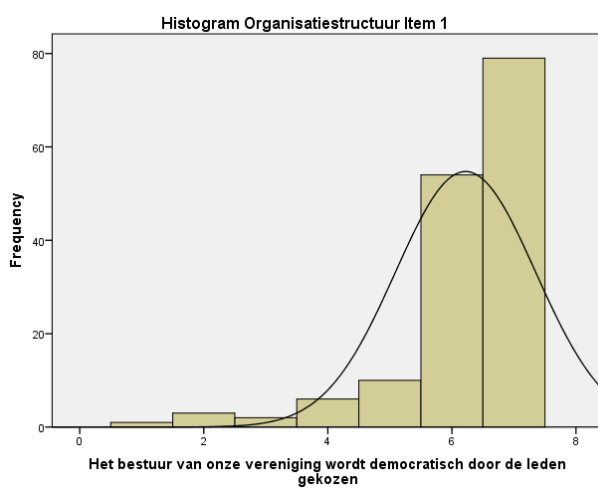
Financiële situatie Item 2

Financiële situatie Item 3

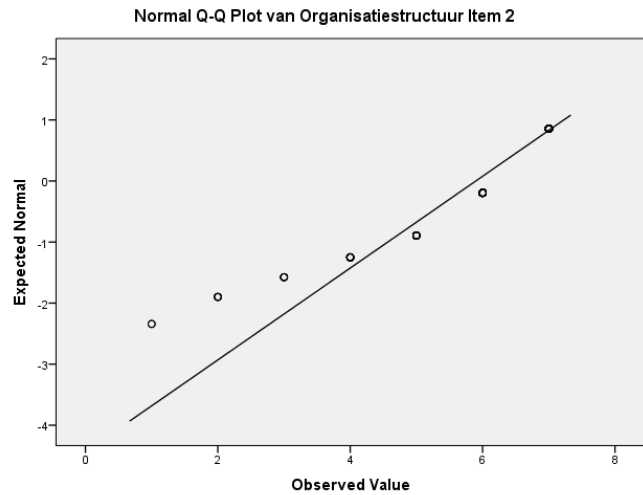
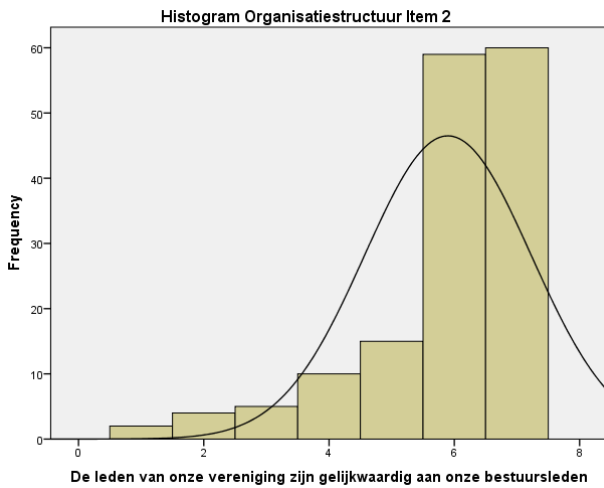
Organisatiestructuur Item 1

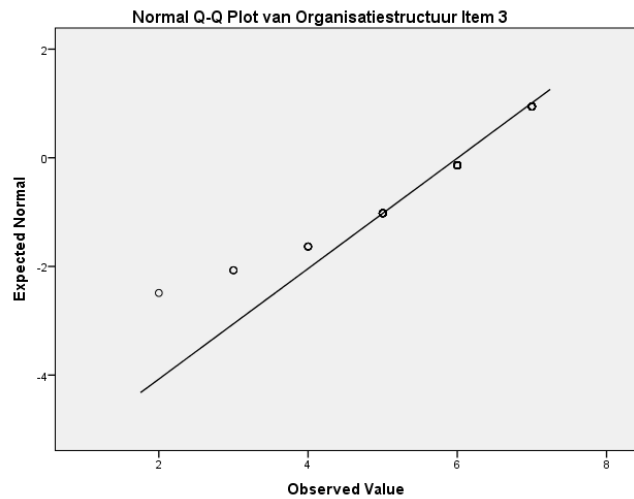
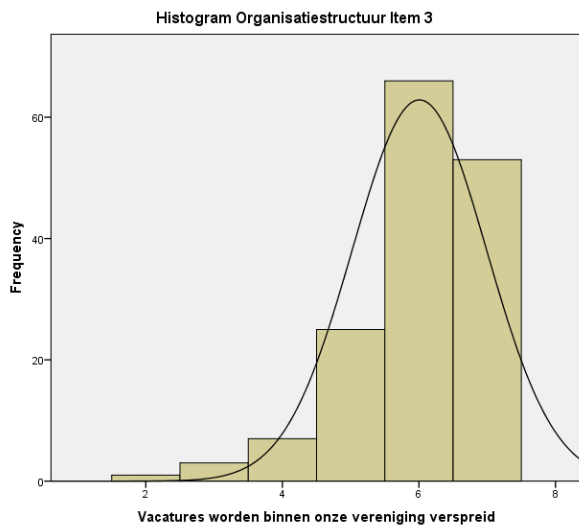

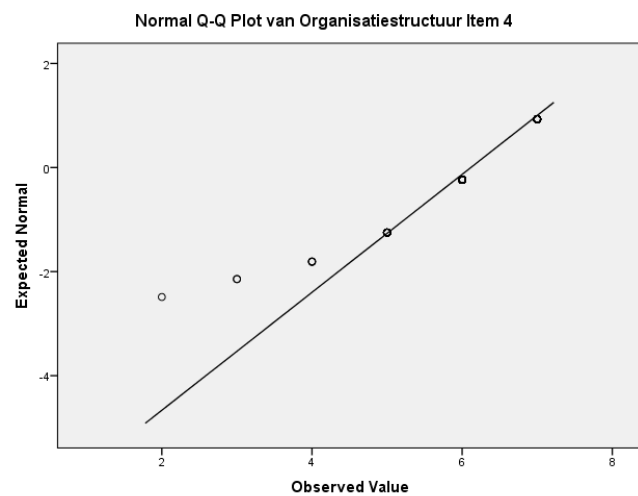
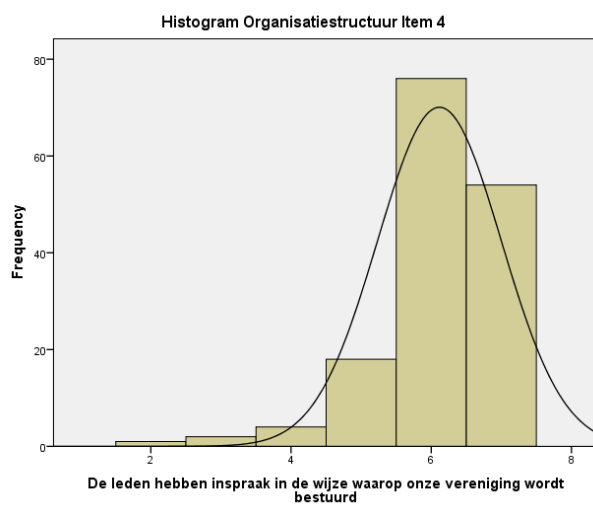
Organisatiestructuur Item 2

Organisatiestructuur Item 3

Organisatiestructuur Item 4

Bijlage E. Betrouwbaarheidsanalyse

Afhankelijke variabelen

Schaal	Betrouwbaarheid Cronbach Alfa	Aantal Items
<i>Interne sociale relaties</i>	,834	9
<i>Intern vertrouwen</i>	,793	4
<i>Interne normen</i>	,878	3
<i>Interne visie</i>	,876	4
<i>Externe sociale relaties</i>	,878	8
<i>Extern vertrouwen</i>	,858	3
<i>Externe normen</i>	,852	3
<i>Externe visie</i>	,876	3
<i>Verbindend sociaal kapitaal</i>	.737	4
<i>Overbruggend sociaal kapitaal</i>	,778	4

Onafhankelijke variabelen

Schaal	Betrouwbaarheid Cronbach alfa	Aantal items
<i>Financiële balans</i>	,844	3
<i>Accommodatie</i>	,529	2
<i>Organisatiestructuur</i>	,730	3

Bijlage F. Factoranalyse

Afhankelijke variabelen

Interne sociale relaties		
Geroteerde Factor Matrix		
	Factor 1	Factor 2
1.In onze vereniging helpen mensen elkaar met voetbal-gerelateerde problemen wanneer dat nodig is	,702	
2.In onze vereniging hebben mensen regelmatig contact met elkaar over voetbal-gerelateerde zaken	,689	
3.In onze vereniging kunnen mensen elkaar advies geven over voetbal-gerelateerde zaken	,716	
4.In onze vereniging helpen mensen elkaar met verenigingsondersteunende zaken	,761	
5.In onze vereniging hebben mensen regelmatig contact met elkaar over verenigingsondersteunende zaken	,821	
6.In onze vereniging kunnen mensen elkaar advies geven over verenigingsondersteunende zaken	,771	
8.In onze vereniging delen mensen persoonlijke informatie met elkaar		,729
9.In onze vereniging bouwen mensen persoonlijke relaties met elkaar op		,707
10.In onze vereniging helpen mensen elkaar bij persoonlijke problemen		,668

Intern vertrouwen	
Factor Matrix	
	Factor 1
1.In onze vereniging kunnen leden op elkaar vertrouwen	,868
2.In onze vereniging helpen leden elkaar	,727
3.De leden in onze vereniging zijn te vertrouwen	,655
4.Ik kan er op vertrouwen dat iedereen binnen onze vereniging zijn taken uitvoert	,635

Interne normen**Factor Matrix**

	Factor 1
1.Het is binnen onze vereniging normaal om samen te werken	,796
2.Het is binnen onze vereniging normaal om medewerking te verlenen aan anderen	,930
3.Het is normaal binnen onze vereniging om elkaar te helpen	,801

Interne visie**Factor Matrix**

	Factor 1
1.De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën om problemen op te lossen	,644
2.De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er in het algemeen uit hoort te zien	,936
3.De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er op het gebied van voetbal uit hoort te zien	,834
4.De meeste leden in onze vereniging hebben vergelijkbare ideeën over de wijze waarop de vereniging er naast het voetbal uit hoort te zien	,787

Verbindend sociaal kapitaal**Factor Matrix**

	Factor 1
Interne sociale relaties	,496
Intern vertrouwen	,797
Interne normen	,810
Interne visie	,541

Externe sociale relaties
Geroteerde Factor Matrix

	Factor 1	Factor 2
1. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons met voetbal-gerelateerde problemen kunnen helpen	,633	
3. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons van voetbal-gerelateerd advies (kunnen) voorzien	,773	
4. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons met verenigingsondersteunende zaken (kunnen) helpen	,913	
5. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties waar contact mee wordt onderhouden over verenigingsondersteunende zaken	,734	
6. Er zijn mensen uit andere verenigingen of organisaties die ons van verenigingsondersteunend advies (kunnen) voorzien	,922	
8. Leden van onze vereniging delen persoonlijke informatie met mensen van andere verenigingen of organisaties		,770
9. Er zijn leden van onze vereniging, die persoonlijke relaties hebben met mensen van andere verenigingen of organisaties		,741
10. Er zijn mensen van andere verenigingen of organisaties, die kunnen helpen bij persoonlijke problemen van leden van onze vereniging		,712

Extern vertrouwen
Factor Matrix

	Factor 1
2. In onze vereniging vertrouwen we mensen uit andere verenigingen of organisaties	,850
3. Mensen uit andere verenigingen of organisaties kunnen hulp bieden zonder misbruik van onze vereniging te maken	,802
4. Andere verenigingen of organisaties zijn te vertrouwen	,813

Externe normen**Factor Matrix**

Factor 1

1.Het is normaal binnen onze vereniging om samen te werken met andere verenigingen of organisaties	,930
2.Het is normaal binnen onze vereniging om medewerking te verlenen aan andere verenigingen of organisaties	,855
3.Het is normaal binnen onze vereniging om hulp te vragen aan andere verenigingen of organisaties	,702

Externe visie**Factor Matrix**

Factor 1

1.Onze vereniging heeft een visie, die vergelijkbaar is met de visie van vele andere verenigingen of organisaties	,947
2.Onze vereniging heeft een missie, die vergelijkbaar is met de missie van vele andere verenigingen of organisaties	,855
3.Onze vereniging heeft een verwachting van haar leden, die vergelijkbaar is met de verwachting van andere verenigingen of organisaties	,717

Overbruggend sociaal kapitaal**Factor Matrix**

Factor 1

Externe sociale relaties	,757
Extern vertrouwen	,722
Externe normen	,764
Externe visie	,530

Onafhankelijke variabelen**Financiële balans****Factor Matrix**

Factor 1

1.We hebben binnen onze vereniging minstens zoveel inkomsten als uitgaven	,831
2.We zorgen er binnen onze vereniging voor dat de inkomsten en uitgaven in balans zijn	,839
3.Onze vereniging kan als gezond worden getypeerd	,749

Organisatiestructuur

Factor Matrix

Factor 1

1.Het bestuur van de vereniging wordt niet democratisch gekozen

,653

3.Vacatures worden niet binnen onze vereniging verspreid

,697

4.De leden hebben geen inspraak in de wijze waarop de vereniging wordt
bestuurd

,738